

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Кваліфікаційна наукова праця на
правах рукопису

НЕГІНА ВЛАДА РУСЛАНІВНА

УДК 327.3(569.4)

ДИСЕРТАЦІЯ
ТЕХНОЛОГІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІЗРАЇЛЮ

291 міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

29 міжнародні відносини

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ В. Р. Негіна.

Науковий керівник: Висоцький Олександр Юрійович, доктор політичних наук, професор

Дніпро – 2023

АНОТАЦІЯ

Негіна В. Р. Технології зовнішньої політики Ізраїлю. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. – Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. – Дніпро, 2023.

Дисертаційне дослідження присвячено вивченню технологій зовнішньої політики Ізраїлю.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, зазначено інформацію про зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, окреслено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, викладено методологічну основу роботи, визначено наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів, зазначено інформацію про попередню апробацію результатів дослідження та структуру роботи.

У першому розділі представлено технологічний підхід у дослідженні зовнішньої політики. Зокрема, охарактеризовано понятійний комплекс. Також проаналізовано теоретико-правові та інституційні засади зовнішньої політики Ізраїлю.

У другому розділі проаналізовано технологію публічної дипломатії Хасбара, яка є особливістю зовнішньої політики Ізраїлю. Значну увагу приділено дослідженню технології діаспоральної дипломатії. Розглянуто роль технології лобіювання у зовнішньополітичній діяльності Ізраїлю.

У третьому розділі визначено технологію стримування та роль у національній безпеці Держави Ізраїль. Також проаналізовано вплив технології союзницького стримування на формування альянсів за участі Ізраїлю.

Метою наукової праці є комплексно дослідити технології зовнішньої політики Ізраїлю.

Відповідно до обраної теми були сформульовані наступні дослідницькі **завдання**:

- проаналізувати суть та ефективність технологічного підходу у дослідженні зовнішньої політики;
- розкрити основний понятійний комплекс дослідження технологій зовнішньої політики Ізраїлю;
- проаналізувати теоретико-правові та інституційні засади зовнішньої політики Ізраїлю;
- дослідити Хасбара як технологію публічної дипломатії Ізраїлю;
- розкрити теоретичний та практичний зміст діаспоральна технологія у зовнішній політиці Ізраїлю;
- проаналізувати технологію лобіювання як частину системи реалізації зовнішньої політики Ізраїлю;
- дослідити технологію стримування у зовнішньої політики Ізраїлю;
- проаналізувати роль технології союзницького зв'язування у зовнішній політиці Ізраїлю.

Об'єктом дослідження виступає зовнішня політика Ізраїлю.

Предметом є технології зовнішньої політики Ізраїлю.

Методи дослідження. У рамках дисертаційного дослідження було використано широкий комплекс наукових методів та принципів, зокрема дослідження технологій зовнішньої політики Ізраїлю реалізовувалось на основі загальновизнаних наукових принципів. Першочергово, використано принцип наукової об'єктивності, що дозволив здійснити вивчення об'єктивних закономірностей теоретичних та практичних підходів до розуміння зовнішньої політики Ізраїлю. Упровадження цього наукового принципу дозволило у рамках дослідження віднайти об'єктивні висновки, що мають обґрунтування конкретними прикладами, теоретичними підходами, науковими фактами. Застосування цього принципу також у рамках дослідження сприяв нівелював особистісного фактору впливу, тим самим надаючи підставу стверджувати щодо відповідність висновків комплексу положень реальній дійсності. Основу методологічної бази дослідження виступає технологічний підхід, що сприяв вивченню зовнішньої політики Ізраїлю у практично-прикладному аспекті, зі

сторони якісної оцінки ефективності її інструментарію. За допомогою синтезу теоретичних підходів стало можливим виділення основних модернізаційних суджень, що мають можливість надати максимальний ефект при реалізації технологій зовнішньої політики Ізраїлю. У свою чергу, використання методів аналізу і синтезу надало змогу здійснити комплексне вивчення політичних інститутів, їх взаємодії та впливу на формування зовнішньої політики Ізраїлю та реалізацію її технологій. Інституціональний метод забезпечив виокремлення внутрішньо та зовнішньополітичних структур їх властивостей і взаємозв'язків, а також з'ясування ролі цих структур, виокремивши основних та другорядних за їх формальними діями, у формуванні та реалізації зовнішньополітичних технологій Ізраїлю.

Наукова новизна результатів дослідження, полягає у тому, що:

Уперше:

- здійснено комплексне дослідження технологій зовнішньої політики Ізраїлю у сучасній системі міжнародних відносин в українській науці.
- «Хасбара» визначена як технологію публічної дипломатії, самостійний елемент системи «м'якої сили» зовнішньої політики Ізраїлю, що здійснює ефективний інформаційний вплив на зовнішню спільноту у рамках регіональної-кризової державної ситуації та передуює реалізації технології «жорсткої сили» зовнішньої політики Ізраїлю.
- діаспоральна дипломатія визначена якісною технологією зовнішньої політики Ізраїлю, у першу чергу, через розповсюдження єврейської діаспори, зокрема у США та країнах Європи, що здатна виконувати функції інформатизації зовнішньої спільноти, щодо культурних, релігійних особливостей, специфіки політики країни в умовах регіонального конфлікту, а за умови поєднанням з технологією «лобіювання» просувати зовнішньополітичні цілі в іноземних суспільствах та політичних системах.
- визначено технологію «жорсткої сили» Ізраїлю як симбіоз механізмів технології стримування та технології союзницького зв'язування, що

сукупно дозволяють сформувати дієвий, політичний, економічний, військовий вплив на ворожих суб'єктів у рамках системи міжнародних відносин.

Уточнено:

– розуміння інституційної системи зовнішньої політики Ізраїлю яка характеризується ретроспективно обумовленою та сучасною геополітичною проблематикою, у ній відмічається значний вплив провійськового елементу, а саме активної участі Міністерство стратегічного розвитку та зменшення ролі та повноважень Міністерство закордонних справ Ізраїлю, не нормативне розділення ролі та повноважень Прем'єр-міністра держави та Кнесету, що відповідно до «основних» законів повинен приймати провідну роль у формуванні та реалізації зовнішньої політики Ізраїлю.

– трактування розуміння «жорсткої сили» у рамках зовнішньої політики Ізраїлю, що окрім класичних елементів розуміння такої технології для суб'єктів сучасних міжнародних відносин, вона паралельно базується на принципах зазначених у Торі, що виокремлюють специфіку, яка притаманна лише єврейській державі, адже не дивлячись на те, що у країні існує статус-кво, релігійний вплив наявний у всьому.

Набуло подальшого розвитку:

– дослідження правової основи зовнішньої політики Ізраїлю, що базується на «основних» законах Кнесету, які окрім усього визначають про демократичність держави, у свою чергу, така особливість може бути використано як зовнішньополітична технологія у рамках інформаційної кампанії з нівелювання пропагандистського впливу на міжнародне позиціонування держави.

– визначення технологічного підходу дослідження зовнішньої політики, що полягає у його можливості надати пояснення окремим зовнішньополітичним діям, тобто зовнішньополітичним технологіям, що застосовуються «центральною» суб'єктами у системі міжнародних відносин та виокремити і пояснити ці технології для «периферійних» суб'єктів і таким

чином урівноважити їх участі у системі як регіональних взаємин так і на глобальному рівні.

– понятійний комплекс дослідження технологій зовнішньої політики Ізраїлю з виокремленням притаманних їй дефініцій, а саме Хасбара, цифрова дипломатія, публічна дипломатія, діаспоральна дипломатія, лобіювання, «жорстка сила», «м'яка сила», стримування.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження може бути використане при формуванні концепцій трансформації Близькосхідного регіону, зокрема у сфері його безпеки, формуванні моделей урегулювання конфліктного середовища позиціонування Ізраїлю у регіональному та міжнародному вимірі, розробці моделей більш якісної інтеграції Ізраїлю до сучасного міжнародного середовища. Дослідження може бути використане у рамках формування зовнішньополітичного вектору Україна-Близький Схід.

Результати дослідження можуть бути використанні у рамках освітнього процесу, зокрема при викладанні таких освітніх дисциплін: «Геополітика», «Глобалістика», «Сучасні міжнародні відносини», «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах», «Історія міжнародних відносин» тощо.

Ключові слова: Ізраїль, технології, зовнішня політика, публічна дипломатія, міжнародні відносини, позиціонування, Хасбара, діаспора, «м'яка сила», «жорстка сила», лобі, глобалізація, національна безпека, регіон держави, нестабільність

ABSTRACT

Niehina V.R. Technologies of Israel's foreign policy . – Manuscript.

Thesis for a doctor of philosophy degree in international relations, specialty 291 – “International Relations, Public Communications and Regional Studies”. – Oles Honchar Dnipro National University. – Dnipro, 2023.

The dissertation is devoted to o the study of technologies of Israel's foreign policy.

In the introduction, the relevance of the topic is substantiated, information is obtained about the connection of the work with scientific programs, plans and topics, the goal, task, object and subject of the research are presented, the methodological basis of the work is outlined, the scientific news, theoretical and practical significance of the obtained results, information about the preliminary approval of the research results and the structure of the work.

The first chapter presents the technological approach in the study of foreign policy. This is how the conceptual complex is characterized. The theoretical-legal and institutional foundations of Israel's foreign policy are also analyzed.

The second chapter analyzes the technology of Hasbara public diplomacy, which is a feature of Israel's foreign policy. Considerable attention is paid to researching the technology of diaspora diplomacy. The role of lobbying technology in Israel's foreign policy activity is considered.

The third chapter defines deterrence technology and its role in the national security of the State of Israel. The influence of the technology of allied stimulation on the formation of alliances for the participation of Israel is also analyzed.

The purpose of the scientific work is to comprehensively investigate the technologies of Israel's foreign policy.

The following research tasks were formulated for the selected topic:

- to analyze the essence and effectiveness of the technological approach in the study of foreign policy;
- to reveal the main conceptual complex of the research of Israeli foreign policy technologies;

- to analyze the theoretical-legal and institutional foundations of Israel's foreign policy;
- to investigate Hasbara as a technology of public diplomacy of Israel;
- reveal the theoretical and practical meaning of diasporic technology in Israel's foreign policy;
- analyze lobbying technology as part of the system of implementing Israel's foreign policy;
- to investigate the technology of deterrence in Israel's foreign policy;
- analyze the role of allied communication technology in Israel's foreign policy.

The object of the study is Israel's foreign policy.

The subject is the technology of Israel's foreign policy.

Research methods. A wide range of scientific methods and principles were used in the framework of the dissertation research, in particular, the research on the technologies of Israel's foreign policy was implemented on the basis of generally recognized scientific principles. First of all, the principle of scientific objectivity was used, which made it possible to study the objective regularities of theoretical and practical approaches to understanding Israel's foreign policy. The implementation of this scientific principle made it possible to find objective conclusions based on specific examples, theoretical approaches, and scientific facts within the framework of the research. The application of this principle also within the framework of the study contributed to the level of the personal factor of influence, thereby providing a reason to affirm the conformity of the set of conclusions with the provisions of real reliability. The basis of the methodological basis of the research is the technological approach, which contributed to the study of Israel's foreign policy in a practical and applied aspect, from the side of qualitative assessment of the effectiveness of its tools. With the help of the synthesis of theoretical approaches, it became possible to highlight the main modernization judgments that have the opportunity to obtain the maximum effect in the implementation of the technologies of Israel's foreign policy. In his proposal, the use of methods of analysis and synthesis provided an opportunity to carry out a comprehensive study of political institutions, their interaction and

influence on the formation of Israel's foreign policy and the implementation of its technologies. The institutional method of ensuring the separation of internal and foreign political structures, their powers and relationships, as well as clarifying the role of these structures, separating the main and secondary ones according to their formal actions, in the formation and implementation of Israel's foreign policy technologies.

The scientific news of the research results arose from the fact that:

For the first time:

- a truly comprehensive study of the technologies of Israel's foreign policy in the modern system of international relations in Ukrainian science.
- "Hasbara" is defined as a technology of public diplomacy, an independent element of the "soft power" system of Israel's foreign policy, which provides effective informational influence on the external community within the framework of regional crisis state policy and conveys the implementation of the "hard power" technology of Israel's foreign policy.
- diasporic diplomacy is defined by high-quality technology foreign policy of Israel, first of all, through the spread of the Jewish diaspora, in particular in the USA and European countries, which is able to perform the functions of informing the external community, regarding cultural, religious features, the specifics of the country's policy in conditions of regional conflict, and provided it is combined with the technology of "lobbying » promote foreign policy goals in foreign societies and political systems.
- Israel's "hard power" technology is defined as symbiosis mechanisms of deterrence technology and allied bonding technology, which collectively allow to form an effective,
- political, economic, military influence on enemy subjects within the framework of international relations.

Clarified:

- understanding of the institutional system of Israel's foreign policy, which is characterized by retrospectively determined and modern geopolitical issues, it

notes the significant influence of the pro-military element, namely the active participation of the Ministry of Strategic Development and the reduction of the role and powers of the Ministry of Foreign Affairs of Israel, non-normative

- separation of the role and powers of the Prime Minister of the state and the Knesset, which, according to the "basic" laws, must take a leading role in the formation and implementation of Israel's foreign policy.
- the interpretation of the understanding of "hard power" within the framework of Israel's foreign policy, that in addition to the classical elements of the understanding of such technology for the subjects of modern international relations, it is based in parallel on the principles specified in the Torah, which single out the specifics that are inherent only to the Jewish state, because despite to the fact that there is a status quo in the country, religious influence is present in everything.

Further development took place:

- study of the legal basis of Israel's foreign policy, which is based on the "basic" laws of the Knesset, which, among other things, determine the democratic nature of the state, in turn, such a feature can be used as a foreign policy technology within the framework of an information campaign to reduce the influence of propaganda on the international positioning of the state.
 - determination of the technological approach of external research policy, which consists in its ability to provide an explanation for individual foreign policy actions, that is, foreign policy technologies used by "central" subjects in the system of international relations and to single out and explain these technologies for "peripheral" subjects and thus balance their participation in the system both regional relations and on global level.
- a conceptual complex of research on foreign technologies
- Israel's politics, highlighting its inherent definitions, namely Hasbara, digital diplomacy, public diplomacy, diasporic diplomacy, lobbying, "hard power", "soft power", deterrence.

- The practical significance of the obtained results is that dissertation research can be used in the formation of concepts of the transformation of the Middle Eastern region, in particular in the field of its security, the formation of models for the settlement of the conflict environment of the positioning of Israel in the regional and international dimensions, the development of models of more qualitative integration of Israel into the modern international environment.
- Research can be used as part of training of the Ukraine-Middle East foreign policy vector.

The results of the research can be used as part of the educational process, in particular when teaching such educational disciplines: "Geopolitics", "Global studies", "Modern international relations", "Information and analytical activities in international relations", "History of international relations", etc.

Keywords: Israel, technologies, foreign policy, public diplomacy, security, international relations, positioning, Hasbara, diaspora, "soft power", "hard power", lobby, globalization, national security, state region, instability

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, у яких опубліковано основні результати дисертації:

1. Негіна В. Р., Висоцький О. Ю. Латиноамериканський вектор зовнішньої політики Ізраїлю: технологічний вимір. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. №12 (2) (2020). Ст. 94-103. (Особистий внесок Негіної Влади Русланівни – збір матеріалу, його систематизація, формулювання висновків; усього 90% тексту).
2. Негіна В. Р., Висоцький О. Ю. Реалізація технологій зовнішньої політики Ізраїлю через проізраїльське лобі у США. *Політологічний вісник (Politology Bulletin)* Політологічний вісник: збірник наукових праць/голов. ред. В. Ф. Цвих; Київський національний університет імені Тараса Шевченка). Вип. №84 (2020). Ст. 203-217. (Особистий внесок Негіної Влади Русланівни – збір матеріалу, його систематизація, формулювання висновків; усього 90% тексту).
3. Негіна В. Р., Висоцький О. Ю. Африканський вектор зовнішньої політики Ізраїлю: технологічний вимір. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. – 13 (1) (2021). Ст. 130-139 (Особистий внесок Негіної Влади Русланівни – збір матеріалу, його систематизація, формулювання висновків; усього 90% тексту).
4. Негіна В. Р., Висоцький О. Ю. Технологія периферії як інструмент зовнішньої політики Ізраїлю. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. №13 (2) (2021). Ст. 95-107. (Особистий внесок Негіної Влади Русланівни – збір матеріалу, його систематизація, формулювання висновків; усього 90% тексту).
5. Негіна В. Р., Висоцький О. Ю. Технології двосторонніх ізраїльсько-китайських відносин. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. №14 (2) (2022). Ст. 141-151. (Особистий внесок Негіної Влади Русланівни – збір матеріалу, його систематизація, формулювання висновків; усього 90% тексту).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Негіна В. Р. «Авраамові угоди»: Ізраїль та країни Перської затоки після підписання. *Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*. 04 грудня 2020 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР». / Наук. ред. О.Є. Висоцька. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2020. – 176-179 с.
2. Негіна В. Р. Відновлення трансатлантичного співробітництва: наслідки для Ізраїлю. *Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку. Матеріали III Міжнародної наукової конференції*. 26-27 березня 2021 р. м. Дніпро. Частина II. / Наук. ред. О. Ю. Висоцький. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2021. – 368 с.
3. Негіна В. Р. Ізраїльсько-українське співробітництво в оборонній сфері. *Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції*. 03-04 грудня 2021 р., Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР». / Наук. ред. О.Є. Висоцька. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2021. – 191-192 с.
4. Негіна В. Р. Вплив китайсько-іранських відносин на Ізраїль. *Філософсько-світоглядні та культурологічні контексти неперервної освіти: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції*. 29-30 квітня 2021 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР». / Наук. ред. О.Є. Висоцька. - Дніпро: СПД «Охотнік», 2021. - 212 с.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	15
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОСМИСЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІЗРАЇЛЮ.....	23
1.1. Технологічний підхід у дослідженні зовнішньої політики.....	23
1.2. Понятійний комплекс дослідження технологій зовнішньої політики Ізраїлю.....	33
1.3. Теоретико-правові та інституційні засади зовнішньої політики Ізраїлю.....	41
Висновки до розділу 1	53
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ» ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІЗРАЇЛЮ	56
2.1. Технології публічної дипломатії Ізраїлю: Хасбара	56
2.2. Зовнішня політика Ізраїлю: діаспоральна технологія.....	91
2.3. Технологія лобіювання.....	121
Висновки до розділу 2.....	140
РОЗДІЛ 3. ТЕХНОЛОГІЇ «ЖОРСТКОЇ СИЛИ» ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІЗРАЇЛЮ	143
3.1. Технологія стримування зовнішньої політики Ізраїлю.....	143
3.2. Технологія союзницького зв'язування.....	164
Висновки до розділу 3	175
ВИСНОВКИ	178
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	185

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Технологічний підхід до дослідження зовнішньої політики у рамках сучасної науки про міжнародні відносини сприяє систематичному та фундаментальному вивченню елементів, що здійснюють вплив на систему зовнішньої політики держави та, відповідно, надає можливість дослідити які саме механізми/інструменти застосовує суб'єкт міжнародних відносин для досягнення своєї зовнішньополітичних цілей і відповідно протидіє зовнішнім викликам від регіонального контексту до глобального. Тому, розгляд зовнішньої політики Ізраїлю з боку технологічного розуміння як суб'єкта міжнародних відносин, що здійснює багатосторонній вплив на систему міжнародних взаємин є актуальним. Окреме розуміння актуальності теми дисертаційного дослідження можливо пояснити через специфіку самої держави Ізраїль, що ретроспективно та у сучасному розумінні здійснює свій розвиток та функціонування в специфічних умовах, котрі характеризуються постійною конфліктністю регіонального характеру і відповідно негативним міжнародним впливом на його позиціонування з боку недружніх акторів міжнародних відносин.

Конфліктність середовища, в якому існує Ізраїль, вирізняється багатофакторністю, а саме релігійним, політичним, культурним, економічним аспектом. Ізраїль можливо охарактеризувати явищем комплексного неприйняття з боку арабських країн. Відповідно його існування у рамках таких ретроспективних умов та умов сучасності представляє окрему актуальність у рамках науки про міжнародні відносини.

Слід зауважити, що сучасні міжнародні відносини володіють продемократичним характером, тобто, взаємини між суб'єктами міжнародних відносин ґрунтуються на демократичних інститутах. У свою чергу, Ізраїль постає єдиною державою регіону, що в умовах тривалої історичної конфліктності, розвиває та відстоює демократичні норми, саме технологія такої зовнішньої діяльності виступає окремим актуальним чинником до дослідження.

Варто зазначити, що звертаючи увагу на ретроспективні, геополітичні особливості Ізраїлю і відповідно його продемократичний вектор створює факт наукової цікавості реалізації його зовнішньої політики відповідно в умовах протидії військовій агресії («жорсткої сили»), негативного зовнішнього інформаційного впливу тощо і не менш важливих загальних викликів міжнародних відносин, що обумовлені глобалістичними тенденціями. Такий аспект, визначає саме актуальність розгляду технологій зовнішньої політики Ізраїлю, що надасть змогу дослідити як інститути її реалізації так і конкретні практики дії у міжнародному середовищі реалізуючи власні зовнішньополітичні цілі.

Також, актуальним дослідженням технологій зовнішньої політики Ізраїлю постає в умовах російської агресії проти України, а саме, для нашої держави є цікавим технологічні надбання Ізраїлю у рамках реалізації зовнішньої політики, що відбувається під тривалим історичним впливом військової, етнічної, релігійної конфліктності, а також постійними інформаційними викликами та загрозами. Вивчення такого досвіду надасть можливість імплементувати певні технології до зовнішньої політики України, що також підкреслює актуальності дисертаційного дослідження.

Метою є комплексне дослідження технологій зовнішньої політики Ізраїлю.

Відповідно до обраної теми були сформульовані наступні дослідницькі **завдання**:

- проаналізувати суть та ефективність технологічного підходу у дослідженні зовнішньої політики;
- розкрити основний понятійний комплекс дослідження технологій зовнішньої політики Ізраїлю;
- проаналізувати теоретико-правові та інституційні засади зовнішньої політики Ізраїлю;
- дослідити Хасбара як технологію публічної дипломатії Ізраїлю;

- розкрити теоретичний та практичний зміст діаспоральна технологія у зовнішній політиці Ізраїлю;
- проаналізувати технологію лобіювання як частину системи реалізації зовнішньої політики Ізраїлю;
- дослідити технологію стримування у зовнішньої політики Ізраїлю;
- проаналізувати роль технології союзницького зв'язування у зовнішній політиці Ізраїлю.

Об'єктом дослідження виступає зовнішня політика Ізраїлю.

Предметом є технології зовнішньої політики Ізраїлю.

Методи дослідження. Дослідження технологій зовнішньої політики Ізраїлю реалізовувалось на основі загальновизнаних наукових принципів. Першочергово, використано принцип наукової об'єктивності, що дозволив здійснити вивчення об'єктивних закономірностей теоретичних та практичних підходів до розуміння зовнішньої політики Ізраїлю. Упровадження цього наукового принципу дозволило у рамках дослідження віднайти об'єктивні висновки, що мають обґрунтування конкретними прикладами, теоретичними підходами, науковими фактами. Застосування цього принципу також у рамках дослідження сприяв нівелював особистісного фактору впливу, тим самим надаючи підставу стверджувати щодо відповідність висновків комплексу положень реальній дійсності.

У свою чергу, зокрема, принцип історизму дозволив дослідити, становлення ретроспективних закономірностей та тенденцій розвитку зовнішньої політики Ізраїлю, і відповідно факторів впливу на технології реалізації зовнішньої політики в конкретний період розвитку.

Використовуючи принцип єдності історичного і логічного при дослідженні розвитку технологій зовнішньої політики Ізраїлю.

Основу методологічної бази дослідження виступає технологічний підхід, що сприяв вивченню зовнішньої політики Ізраїлю у практично-прикладному аспекті, зі сторони якісної оцінки ефективності її інструментарію.

За допомогою синтезу теоретичних підходів стало можливим виділення основних модернізаційних суджень, що мають можливість надати максимальний ефект при реалізації технологій зовнішньої політики Ізраїлю.

У свою чергу, використання методів аналізу і синтезу надало змогу здійснити комплексне вивчення політичних інститутів, їх взаємодії та впливу на формування зовнішньої політики Ізраїлю та реалізацію її технологій.

Інституціональний метод забезпечив виокремлення внутрішньо та зовнішньополітичних структур їх властивостей і взаємозв'язків, а також з'ясування ролі цих структур, виокремивши основних та другорядних за їх формальними діями, у формуванні та реалізації зовнішньополітичних технологій Ізраїлю.

Метод узагальнення надав можливість об'єднати ряд теоретичних підходів до розуміння спеціальних по відношенню до Ізраїлю та загальних технологій зовнішньої політики.

Зокрема, синергетичний підхід в рамках дослідження дозволив показати залежність ретроспективних чинників, специфіки поділу функціоналу серед зовнішньополітичних інститутів держави, у часті у процесах міжнародної комунікації, впливу процесі міжнародної трансформації, у першу чергу у цифровому вимірі на формування сучасних технологій зовнішньої політики Ізраїлю.

У свою чергу, метод порівняльно-правового аналізу та політико-правовий метод надали змогу, враховуючі певну інформаційну закритість держави, здійснити аналіз правових положень, що виконують фундаментальний нормативно-правовий вплив на функціонування, модернізацію зовнішньої політики Ізраїлю і відповідно тих технологій зовнішньої політики, що він реалізує законодавчому рівні, визначити їх характер та вплив на формування демократичного іміджу України.

Використання, зокрема, таких спеціальних та міждисциплінарних наукових підходів та методів дисертаційного дослідження дозволило комплексно

та ґрунтовно дослідити предмет, досягти мети та вирішити встановлені завдання у рамках дисертаційного дослідження.

Наукова новизна результатів дослідження, полягає у тому, що:

Уперше:

– здійснено комплексне дослідження технологій зовнішньої політики Ізраїлю у сучасній системі міжнародних відносин в українській науці.

– «Хасбара» визначена як технологію публічної дипломатії, самостійний елемент системи «м'якої сили» зовнішньої політики Ізраїлю, що здійснює ефективний інформаційний вплив на зовнішню спільноту у рамках регіональної-кризової державної ситуації та передусє реалізації технології «жорсткої сили» зовнішньої політики Ізраїлю.

– діаспоральна дипломатія визначена якісною технологією зовнішньої політики Ізраїлю, у першу чергу, через розповсюдження єврейської діаспори, зокрема у США та країнах Європи, що здатна виконувати функції інформатизації зовнішньої спільноти, щодо культурних, релігійних особливостей, специфіки політики країни в умовах регіонального конфлікту, а за умови поєднанням з технологією «лобіювання» просувати зовнішньополітичні цілі в іноземних суспільствах та політичних системах.

– визначено технологію «жорсткої сили» Ізраїлю як симбіоз механізмів технології стримування та технології союзницького зв'язування, що сукупно дозволяють сформуванати дієвий, політичний, економічний, військовий вплив на ворожих суб'єктів у рамках системи міжнародних відносин.

Уточнено:

– розуміння інституційної системи зовнішньої політики Ізраїлю яка характеризується ретроспективно обумовленою та сучасною геополітичною проблематикою, у ній відмічається значний вплив провійськового елемента, а саме активної участі Міністерство стратегічного розвитку та зменшення ролі та повноважень Міністерство закордонних справ Ізраїлю, не нормативне розділення ролі та повноважень Прем'єр-міністра держави та Кнесету, що

відповідно до «основних» законів повинен приймати провідну роль у формуванні та реалізації зовнішньої політики Ізраїлю.

– трактування розуміння «жорсткої сили» у рамках зовнішньої політики Ізраїлю, що окрім класичних елементів розуміння такої технології для суб'єктів сучасних міжнародних відносин, вона паралельно базується на принципах зазначених у Торі, що виокремлюють специфіку, яка притаманна лише єврейській державі, адже не дивлячись на те, що у країні існує статус-кво, релігійний вплив наявний у всьому.

Набуло подальшого розвитку:

– дослідження правової основи зовнішньої політики Ізраїлю, що базується на «основних» законах Кнесету, які окрім усього визначають про демократичність держави, у свою чергу, така особливість може бути використано як зовнішньополітична технологія у рамках інформаційної кампанії з нівелювання пропагандистського впливу на міжнародне позиціонування держави.

– визначення технологічного підходу дослідження зовнішньої політики, що полягає у його можливості надати пояснення окремим зовнішньополітичним діям, тобто зовнішньополітичним технологіям, що застосовуються «центральною» суб'єктами у системі міжнародних відносин та виокремити і пояснити ці технології для «периферійних» суб'єктів і таким чином урівноважити їх участі у системі як регіональних взаємин так і на глобальному рівні.

– понятійний комплекс дослідження технологій зовнішньої політики Ізраїлю з виокремленням притаманних їй дефініцій, а саме Хасбара, цифрова дипломатія, публічна дипломатія, діаспоральна дипломатія, лобіювання, «жорстка сила», «м'яка сила», стримування.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана в рамках науково-дослідної теми «Технологічний вимір міжнародних відносин», державний реєстраційний номер: 0119U100400,

що розробляється кафедрою міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів дослідження, полягає в поглибленні вивчення технологій ізраїльської зовнішньої політики у поєднанні з використанням висновків, отриманих під час вивчення тематики. Дисертаційне дослідження може бути використане при формуванні концепцій трансформації Близькосхідного регіону, зокрема у сфері його безпеки, формуванні моделей урегулювання конфліктного середовища позиціонування Ізраїлю у регіональному та міжнародному вимірі, розробці моделей більш якісної інтеграції Ізраїлю до сучасного міжнародного середовища. Дослідження може бути використане у рамках формування зовнішньополітичного вектору Україна-Близький Схід.

Результати дослідження можуть бути використанні у рамках освітнього процесу, зокрема при викладанні таких освітніх дисциплін: «Геополітика», «Глобалістика», «Сучасні міжнародні відносини», «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах», «Історія міжнародних відносин» тощо.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано самостійно. Дисертація становить самостійне дослідження, адже основні наукові положення та висновки дисертаційної роботи є особистим напрацюванням автора. З наукових праць опублікованих у співавторстві, використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистих досліджень здобувача (90% змісту).

Апробація результатів дисертації. Ключові положення, прикладні рекомендації та результати дисертаційної роботи розглянуто на таких науково-практичних конференціях: Міжнародна наукова конференція «Відновлення трансатлантичного співробітництва: наслідки для Ізраїлю. Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку» (Дніпро, 26-27 березня 2021 р.), Міжнародна наукова конференція «Вплив китайсько-іранських відносин на Ізраїль. Філософсько-світоглядні та культурологічні контексти неперервної освіти» (Дніпро, 29-30 квітня 2021 р.), III Всеукраїнська науково-

практична конференція «Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика. «Авраамові угоди»: Ізраїль та країни Перської затоки після підписання» (м. Дніпро, 04 грудня 2020 р.), IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика. «Ізраїльсько-українське співробітництво в оборонній сфері» (м. Дніпро, 03-04 грудня 2021 р.) . Також результати роботи були висвітлені у фахових журналах, зокрема: «Філософія та політологія в контексті сучасної культури» (м. Дніпро, 21 грудня 2020 р., 24 липня 2021 р., 25 грудня 2021 р. та 30 грудня 2022 р.), Політичний вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, (м. Київ, 29 травня 2020 р.).

Публікації. Основний зміст та результати проведеного дослідження викладено у 9 публікаціях, з яких 5 статей у співавторстві – у наукових фахових виданнях України з міжнародних відносин та політичних наук, 4 одноосібно у тезах на міжнародній науковій та науково-практичній конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Виходячи з поставленої мети, завдань, враховуючи характер, обсяг та зміст наукового дослідження, а також логіку викладу проблеми, структурно воно містить: вступ, три розділи, які охоплюють вісім підрозділів, висновки та список використаних джерел (147 найменувань, з яких 7 – івритомовні). Загальний обсяг дисертації становить 199 сторінок, з них основний зміст роботи викладено на 169 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІЗРАЇЛЮ

1.1 Технологічний підхід у дослідженні зовнішньої політики

Міжнародні відносини багатогранні у своїй суті, вони складаються з багатьох елементів котрі системно виконують свої функції та реалізують відповідні до мети. Процеси, відповідно і суб'єкти (актори, інститути), у них здійснюють складну взаємодію маючи на меті реалізацію встановлених перед ними завданнями. Невід'ємний факт полягає у значенні впливу на міжнародні відносини, а саме, що може спонукати систему міжнародних взаємин до своєї зміни, наприклад процеси глобалізації і відповідні до нього глобалізаційні виклики які за своєю суттю складають певну систему, що здійснює комплексний вплив на суб'єктів міжнародних відносин, реалізацію їх зовнішньої політики і відповідно які у свою чергу здійснюють зміну системи міжнародних взаємин. Головним питанням постає яким чином здійснювати вплив на систему міжнародних відносин для суб'єкта, що здійснює власне позиціонування у ній та ставить на меті реалізацію власних інтересів і відповідно до демократичної спрямованості сучасної глобальної системи і реалізацію загальноприйнятих цілей, що здатні здійснювати якісний, позитивний вплив на усіх учасників міжнародних відносин, спонукати їх до якісної модернізації та і відповідно до позитивних трансформацій самої системи міжнародних відносин.

Осмислення, розуміння проблеми реалізації зовнішньої політики суб'єктів міжнародних відносин потребує розгляду як комплексу дій, що характеризуються системою і відповідно мають прояви технологічного процесу, тобто суб'єктами застосовуються певні технології, що спрямовані на досягнення засобами їх зовнішньої політики якісного міжнародного позиціонування.

У першу чергу, застосування технологічного підходу до вивчення особливостей міжнародних відносин потребує дослідження технології як дефініції, оцінки значимості, ролі та інших значимих елементів.

У відповідності до енциклопедичного тлумачення дефініції «технологія» пояснюється зокрема, як процес «застосування наукових знань для практичних цілей людського життя або, як її іноді називають, для зміни та маніпулювання людським середовищем» [105]. Тобто, розуміння технології є ширшим за загальноприйняте у суспільстві, що зазвичай розуміє під собою певний інструмент, винахід чи те саме «колесо». Ретроспективно, дефініція «технологія» поєднання грецького *techne*, «мистецтво, ремесло», з *logo*, «слово, мова» і розумілось в Греції як дискурс про мистецтво (образотворче, прикладне) [105]. Поява цієї дефініції у 17 ст. в рамках англійської мови стало уживаним також у рамках пояснення та дискурсу щодо прикладних мистецтв та визначали «засоби або діяльність, за допомогою якої людина прагне змінити навколишнє середовище або маніпулювати ним», з плином часу, дефініція «технологія» накопичувалась новими значеннями: інструмент, машина тощо [105].

Таке тлумачення «технології» дозволяє визначити її як спосіб створення нових інструментів для реалізації встановлених завдань, вирішення наявних проблем, тобто значення, наявність технології є вирішальним для людини і відповідно для суб'єкта міжнародних відносин. Яскравим прикладом підтвердження такої тези є сам розвиток людської цивілізації, що невід'ємно пов'язана і є взаємозалежною від появи технологій і технологічного розвитку у цілому.

Також, можна навести судження Дж. Ная, що зазначав про невід'ємність технології від існування людини. У своїй праці «Технологія має значення: питання, з якими потрібно жити» Д. Най ґрунтовно дослідив вплив технологічного розвитку, технологічних інновацій на навколишнє середовище нівелюючі архетипи щодо технологій. Е. Лейн зазначає, що «займається розумінням того, як знання творчо застосовуються для організованих завдань із

залученням людей і машин, які відповідають стійким цілям» [3, с.2-4], за його підходом технологіє є нейтральним поняттям, в залежності від завдань, що стають перед суб'єктом технологія може проявлятися як у фізичному (механічному стані) так і у теоретичному трактуванні.

Соколова Н. стверджує, що технологічний підхід у рамках дослідження міжнародних взаємин та глобальних проблем володіє універсальністю у науковому підході бо має здатність більш глибоко пояснити сучасні процеси у світовому просторі [25]. Відповідно, схожу думку висловлює О. Висоцький зазначаючи більшу ефективність технологічного підходу, за дескриптивні та нормативні аналітичні моделі, який, у свою чергу, дозволяє пояснити у більшій мірі практичні трансформації суспільно-політичної реальності, а також виступає більш ефективним методом при раціоналізації та оптимізації системи міжнародних відносин [3, с. 9]. Висоцький О. стверджує, що технології у рамках міжнародних відносин, зовнішньої політики можуть розглядатися у чотирьох аспектах, а саме: як міжнародні інститути; як міжнародні процеси; як світо-перетворююча діяльність; як інструментально-стратегічні системи [3, с.9].

Відповідно технологічний підхід дозволяє нам дослідити систему взаємин у міжнародних відносин починаючи від розгляду суб'єктів, тобто, хто саме (держава, міжнародна організація, регіональне об'єднання тощо) може здійснювати дію впливу на систему міжнародних відносин, у свою чергу, ця дія (політичний акт, зовнішня політика у цілому) або комплекс дій досліджується системно, або моноцентрично як певний міжнародний процес, що спрямована на перетворення існуючого міжнародного/глобального ладу у ситуативному чи стратегічному плані у діях окремих суб'єктів міжнародних відносин через їх зовнішню політику чи групи суб'єктів.

У свою чергу, це дозволяє стверджувати, що технологічний підхід при розгляді міжнародних відносин передбачає, що суб'єкти використовують певний інструментарій у своїй діяльності і ця діяльність розглядається як певна технологія, що відповідно не може бути самотійною, тобто, будь-яка технологія не є природнім явищем. Основною технологією у такому розумінні

інструментарію для суб'єкта міжнародних відносин є зовнішня політика. Відповідно до технологічного підходу зовнішня політика матиме інститути її реалізації у системі міжнародних процесів, що спрямована своєю реалізацією на перетворення системи міжнародних процесів у контексті виконання власних стратегічних цілей суб'єкта.

Технологічний підхід до розуміння зовнішньої політики суб'єкта дозволяють дослідити кожну дію у її рамках та нівелювати її пояснення як щось автономне, що виникло самостійно чи, що технологія апіорі має здатність самостійно функціонувати без позиціонування на основі діяльності суб'єкта міжнародних відносин. Можливо навести приклад з системи сучасних технологій (у класичному технологічному розуміння), а саме штучного інтелекту, що сьогодні активно використовуються а рамках аналітичної діяльності, при вирішенні стратегічних зовнішньополітичних цілей, зокрема «центральної» країн, тобто ця технологія хоч і здатна самостійно функціонувати, проте, створена суб'єктом, виконує поставлені ним завдання, результати якої також використовуються відповідно у цілях того ж суб'єкта.

У відповідності до твердження М. Лізе та М. Хойтінк технологія (наприклад, зовнішня політика) є симбіозом людських і нелюдських елементів, що найкраще концептуалізується як «соціотехнічна система» [127]. Така концептуалізація відкриває ширше розуміння та реалізацію технологічного підходу до розуміння зовнішньої політики стверджуючі, за певних умов ця технологія може мати та здійснювати суб'єктність. Зовнішня політика розуміється системно в якій кожна внутрішня технологія (м'яка, жорстка сила; публічна дипломатія; військова машина; цифрова дипломатія тощо) є окремим агентом проте не у відповідності до ліберального підходу, що міг би стверджувати про самостійну свідомість кожної з них і кожна технологія здійснює свою реалізацію на власний розсуд чи за власної волі, проте як такі, що здатні, особливо у рамках системного застосування, здійснювати вплив на систему міжнародних відносин і позиціонування суб'єкта у ній.

М. Лізе та М. Хойтінк зазначають про наявну тривалу проблематику у становленні технологічного підходу у міжнародних відносинах і відповідно використання його у дослідженні зовнішньої політики, а саме першочергово через детерміністське трактування технології у науці про міжнародні відносини, що ґрунтується на припущенні про технології як такі, що лише повністю контролювані суб'єктом, або існують та функціонують поза його можливостями [127]. При такому аналізі технологічного підходу, що базується паралельно на механістичному та причинно-наслідковому, що має свою актуальність і сьогодні, не дозволяє нам розглядати, наприклад, роль цифрових технологій у зовнішній політиці, що функціонують у складній взаємодії суб'єкта та машини і створюють собою соціо-технічну технологію.

За твердженням М. Лізе та М. Хойтінк потребує подолання і явище екстерналізації технології як відповідної перемінної у рамках суб'єктної зовнішньополітичної діяльності реалізувавши її як внутрішній елемент і відповідно технологія повинна розглядатись у першу чергу у комплексному контексті – створення, реалізація, використання, що дозволить розуміти зовнішньополітичну діяльність як таку що використовує технологію та яка є взаємозалежною від технології [127].

Наступною проблемою у використанні технологічного підходу в дослідженні зовнішньополітичної діяльності є безпосередньо концептуалізація суб'єктності у рамках міжнародної взаємодії, виокремлюється проблематика ролі діяльності індивіда як впливовий елемент аналізу зовнішньополітичної діяльності, чи діяльність індивіда уже попередньо є визначеною та окресленою соціальними структурами. Ця проблематика є особливо актуальною у рамках дослідження реалізації зовнішньої політики демократичних суб'єктів де саме індивід виступає як джерело влади і реалізації влади і таким чином має безпосередній вплив через політичну участь на зовнішню політику суб'єкта міжнародних відносин.

Подолання «подвійної суб'єктності» є можливим за допомогою реляційного аналізу діяльності суб'єкта, що на перший план висуває не

проблематику які саме дії здійснює індивід у рамках зовнішньополітичної діяльності, а саме що представляють собою ці індивіди і яким чином створюється їх суб'єктність, що дозволить здійснити переоцінку суб'єктності зовнішньополітичної участі з статичної та первинно визначеної на емерджентну та динамічну. У свою чергу, це дозволяє нівелювати атрибут нерозуміння суб'єктності й перейти до пояснення дії індивіда у зовнішній політиці як результату попередньої взаємодії, узгодженості. Тобто, у раках розгляду зовнішньої політики демократичних систем можливість наявні можливості до застосування технології перує дії, проте дія є суб'єктністю, це дозволяє нам дослідити зовнішньополітичність технології засобами системи соціотехнічна взаємодії [127].

Й. Ерікссон і Л. Ньюлав-Ерікссон обґрунтовують важливість технологічного підходу до розуміння сучасної системи міжнародних відносин та зовнішньополітичної діяльності суб'єктів у ній і відповідно виокремлюють ряд теоретичних розумінь цієї проблематики. У рамках реалістичного підходу технологія розуміється у контексті матеріально-технічного надбання, тобто, комплексного технологічного розвитку суб'єкта, наприклад у сфері військово-технічного комплексу, що виступає, у свою чергу, одним із показників розвитку держави [119]. Таким чином, у рамках реалізації зовнішньої політики суб'єкт може використовувати технологію жорсткої сили (військового потенціалу) для впливу на інших суб'єктів міжнародних відносин досягнення її інститутами стратегічних цілей і відповідного міжнародного позиціонування. Визначаючи важливість технології у зовнішній політиці суб'єкта, реалісти стверджують, що технологічний розвиток не змінює базовий характер концепту міжнародної взаємодії бо присутні тенденції до збереження базової реалістичної концептуалізації, що проявляється у державоцентричності, анархічності, балансу сил тощо [119].

Відповідно до лібералізму, що стверджує про прогрес суб'єктів міжнародних відносин, відповідно і політичних, економічних соціальних тощо сфер, позиційно якісно ставляться до ролі технологій у системі міжнародних

взаємин і відповідної модернізації пов'язаної з процесами глобалізації. Зокрема у раках значення і ролі технології у сучасних міжнародних відносин вони наводять приклад розвитку Інтернету як головної лібералізаторської сили, що сприяє відповідній якісній модернізації системи міжнародних відносин і більшої залученості соціальних мас до процесів міжнародної взаємодії і комплексного розвитку демократії [119]. Можливо стверджувати, що використання новітніх інтернет технологій у реалізації зовнішньої політики продемократичних суб'єктів відповідно сприяє її просуванню у системі міжнародних відносин і може сприяти подоланню наявних авторитарних/тоталітарних режимів. Відповідно і паралельні технології соціальної (Інтернет) взаємодії розширюють технологічний потенціал зовнішньої політики суб'єкта, надаючи можливості більш ширшого та ефективного впливу на зовнішні соціальні спільноти.

Проте, у рамках лібералізму, паралельно зауважують про зростаючий рівень взаємозалежності суб'єктів міжнародних відносин від технологічних благ (матеріально-технічного характеру) і паралельно створюючи нові загрози для них, наприклад кібертероризм і відповідні новітні гібридні загрози [119].

У рамках такого розуміння при реалізації технологій зовнішньої політики суб'єкт повинен враховувати модернізаційні технологічні тенденції (наприклад, процес цифровізації) і відповідно бути здатним реалізовувати свою діяльність у рамках новітніх просторів і за умови збільшення кількості суб'єктів міжнародної взаємодії, так як, соціальні мережі надають змогу наприклад для недержавних громадських об'єднанні приймати активну участь у міжнародному дискурсі і відповідно напряду або опосередковано впливати на міжнародний дискурс і міжнародну систему у цілому.

Відповідно до конструктивістського розуміння ролі технологій у зовнішній політиці суб'єкта він також, в основному, має матеріально-технічне розуміння: «технологія – це те, що з неї роблять актори, і в цьому сенсі вона є «політично нейтральною», або, радше, її можна політизувати різними способами». У поясненні цієї тези наводиться приклад ролі ядерної зброї у

системі міжнародних відносин і технологій реалізації зовнішньої політики, тобто факт наявності ядерної зброї, в незалежності від її кількості у одних суб'єктів міжнародних відносин не викликає глобального/міжнародного занепокоєння, у інших – стає біфуркаційним елементом регіональної/міжнародної нестабільності [119].

Тотожний приклад можна навести у контексті «зеленої енергетики» чи відмови, наприклад ряду європейських держав від використання двигунів внутрішнього згорання у контексті зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Сам цей процес не несе політичного змісту, проте може використовуватись як окрема технологія реалізації зовнішньої політики суб'єкта у контексті позиціонування у системі міжнародних відносин з відповідним якісним іміджем як держави, що спрямовує свою діяльність на подолання однієї з глобальних загроз зміни клімату, і відповідно, наприклад, сприяти залученню до неї додаткових інвестицій.

Також, можна зауважити про техно-політичний підхід, котрий стверджує, що технологія (у першу чергу, у матеріально-технічному розумінні) не є ні нейтральною, ні хорошою, ні поганою. Відповідно, технологія є вбудованою у зовнішню політику і не розглядається, на відмінну від інших підходів, як якийсь зовнішній чинник [119] вона є невід'ємною для індивіда чи політики, технологія та зовнішня політика впливаю одна на одну та формують одна одну.

Специфіка застосування технологічного підходу у відповідній мірі залежить від особливостей, що поставляються до зовнішньої політики у сучасному вимірі, у першу чергу, це відповідні виклики пов'язані з процесом глобалізації, наприклад, цифровізація, що виступає відповідним поштовхом модернізаційних змін технологій зовнішньої політики суб'єкта міжнародних відносин. Тому характер застосування технологічного підходу є залежним від розуміння актуальності формованих вимог сучасного простору міжнародних відносин до зовнішньої політики держави, потреби при її реалізації використання відповідних технологій.

Вплив нових технологічних здобутків світової системи, зокрема у цифровому вимірі, потребують модернізаційних змін первинних сфер зовнішньополітичної діяльності суб'єкта, зокрема розуміння лідерства, участі, безпеки, діалогу, інституції У відповідності до таких модернізаційних тенденції потрібно усвідомлювати, що застосування технологічного підходу до зовнішньої політики повинно базуватись на чіткому розумінні збільшення роль інформації, доступу до її отримання, збільшення кількості її отримання, новими можливостяманіпулювання нею навіть у здатності швидкої зміни культурного, політичного, економічного, соціального, релігійного тощо сприйняття суб'єкта у системі міжнародних відносин. Технологічний підхід до зовнішньої політики, у такому вимірі, повинен забезпечити можливість якісного дослідження технологій які застосовує суб'єкт або може застосовувати у свої зовнішній політиці відповідно до нових викликів.

Епоха цифрової інформації, даних призводить до зближення суб'єктів міжнародних відносин, що відповідно є позитивним у контексті глобалізаційних тенденції, проте, це створює нові виміри у розумінні конфліктуючих суб'єктів продукуючі нові небезпеки та національні загрози Саме така тенденція є актуальною відповідно до Ізраїлю, чие національне протистояння зовнішньої загрози у рамках цифрового виміру перетворилось на глобальне, що диктує нові вимоги до її технологій зовнішньої політики, зокрема і у сфері жорсткої сили.

Нових технологій зовнішньої політики суб'єкта потребує й виклик пов'язаний зі змінами щодо можливості глобальної комунікації у контексті розвитку соціальних інтернет мереж. Сучасні види та можливості комунікації створюють нові можливості для підриву національних цінностейсуб'єкта, впливу на його соціум, зародження у рамках держави екстремістський настроїв, негативного впливу на його культурну модель. Не менш важливою є можливість пропагандистського впливу і на глобальну спільноту з можливістю створення негативного іміджу у неї про суб'єкта, як приклад Ізраїль та рух Boycott,

DivestmentandSanctions. Подолання такого негативного виклику потребує, зокрема і від зовнішньої політики Ізраїлю, відповідних новітніх технологій.

Відповідно технологічного підходу потребує дослідження технології дипломатії, що повинні піддаватися модернізаційним змінам у контексті розширення можливостей каналів комунікації. Сьогодні зовнішня політика держави отримує ширші можливості взаємодії та впливу зовнішнім середовищем розшаруючи технологію публічної дипломатії. Відповідно Ізраїль отримує нову варіативні реалізації м'якої сили у рамках подолання негативного інформаційного впливу, як у прикладі з Boycott, DivestmentandSanctions.

Таким чином, використання технологічного підходу відповідно як методологічного інструментарію дозволить нам комплексно дослідити зовнішню політику суб'єктів міжнародних відносин у досягненні встановлених цілей і відповідно пояснити ці дії, наприклад, у контексті підвищення їх результативності. Тобто розгляд участі суб'єкта засобами їх зовнішньої політики у системі міжнародних відносин як застосування певних технологій дозволить нам визначити систему його функціонування, розгляд конкретних технологій сприятиме їх індивідуальній оцінці ефективності, можливості виокремити елементи необхідні до модернізації тощо.

Технологічний підхід дослідження також дозволить надати пояснення окремим зовнішньополітичним діям, тобто зовнішньополітичним технологіям, що застосовуються «центральною» суб'єктами у системі міжнародних відносин та виокремити і пояснити ці технології для «периферійних» суб'єктів і таким чином урівноважити їх участі у системі як регіональних взаємин так і на глобальному рівні.

Логіка технологічного підходу дослідження системи міжнародних відносин пояснюючі дії її суб'єктів сприятиме комплексному поясненні технологій, що ними застосовується, таким чином сприятиме їхньому розумінню і для окремих соціальних елементів, це у свою чергу сприятиме залученню більшої кількості громадян у систему міжнародних взаємин тим самим сприяючи реалізації демократичних інститутів.

1.2 Понятійний комплекс дослідження технологій зовнішньої політики Ізраїлю

Специфіка дослідження зовнішньої політики суб'єкта міжнародних відносин полягає у системній об'ємності тематики, що включає у себе складну елементну складову яка породжує взаємопов'язаний вплив.

У рамках дослідження зовнішньої політики Ізраїлю також потрібно враховувати специфіку країни, яка в умовах свого ретроспективного розвитку, геополітичного положення, що характеризується конфліктним середовищем володіє високим рівнем інформаційної закритості, що у свою чергу, створює складності застосування понятійного апарату, так як у багатьох випадках, відсутнім є чітке офіційне урядове, правове чи суб'єктне пояснення, розуміння того чи іншого поняття у рамках держави Ізраїль.

Відповідно до подолання такої проблематики є доцільним першочергово сформулювати теоретичну базу, яка буде первинно висвітлення та у подальшому деталізована спираючись на специфіку держави Ізраїль, зовнішню політику, технології, що вона використовує при формуванні, реалізації зовнішньої політики.

Первинним, у рамках класичного розуміння дослідження зовнішньої політики, можливо виділити поняття дипломатії, що сформувалось у стародавній період (Риму, Стародавньої Греції, Єгипту), так звана «стара дипломатія» і з плином часу, у період XVII-XVIII ст. модернізувалась отримавши риси «нової дипломатії». Так, наприклад, Н. Макіавеллі відіграв фундаментальну роль у становленні дипломатії в системі міжнародних відносин та зовнішньополітичної діяльності трактував її як обман і лицемірство.

У рамках сучасного розуміння можна навести приклади розуміння дипломатії Х. Буллом «здійснення відносин між державами та іншими суб'єктами, залученими у світову політику через офіційну політику та мирні засоби» [95] та Г. Кіссінджером «дипломатія – це новий світовий порядок, а сучасна дипломатія – це баланс сил між силами війни та миру» [135].

Публічна дипломатія виступає похідним елементом дипломатії у широкому розумінні, що також пройшла певний етап трансформації від впровадження і використання її французькими зовнішньополітичними діячами ще у XVIII ст. для зміни свого сприйняття у системі міжнародних відносин до її сучасного розуміння, як «...один із інструментів посилення «м'якої сили», в якій уряд використовує різні засоби, такі як інформаційні кампанії, трансляції, культурні та освітні обміни тощо, щоб спілкуватися з аудиторією в іноземній країні, завоювати її симпатії та, можливо, і підтримати цілі зовнішньої політики цієї країни [135].

Особливістю публічної дипломатії виступає її суб'єктна орієнтація, а саме спрямування реалізації свого впливу на зовнішню спільноту з метою впливу на неї і відповідно отримання суспільного осередку в іноземній державі, що буде інтуїтивно, цілеспрямовано здійснювати підтримку культури, політики та інших цінностей держави, що застосовує технологію публічної дипломатії.

Публічна дипломатія знаходиться у суміжній площі з розумінням іншого важливого поняття нашого дослідження – «м'яка сила», яка у класичному розумінні володіє інструментарієм спрямованим на реалізацію цілей зовнішньої політики суб'єкта міжнародних відносин методами співпраці, культурної, політичної, економічної співпраці.

Так як і публічна дипломатія, «м'яка сила» спрямована на здійснення прямого або опосередкованого впливу на іноземну спільноту з метою формування відповідного уявлення про суб'єкт, що реалізує технологію «м'якої сили», а також схожого, за методологічною специфікою, впливу і на політичних суб'єктів іноземної країни.

«М'яку силу» узагальнено можна розуміти як функцію здатності держави досягати цілей національної безпеки через звернення до своєї культури (мистецтво, наука, економіка), морального авторитету своїх ідеалів (права людини, рівність, демократія) та якості внутрішньої та зовнішньої політики, а не силовими засобами. Чим більш універсальні цінності держави, тим більша її «м'яка сила» [116].

Протилежним, за своєю суттю, до «м'якої сили» виступає «жорстка сила», що викликає у суб'єкта міжнародних відносин примусові дії, на відмінну від добровільних дій у наслідку реалізації «м'якої сили».

Дж. Най трактує «жорстку силу» як: «примусову владу, що використовується через спонукання чи погрози». Фундаментальною основою «жорсткої сили» виступає військовий потенціал суб'єкта міжнародних відносин, або ж таки безпосереднє військове втручання на територію іншого суб'єкта міжнародних відносин, технологія дипломатії примусу, економічні санкції тощо, тобто, використання будь-якої матеріальної, силової, економічної, політичної переваги у контексті силового, маніпулятивного тощо впливу одного суб'єкта міжнародних відносин на іншого [116]

Дж. Най виокремлював такі форми «жорсткої сили», як: військова сила – використання військової сили для досягнення цілей зовнішньої політики; економічна сила – передбачає використання економічних засобів, таких як санкції, торгівельні угоди або умов надання допомоги; політична сила – примус.

Існує інша класифікація видів «жорсткої сили» в залежності від того, яку мету держави переслідують для досягнення своїх стратегічних цілей: військова сила – однією з найбільш прямих і помітних форм «жорсткої», її використовують для захисту національних інтересів, стримування потенційних супротивників або примусу інших до підпорядкування; економічні санкції – є формою покарання, накладеного на цільову державу, щоб змусити її змінити свою поведінку; військові альянси – це угоди між двома чи більше державами щодо забезпечення взаємної оборони у разі нападу, можуть служити стримуючим фактором проти потенційних супротивників або забезпечувати колективну безпеку перед обличчям спільної загрози; ядерна зброя – ядерна зброя вважається найвищою формою «жорсткої сили», загроза ядерної відплати може стримати потенційних супротивників від агресивних дій [110].

У контексті понятійного апарату дослідження і відповідно у рамках «жорсткої» сили Ізраїлю доцільно виокремити поняття «стримування» у розумінні стратегії/концепції, що є вживаною системою міжнародних відносин,

а саме зовнішньою політикою її суб'єктів для нівелювання поширення певної ідеології або політичної системи у цілому. Сама концепція стримування уперше сформульована Джорджем Ф. Кеннаном у його науковому доробку «Джерела радянської поведінки» [105]. При розгляді стримування як комплексного явища/технології, у реалізації зовнішньої політикою суб'єкта, формулює його мету у комплексі паралельної реалізації військового стримування суб'єкта що несе загрозу для держави і застосування роти нього обмежувальної економічної політики. Такі економічні дії несуть ціль щодо послаблення матеріальних можливостей суперника [64].

Концепт стримування дефініційно є близьким до поняття балансування у рамках системи міжнародних відносин: «різноманітні заходи військового балансування — визначені як акти мобілізації власних військових сил або об'єднання ресурсів з іншими державами проти спільного супротивника — можна прирівняти до політики стримування проти суперника безпеки» [110].

Можливо навести декілька розумінь у контексті поняття «стримування», так наприклад, асиметричне стримування, що має на увазі протистояння іншому суб'єкту у системі міжнародних відносин відповідно у певному цікавому для держави проміжку часу та у визначеним ним же сферах, що відповідають зовнішньополітичним цілям.

Для реалізації стратегії у рамках асиметричного характеру потребується реалізація таких зовнішньополітичних дій, що надасть змогу ефективно та якісно використовувати наявний державний потенціал у потрібному векторі. Симетричне стримування у рамках своєї реалізації вимагає від суб'єкта міжнародних відносин, що його реалізує виокремлювати периферійні та центральні сфери та регіони його інтересів, а також при реалізації зовнішньополітичних дій встановлювати чіткі маркери ескалації або бездіяльності [79].

Стратегічно стримування – це політика використання загроз, щоб перешкодити ворогу здійснити певну дію.

Відмінність від стратегії примусу, в тому, що примус спрямований на те, щоб зупинити виконання дії або змусити противника виконати певні дії, а мета стримування – запобігти майбутнім діям, які ворог може здійснити.

Стимування як концепт у рамках зовнішньополітичній дій суб'єкта міжнародних відносин спрямований на подолання зовнішніх загроз відповідно засобами «жорсткої» сили, що у свою чергу дозволяє сформувати систему протидії не лише окремим видам зовнішніх загроз а і політичним ідеологіям чи системам.

Проте, стимування, як концепт зовнішньої політики суб'єкта міжнародних відносин, потребує наявності та можливості залучення до її реалізації значної кількості ресурсів.

Первинно, ресурсна витрати обумовлюються необхідністю технічної (у класичному механічному сенсі) переваги наприклад, як і систем здійснення інформаційного впливу, тобто, розгалуженої мережі класичної та сучасної комунікації, так і, військово-технічного потенціалу.

Вплив тривалої модернізації, у першу чергу, викликана глобалізаційними процесами, швидким розповсюдження та впровадженням новітніх технологій тощо, що невід'ємно вплинули і на класичну дипломатію одним з модернізаційних результатів якої стала «цифрова дипломатія».

В. Рашица стверджує, що «цифрова дипломатія» - це «...форма нової публічної дипломатії, яка використовує Інтернет, нові інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) і соціальні медіа як засоби для зміцнення дипломатичних відносин» [79].

Іншим похідним елементом від класичної дипломатії виступає діаспоральна дипломатія, що у сучасній науці про міжнародні відносини є новим явищем і виступає специфічним для більшості моделей реалізації своєї зовнішньої політики суб'єктами міжнародних відносин.

Е. Гілбоа пояснюючи поняття діаспоральна дипломатії зазначає, що: «Діаспора виступає у ролі актора, а не виключно як інструмент. Одночасно вона є і адресатом, і учасником зовнішньої політики та міжнародних відносин.

За прикладом незалежних недержавних акторів, діаспори можуть використовувати діаспоральну дипломатію для просування власних інтересів, а також інтересів батьківщини та приймаючої країни» [87].

У контексті публічної дипломатії та дослідження технологій зовнішньої політики Ізраїлю важливим для наукового пізнання виступає явище, поняття «Хасбара».

«Хасбара» у науковому просторі дуже часто володіє перекладом – «пояснення», проте, таке тлумачення не у повній мірі відображає увесь концепт, що покладений у це поняття.

«Хасбара» синергує технологію інформаційної війни та стратегічні підходи уряду Ізраїлю до зміцнення єдності тилу, вона вибудовує інформаційні конструкти, що мають на меті здобути підтримку союзників нівелюючи негативний інформаційний, пропагандистський вплив з боку ворожих країн. «Хасбара» також переслідує мету зірвати спроби організації ворожих коаліцій як і у інформаційному просторі так і у класичному розумінні, подолати проблематику неякісного трактування внутрішньої та зовнішньої політики у засобах масової інформації, представниками інтелігенції, а також у цифровому просторі, зокрема у соціальних (інтернет) мережах.

«Хасбара» спрямовує свою діяльність у площину побудови політкоректного дискурсу щодо держави, протидіяти негативному її критичному розумінні, спростуванню некоректних експертних позицій, формування якісного розуміння результатів переговорної діяльності у міжнародному середовищі [89].

У контексті пояснення цього складного технологічного елементу зовнішньої політики Ізраїлю можна навести наукове тлумачення А. Перфільєвої, авторки статті «Брендингові технології у зовнішній політиці Ізраїлю»: «Хасбару часто ототожнюють з публічною дипломатією Ізраїлю, але при детальному розгляді стає очевидним, що недоцільно ототожнювати Хасбару виключно із сферою публічної дипломатії. Коректніше говорити про інформаційну політику держави, механізми пропаганди і контрпропаганди,

ведення інформаційних війн, комплекс цих дій спрямованих як на власне населення, діаспору, так і на певні етнічні та релігійні групи. Хасбара – це стратегія інформаційного впливу, яку опрацьовує і здійснює держава із залученням як державних, так і недержавних структур для реалізації конкретних завдань в сфері зовнішньої і внутрішньої політики...Хасбара – комплекс заходів пов’язаних як з публічною, так і з традиційною дипломатією одночасно...Хасбара, врахувавши тренд на зрощення форм, постає уособленням симбіозу публічної та традиційної дипломатії» [20].

Наступним теоретично важливим поняттям у рамках дослідження технології зовнішньої політики Ізраїлю можливо виокремити поняття «лобі». Воно виступає невід’ємним елементом просування зовнішньополітичних цілей Ізраїлю та у контексті протистояння негативному ворожому інформаційному та політичному впливу на міжнародне позиціонування держави.

Д. Трумен розкриває суть лобізму наступним чином: «лобізм – природне право громадян представляти власні інтереси за допомогою лідерів груп впливу» [107].

У класичному розуміння «лобіювання» – «...будь-яка спроба окремих осіб або груп приватних інтересів вплинути на рішення уряду; у своєму початковому значенні воно стосувалося спроб вплинути на голоси законодавців, як правило, у кулуарах...» [107]

Поняття «лобіювання» часто ототожнюють у науковому дискурсі з поняттям «дипломатія» так як ці два поняття передбачають діяльність, що має на меті здійснення представницької функції визначених інтересів як перед представниками політичних сил так і у рамках демократичних систем і перед громадськістю, також, ці поняття несуть на меті інформування громадськість та політичних літерів у контексті пред’явлення її у межах зацікавленості третіх суб’єктів, доведення такої інформації у двох понятійних категоріях може відбуватися засобом офіційних і не офіційних каналів. Узагальнено, основна мета лобіювання і дипломатії переконати політиків, громадськість щодо правильності конкретної дії або точки зору [107].

У рамках фундаментального аналізу цих понять і відповідно нівелювати можливі майбутні протиріччя у дослідженні можна їх відмінність пояснити наступними рисами. У першу чергу, відповідно до дефініцій наведених вище, лобіювання має на меті здійснювати вплив на внутрішньодержавні органи, що мають змогу здійснювати законодавчі, культурні, економічні, політичні тощо трансформації у середні держави, тобто, наприклад, лобіювання буде здійснювати вплив на внутрішньо-законодавчі чи культурні інститути держав, а дипломатія акцентує увагу та свої дії впливом на міжнародні інституції, що мають змогу змінити, наприклад, нормативно-правові засади функціонування системи міжнародних відносин. Узагальнено, лобіювання спрямоване на маніпулювання внутрішнім середовищем, дипломатія – зовнішнім.

Відповідно, буде вирізнятися і коло питань де може трактуватися відповідальність цих двох технологій у рамках їх діяльності.

Дипломатія, для реалізації своїх функцій, повинна підтримувати ширше коло контактів та здійснювати більш широкий інформаційних вплив, котрий має на увазі як і внутрішнє середовище окремих суб'єктів міжнародних відносин так і, зовнішнє середовище у цілому. У свою чергу, лобіювання обмежується впливом на вузькі осередки внутрішнього середовища окремого суб'єкта міжнародних відносин.

Також, варто відмітити, що профіль лобіювання, здебільшого, обмежується політичною риторикою, дипломатія володіє характером широкого впливу і відповідно впливу на різноманітні сфери функціонування держави.

Отже, систематизація та аналіз понятійного комплексу сприяв формуванню теоретичних засад дослідження, що мають наметі створення фундаментальної основи дослідження технологій зовнішньої політики Ізраїлю у контексті її формування та реалізації в умовах викликів як регіонального так і міжнародного характеру й відповідного позиціонуванню Ізраїлю у системі міжнародних відносин як рівноправного суб'єкта.

Теоретичне дослідження понять у контексті технологій зовнішньої політики Ізраїлю сприяло виокремленню притаманних їй дефініцій, а саме

Хасбара, цифрова дипломатія, публічна дипломатія, діаспоральна дипломатія, лобіювання, «жорстка» сила, «м'яка» сила, стримування.

1.3 Теоретико-правові та інституційні засади зовнішньої політики Ізраїлю

Фундаментальні нормативно-правові засади функціонування Ізраїлю складає так званий «Основний закон» (BasicLaw), основна функція якого полягає у виконанні керівничо-принципової функції у діяльності уряду [54].

Виникнення концепції «основного закону» є результатом політичного компромісу на ранніх етапах політичного існування держави Ізраїлю. У рамках свого функціонування законодавчий орган Кнесет, після здобуття Ізраїлем незалежності 1948 р. не зміг узгодити наявний проект конституції нової держави, і як наслідок у 1950, після значної кількості політичних дебатів, Кнесет прийняв пропозицію нормативно-правової засади держави одного зі свого членів Ізхара Харарі так звану «пропозицію Харарі» [54]. У відповідності до цієї пропозиції конституція держави Ізраїлю складається поступово на невизначений термін з окремих розділів, що у майбутньому повинно трансформуватись у цілий офіційний документ. Відповідні розділи були прийняті звичайною більшістю Кнесету як і інші «звичайні» закони. Хоча процедура прийняття «основних» законів та «звичайних» законів однакова, перші володію певними відмінностями, що зменшують можливості їх нівелювання, невиконання або зміни чи заміни, так, наприклад, зміна «основних» законів вимагає для реалізації такої дії надбільшості у процесі голосування Кнесету, також, присутній механізм квазіпостійності до певних «основних» законів або окремих їх положень Судова практика Ізраїлю також володіє прецедентами, неможливості «звичайних» законів заперечувати будь-які положення «основних» законів [54].

До «основних законів», що складають фундамент функціонування держави Ізраїль та мають опосередковане або пряме відношення до створення та технологій реалізації зовнішньої політики є:

- Закон про Кнесет 1958 р. із внесеними поправками у 1959 р., 1967 р., 1974 р., 1980 р., 1981 р., 1985 р., 1987 р. він визначає базові засади функціонування цього інституту відповідно кількості місць в законодавчому органі, специфіку обрання до нього і висуває вимоги до членів що обираються;
- Закон «Ізраїль – національна держава єврейського народу» 2018 р. він трактує Ізраїль як національну державу єврейського народу, здійснює впровадження ряду національних символів, свята, а також, зокрема визначає Єрусалим як столицю;
- Закон про Землі Ізраїлю 1960 р. який визначає заборону передачі та іншої маніпуляції державними земля зокрема у приватну власність, проте, передбачає певні виключення, що можуть бути визначені чи визначені Кнесетом;
- Закон про Президента держави 1964 р. який тлумачить процес обрання Кнесетом, визначає роль цього інституту;
- Закон про Уряд 1968р із поправками 1973 р., 1979 р., 1981 р. 1984 р.і замінами 1992 р. 2001 р. трактує особливості процесу формування уряду та обрання Прем'єр-міністра [54].

Ці базові «основні» закони чітко окреслюють національний характер діяльності держави, що відповідно імплементується до її зовнішньої політики і потребуватимуть відповідних технологій реалізації.

Також, серед «основних» законів держави Ізраїль можливо виділити: Закон про Судову владу 1984 р. зі змінами 2023 р.; Закон про Свободу занять 1992 р зі змінами 1994 р.; Закон про Людську гідність і свободу 1992 р зі змінами 1994 р.; Закон про Референдум 2014 р., що окреслюють про демократичний характер держави Ізраїль і відповідно фактом своєї наявності і реалізації можуть виступати елементом зовнішньополітичної технології Ізраїлю, що спрямована, наприклад, на формування продемократичного іміджу і відповідного міжнародного позиціонування.

Беручи до уваги закритість інформації та певних нормативних положень Ізраїлю, у першу чергу, нормативно визначені основні положення зовнішньо

політики держави можна дослідити на основі ретроспективних даних, зокрема положень Міністерства закордонних справ про «Основні принципи зовнішньої політики уряду Ізраїлю».

У відповідності до цього нормативного положення основні зусилля зовнішньої політики Ізраїлю зосереджуються на забезпеченні незалежності держави, підвищенню її безпеки та забезпечення миру, у першу чергу, у регіональному вимірі, уряд держави своєю діяльністю зобов'язується здійснювати відповідні кроки у зазначеному векторі. Зовнішня політика Ізраїлю, у контексті забезпечення безпеки та миру міжнародного простору, повинна реалізовуватись, зокрема, у контексті: «припинення агресії та війни; послаблення напруги між державами та блоками; викорінення расових і релігійних забобонів; зміцнення міжнародного співробітництва; прискорення розвитку держав, які ще не досягли економічного та соціального прогресу; і сприяння контролю над озброєннями та роззброєнням, включаючи ядерну зброю, шляхом узгоджених взаємних інспекцій» [53].

Однією з основних технологій реалізації встановлених цілей перед зовнішньою політикою Ізраїлю виступає технологія переговорів, що розуміються як такі, які здатні забезпечити взаємодопомогу, співпрацю, відсутність силової конфронтації незважаючи на рівень та характер конфлікту. Держава, також у відповідності до «Основних принципів зовнішньої політики уряду Ізраїлю» зобов'язується уникати будь яких проявів агресії [53].

Окремою базовою засадою, що є нормативно зафіксованою, у рамках зовнішньої діяльності Ізраїлю є технологічне досягнення на міжнародній арені всебічної підтримки від інших суб'єктів міжнародних відносин, зокрема і від ООН, а також розширення своєї участі у цій організації у контексті «...зміцнення Організації Об'єднаних Націй для підтримки її місії як охоронця миру, права всіх суверенних націй бути представленими в сім'ї націй, визнання прав на самооборону будь-якої нації згідно з напад, обов'язок виконувати зобов'язання за Статутом ООН, такі як викорінення расової дискримінації, ведення міжнародної торгівлі без дискримінації, захист права вільного

судноплавства на міжнародних водних і повітряних шляхах, а також утримання від будь-яких дій агресії» [53].

Також, у рамках базових засад зовнішньої політики Ізраїлю визначається встановлення та підтримка широкого кола дипломатичних дружніх відносин із суб'єктами міжнародних відносин визнаючи право держав, націй на національну ідентичність, незалежну політичну діяльність, особливо з такими суб'єктами де зосереджені єврейські громади та протидіяти проявам антисемітизму чи відродження нацизму [53].

Декларування таких основних зовнішньополітичних засад уряду Ізраїлю відповідно і формує контекст технологій, що повинні ним використовуватись у досягненні цих принципів, які будуть характеризуватися продемократичним контекстом, що у свою чергу відповідає сучасним принципам системи міжнародних взаємин.

Сучасне теоретичне розуміння зовнішньої політики Ізраїлю нерідко зазначає потребу у її більшій послідовності, що відповідно здійснює вплив на її сприйняття у міжнародній спільноті, дипломатичні та позиційні успіхи. Основна причина такої нерівномірності пояснюється через значний вплив військової технології та технології ХАСБАРА на зовнішню політику, це, у свою чергу, шкодить дипломатичному розвитку Ізраїлю, відповідно у класичному розумінні [53].

Відповідно, для подолання такої проблематики сучасної зовнішньої політики Ізраїлю представниками Інституту Мітвін (інститут регіональної зовнішньої політики - аналітичний центр) запропоновано ряд теоретико-практичних пропозицій.

Першочергово, висувається проблематика забезпечення миру та безпеки зовнішньою політикою Ізраїлю у контексті Ізраїльсько-палестинського конфлікту, розв'язання якого є позиційно-важливим для майбутнього держави і, відповідно, технології зовнішньої політики Ізраїлю повинні демонструвати міжнародній спільноті якісну підтримку вирішення цього конфлікту засобами відповідних заяв та діями, особливо значення повинно бути приділено

технології дипломатії, а саме угод з палестинцями де Ізраїль посідатиме позицію ініціації миру, не конфліктності та запобіганню односторонніх деструктивних дій. Застосування таких технологій надасть чіткий якісний сигнал світовій спільноті. Потребується зміна управлінського підходу до зовнішньополітичної технології у цьому контексті. Як зазначають спеціалісти Інституту Мітвін конфлікт виступає первинною перешкодою якісної реалізації дипломатичної технології Ізраїлю. У свою чергу, поліпшення відносин з палестинцями сприяло би підвищенню якості двосторонніх та багатосторонніх відносин Ізраїлю зменшення міжнародного тиску.

Політична догма Ізраїлю трактує своє геополітичне позиціонування як негативне у наслідок наявного конфлікту, що призводить до регіональної ізоляції і відповідної деградації технологічних зовнішньополітичних зусиль як у регіоні, так і у світовому позиціонуванні. Розвинувся так званий «менталітет відокремленого острова» [54], що присутній у внутрішньому середовищі Ізраїлю і відповідно проявляються у його зовнішньополітичній діяльності автоматично розглядаючи зовнішнє середовище як ворожу середу. Хоча унікальність геополітичного положення держави навпаки повинного використовуватись як позитивне у рамках технологічної реалізації її зовнішньої політики. Ізраїль повинен трансформувати свої технології зовнішньої політики у контексті розвитку відносин у регіонах Близького Сходу, Європи, Середземномор'я, Азії уникаючи регіональної ексклюзивності та позиціонуватись як «міст зв'язку». Ізраїль повинен змінювати свій технологічний підхід, зокрема до Арабської мирної ініціативи, заохочувати міжконфесійний діалог, поглиблювати свою співпрацю з Єгиптом і Йорданією, зміцнювати відносини з ЄС у першу чергу за рахунок технології офіційних дипломатичних візитів» [54].

Зовнішня політика Ізраїлю повинна чітко усвідомлювати та реалізуватися технологічно у нівелюванні принципу ізоляції беручи за основу ідею колишнього прем'єр-міністра Моше Шаретта: «Ізраїль не повинен бути народом, який живе самотньо, не на Близькому Сході і не серед народів світу» [54].

Ізраїль потребує модернізації відносин з суб'єктами міжнародних взаємин змінюючи вектор від протилежності до комплексної інтеграції, розглядаючи себе як невід'ємна частина міжнародної спільноти котра спрямовує свою діяльність на подолання проблем від соціальної проблематики до участі у вирішенні глобальних проблем, розширено використовувати технологію міжнародних відносин, що полягає у взятті ініціативи у рамках міжнародних організацій щодо збільшення допомоги, зокрема держав, що розвиваються, подоланні проблем бідності, охорони здоров'я тощо. Паралельно, модернізуючи інститути з урахуванням «світового єврейства» сприятиме розвитку світовому єврейському плюралізму, що є базисним відповідно й до ретроспективного визначення основних принципів зовнішньої політики уряду Ізраїлю та сучасності [53]

Спеціалісти Інституту Мітвін звертають увагу на необхідності модернізації технологій зовнішньої політики Ізраїлю у відповідності до викликів сучасності обумовленні глобалізацією і відповідно цифровими змінами, що надають широкі можливості участі не «класичних» суб'єктів у системі міжнародних відносин. Відповідно, Ізраїль повинен розширювати технології зовнішньополітичної комунікації, що будуть здатні охопити більшу кількість учасників міжнародного комунікативного простору [53].

Такі теоретичні та практичні аспекти, відповідно у випадку їх реалізації, що буде пов'язана з модернізацією технологій публічної дипломатії надасть нової якості міжнародної діяльності Ізраїлю, дозволить позиціонуватись не як ретроспективно-конфліктний суб'єкт системи міжнародних відносин, а як регіональний лідер, що своєю діяльністю сприяє розвитку системи міжнародних відносин. Модернізація такого характеру, потребує якісних змін внутрішніх та зовнішніх інститутів, забезпеченню більшої відкритості держави у цілому.

Інститути реалізації зовнішньої політики Ізраїлю представляють собою складну систему за своєю структурою і відповідно характеризуються обумовленою, у першу чергу, ретроспективно закритістю, що викликає як і дослідницькі складності так і складності у контексті міжнародного

позиціонування, що обумовлене практичною проблемою неповноцінного усвідомлення їх діяльності у суб'єктів міжнародних відносин.

Відповідно, у рамках їх дослідження, першочергово, класично, потрібно визначити Міністерство закордонних справ Ізраїлю. На нього покладається обов'язки щодо реалізації та представлення зовнішньої політики уряду, виконує представницьку функцію перед іншими суб'єктами міжнародних відносин, здійснює роз'яснення позицій держави щодо внутрішньої та зовнішньої проблематики, займається просуванням Ізраїлю у міжнародній спільноті з культурного, економічного, політичного, наукового аспекту, а також, підтримує відносини з єврейською діаспорою просуваючи та захищаючи її права у міжнародному просторі [53]. Володіє розгалуженою інституційною структурою, що володіє загально-функціональними елементами, наприклад Консульський відділ, Протокольний відділ, спеціальними підрозділами з окремих напрямків зовнішньополітичної діяльності, наприклад зі зв'язків із Африкою чи Єгиптом, окремими інститутами з питань інформації та ЗМІ [53]. Такий системний поділ може сприяти більш предметній технологічній реалізації зовнішньої політики Ізраїлю Міністерство закордонних справ.

Інституційна система реалізації зовнішньої політики Ізраїлю володіє і специфічними акторами, серед яких можна, зокрема виділити Міністерство стратегічного розвитку, що також наділено проблемою наукового дослідження у зв'язку з обмеженням інформації про нього.

Діяльність Міністерства стратегічного розвитку, зокрема займається і реалізацією своєї діяльності у міжнародному просторі у стратегічних питаннях пов'язаних, у першу чергу, з національною безпекою, подолання загрози з боку Ірану. Окрема специфіка цього міністерства полягає у тому, що воно створювалось як специфічна технологія зовнішньої політики Ізраїлю у відповідь на міжнародний рух «Санкції щодо бойкоту відчуження інвестицій» (BDS). Основними технологіями, що використовувались Міністерства стратегічного розвитку знаходяться у площині інформаційного виміру Воно почало використовувати симбіоз шпигунських та інформаційних технологій

маючи на меті нівелювати негативне у міжнародному просторі інформаційне уявлення про Ізраїль, проте, фактор наявності шпигунського елемента, перетворив Міністерства стратегічного розвитку на симбіоз жорсткої та м'якої технології у зовнішній політиці Ізраїлю.

Наступною інституційною структурою зовнішньої політики Ізраїлю можливо виділити Кнесет, який зараз знаходиться у процесі модернізації пов'язаної з посиленням його участі у зовнішній політиці держави, а саме ця модернізація полягає у створенні окремого інституту в Кнесеті, що буде відповідати за зовнішньополітичну сферу тим самим виділивши цю сферу його діяльності у окрему організаційну структуру.

На думку Н. Горовіца, колишнього депутату Кнесету, модернізація зовнішньополітичної діяльності інституту Кнесету повинна полягати у підвищенні ролі парламентської дипломатії, залученні громадськості до дискурсу щодо зовнішньополітичної діяльності Кнесету, та створення самостійного порядку денного у зовнішньополітичній діяльності. У ньому наголошувалося на необхідності створення в Кнесеті окремого комітету із закордонних справ; наголосити на важливості парламентської дипломатії та підвищити обізнаність громадськості про це; а також заохочувати Кнесет до вироблення незалежного порядку денного у закордонних справах.

У відповідності Н. Горовіца Ізраїль повинен здійснити модернізаційні зміни інституційного підходу до розуміння ролі Кнесету у зовнішньополітичній діяльності таких країн, зокрема США та європейського регіону, у яких законодавчі органи приймають активну участь у подоланні глобальних проблем та інших нормативно-практичних аспектах, що виходять поза межі класичної внутрішньої зайнятості. Міністерство закордонних справ у зовнішній політиці Ізраїлю не повинно мати моно-повноважень у цій діяльності, беззаперечно, до неї повинен бути залучений законодавчий орган держави, який здатний трансформувати нормативну та інституційну основу функціонування держави беручи до уваги і міжнародні тенденції. Окрім Кнесету, повинні володіти можливістю впливу на зовнішню політику і громадяни держави, економічні

організації, неурядові організації, це буде відповідати тенденціям демократичності та міжнародної практики, що здатне якісно підвищити функціонування зовнішньої політики Ізраїлю [56].

Формування такої розгалуженості інституційної системи зовнішньополітичної діяльності сприятиме зменшенню трактування зовнішньополітичного вектору Ізраїлю силовими структурами, підвищить відкритість його діяльності у міжнародному полі, сприятиме розширенню багатовекторних міжнародних відносин Ізраїль та переходу від концепту пояснення зовнішніх дій держави до концепту активної участі та можливості ширшого впливу на систему міжнародних відносин [56]. На посиленому силову впливі на зовнішню політику Ізраїлю, зокрема зазначає і Р. Хоффман, стверджуючі, що зовнішня політика Ізраїлю ретроспективно володіє культурними, концептуальними структурно-інституційними слабкостями, що основа яких лежить у: «домінування оборонного істеблішменту над дипломатичним корпусом» [56]. У такому контексті Ізраїль повинен розширювати процес публічного дискурсу акцентуючи увагу на темах зовнішньої політики, залучати у більшій мірі громадськість до обговорення відповідних тем, що сприятиме розвитку публічних технологій у створенні та реалізації зовнішньої політики. Створювати культуру функціонування інститутів зовнішньої політики, зокрема Кнесету, що створить конструкт у ментальному просторі який визначатиме важливість та невід'ємність технології парламентської дипломатії. Систематично зменшувати залученість інститутів та представників силового вектору до обговорення, формування стратегії та реалізації зовнішньої політики Ізраїлю, натомість, сприяти залученню до дискурсу у Кнесеті щодо зовнішньої політики представників Міністерства закордонних справ, що у свою чергу, також сприятиме розвитку технології парламентської дипломатії. Потребує розширення функціоналу відповідної інституту при Кнесеті у справах зовнішньої політики паралельно підвищуючи рівень професіоналізму його персоналу. Політика Кнесету щодо повинна включати елементи сприяння участі міжнародних інститутів у зацікавленості у

роботі Кнесете щодо зовнішньої діяльності, наприклад засобом заохочення представників іноземних держав, міжнародних організацій формуванням парламентських запитів, наданні рекомендацій, пропозицій у контексті зовнішньополітичної діяльності Ізраїлю і паралельно стимулювати активне обговорення таких пропозицій тощо у внутрішніх інститутах уряду, держави, що підвищуватиме загальну ефективність і що більш важливо, сприятиме формуванню відповідного відкритого іміджу у зовнішньому просторі. Потребує інтенсифікації технологія публічних, наукових публікацій у внутрішньому та зовнішньому середовищі щодо діяльності Кнесету. Стимулювати практику міжпарламентської та міжпартійної комунікації Ізраїлю з закордонними представниками і відповідно збільшення свободи діяльності депутатів та інших офіційних осіб у зовнішній політиці відносин [56].

Залученість Кнесету до більш активної участі у зовнішньополітичній діяльності Ізраїлю, сприяння участі громадськості, бізнесу, негромадських організацій тощо до формування стратегій, цілей зовнішньої політики, розширення зовнішньополітичних повноважень окремих внутрішніх суб'єктів та інститутів у зовнішньополітичній діяльності, зменшення впливу силових структур на формування зовнішньополітичних векторів потребує від Ізраїлю глибинної нормативно-правової модернізації та до більшої інформаційної прозорості.

Дослідження інституційної системи зовнішньої політики Ізраїлю потребує ґрунтовного усвідомлення ролі у ній прем'єр-міністра держави (Беньямін Нетаньягу), що є головою уряду та керівником виконавчої влади [134]. Діяльність прем'єр-міністра, зокрема його офіс, зосереджена на: визначені урядової політики; встановлені порядку денного кабінету міністрів та виконання функції спостереження за засіданнями кабінету міністрів; здійснення координація питань безпеки держави та закордонних справ; здійснення координації діяльності урядових міністерств, міністрів; процес реалізація політики Кнесету; здійснення урядової комунікації [134].

Характеризуючи дійсного прем'єр-міністра Беньямін Нетаньягу як інституту формування та реалізації зовнішньої політики Ізраїлю, потрібно зауважити знову підвищенню роль силового (військового) елемента, який домінує у контексті характеристики формулюючи принцип силового втручання вирішення зовнішньополітичних проблем, зокрема ізраїльсько-палестинського конфлікту. Як зазначає Р. Хоффман зовнішній політиці Ізраїлю бракує багатовимірного міркування яке буде відображати широкі інтереси не зосереджуючись на окремих політичних догмах, відходити від просуванні «моделі лідерства», що базується на особистому звеличенні діючого прем'єр-міністра [93].

Зазначеним інститутом сформовано концепт зовнішньої політики Ізраїлю, що ґрунтується в основному на військовому елементі, а не на дипломатичному, що на сьогодні її основну ваду.

Ретроспективно, діяльність інституту прем'єр-міністра у сфері зовнішньої політики спирається на доктрину національної безпеки Ізраїлю, що також базується на таких провійськових догмах як: «попередження, стримування та рішуча військова перемога» [35]. Такий характер автоматично ставить на перше місце у реалізації зовнішньої політики Ізраїлю технологію «жорсткої сили» тобто елемент примусу, застосування військового потенціалу, а не технологію «м'якої сили» - дипломатія, консенсус, діалог тощо. Відповідно, зовнішня політика держави автоматично спирається на функціонал військового інституту та інституту розвідки при дипломатичних та безпекових викликах, що нехтує, у свою чергу, функціоналом Міністерства закордонних справ при вирішенні зовнішньополітичних викликів. Діяльність прем'єр-міністра, у такому контексті, автоматично витісняє Міністерство закордонних справ з процесу прийняття стратегічних рішень щодо національної безпеки відповідно до зовнішньополітичного контексту. У свою чергу, така діяльність інституту формує негативний вплив на внутрішнє та зовнішнє середовище, що проявляється в побудові уявлення у них про Міністерство закордонних справ Ізраїлю як таке, що не формує контекст зовнішньої політики держави та не

виконує відповідні функції покладені на нього. Відповідно основні зовнішньополітичні позиції та діяльність базуються у сфері відповідальності прем'єр-міністра [93].

Відповідно, можна спостерігати інституційну проблему у формуванні, реалізації, розподіленні повноважень зовнішньої політики Ізраїлю, що потребує модернізації, у першу чергу нормативно-правового характеру, зміни ідейного, концептуального підходу до розуміння можливостей і сфері зовнішньополітичної діяльності.

Правове та інституційне дослідження Ізраїлю, особливо у рамках зовнішньої політики, викликає дослідницькі труднощі враховуючи високий рівень інформаційної закритості як законодавчої бази держави так і обмеженість доступу до інформації інтернет засобами, а також, зокрема і лінгвістична проблема. Такий характер обмеженості обумовлюється ретроспективою розвитку Ізраїлю і постійною динамічністю конфліктного середовища у якому держава позиціонується.

Фундаментальною правовою основою зовнішньої політики Ізраїлю виступають «основні» закони Кнесету, що окрім усього визначають про демократичність держави, у свою чергу, це може бути використано як зовнішньополітична технологія у рамках інформаційної кампанії з нівелювання пропагандистського впливу на міжнародне позиціонування держави.

До інших теоретико-правових засад зовнішньої політики у раках дослідження віднесено «Основні принципи зовнішньої політики уряду Ізраїлю», «загальні» закони, що містять нормативні положення принципів, характеру, базових технологій (переговори, розширення дипломатичних відносин, участь у міжнародних організаціях) зовнішньої політики Ізраїлю.

У раках теоретичного розуміння зовнішньої політики Ізраїлю присутня догма конфлікту, що здійснює його позиціонування як ретроспективно-конфліктного суб'єкта, відповідно створюючи теоретичну та практичну основу формування та реалізації первинних технологій зовнішньої політики і

відповідно, зменшуючи їх ефективність в умовах сучасних міжнародних відносин.

Інституційна система зовнішньої політики Ізраїлю також характеризується ретроспективно обумовленою та сучасною геополітичною проблематикою, у ній відмічається значний вплив провійськового елемента, а саме активної участі Міністерство стратегічного розвитку та зменшення ролі та повноважень Міністерство закордонних справ Ізраїлю, не нормативне розділення ролі та повноважень Прем'єр-міністра держави та Кнесету, що відповідно до «основних» законів повинен приймати провідну роль у формуванні та реалізації зовнішньої політики Ізраїлю.

Висновки до Розділу 1

Використання технологічного підходу відповідно як методологічного інструментарію дозволить нам комплексно дослідити зовнішню політику суб'єктів міжнародних відносин у досягненні встановлених цілей і відповідно пояснити ці дії, наприклад, у контексті підвищення їх результативності. Тобто розгляд участі суб'єкта засобами їх зовнішньої політики у системі міжнародних відносин як застосування певних технологій дозволить нам визначити систему його функціонування, розгляд конкретних технологій сприятиме їх індивідуальній оцінці ефективності, можливості виокремити елементи необхідні до модернізації тощо.

Технологічний підхід дослідження також дозволить надати пояснення окремим зовнішньополітичним діям, тобто зовнішньополітичним технологіям, що застосовуються «центральною» суб'єктами у системі міжнародних відносин та виокремити і пояснити ці технології для «периферійних» суб'єктів і таким чином урівноважити їх участі у системі як регіональних взаємин так і на глобальному рівні.

Логіка технологічного підходу дослідження системи міжнародних відносин пояснюючі дії її суб'єктів сприятиме комплексному поясненню технологій, що ними застосовується, таким чином сприятиме їхньому

розумінню і для окремих соціальних елементів, це у свою чергу сприятиме залученню більшої кількості громадян у систему міжнародних взаємин тим самим сприяючи реалізації демократичних інститутів.

Отже, систематизація та аналіз понятійного комплексу сприяв формуванню теоретичних засад дослідження, що мають наметі створення фундаментальної основи дослідження технологій зовнішньої політики Ізраїлю у контексті її формування та реалізації в умовах викликів як регіонального так і міжнародного характеру й відповідного позиціонуванню Ізраїлю у системі міжнародних відносин як рівноправного суб'єкта. Теоретичне дослідження понять у контексті технологій зовнішньої політики Ізраїлю сприяло виокремленню притаманних їй дефініцій, а саме Хасбара, діаспоральна дипломатія додати терміни розділ 3 .

Глибинний інформаційних пошук, аналітична діяльність дозволяє скласти адекватне уявлення про теоретико-правові та інституційні засади зовнішньої політики Ізраїлю

Правове та інституційне дослідження Ізраїлю, особливо у рамках зовнішньої політики, викликає дослідницькі труднощі враховуючи високий рівень інформаційної закритості як законодавчої бази держави так і обмеженість доступу до інформації інтернет засобами, а також, зокрема і лінгвістична проблема. Такий характер обмеженості обумовлюється ретроспективою розвитку Ізраїлю і постійною динамічністю конфліктного середовища у якому держава позиціонується.

Фундаментальною правовою основою зовнішньої політики Ізраїлю виступають «основні» закони Кнесету, що окрім усього визначають про демократичність держави, у свою чергу, це може бути використано як зовнішньополітична технологія у рамках інформаційної кампанії з нівелювання пропагандистського впливу на міжнародне позиціонування держави.

До інших теоретико-правових засад зовнішньої політики у раках дослідження віднесено «Основні принципи зовнішньої політики уряду Ізраїлю», «загальні» закони, що містять нормативні положення принципів,

характеру, базових технологій (переговори, розширення дипломатичних відносин, участь у міжнародних організаціях) зовнішньої політики Ізраїлю.

У раках теоретичного розуміння зовнішньої політики Ізраїлю присутня догма конфлікту, що здійснює його позиціонування як ретроспективно-конфліктного суб'єкта, відповідно створюючи теоретичну та практичну основу формування та реалізації первинних технологій зовнішньої політики і відповідно, зменшуючи їх ефективність в умовах сучасних міжнародних відносин.

Інституційна система зовнішньої політики Ізраїлю також характеризується ретроспективно обумовленою та сучасною геополітичною проблематикою, у ній відмічається значний вплив провійськового елемента, а саме активної участі Міністерство стратегічного розвитку та зменшення ролі та повноважень Міністерство закордонних справ Ізраїлю, не нормативне розділення ролі та повноважень Прем'єр-міністра держави та Кнесету, що відповідно до «основних» законів повинен приймати провідну роль у формуванні та реалізації зовнішньої політики Ізраїлю.

РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ» ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІЗРАЇЛЮ.

2.1. Технології публічної дипломатії Ізраїлю: Хасбара

Поняття «дипломатія» з'явилося у часи Стародавньої Греції, Риму, Єгипту, маючи риси «старої дипломатії». У XVII-XVIII століттях дипломатія набуває рис, притаманних «новій дипломатії».

Професор міжнародних відносин Хедлі Булл пояснював дипломатію наступним чином: «Здійснення відносин між державами та іншими суб'єктами, залученими у світову політику через офіційну політику та мирні засоби» [95].

Американський дипломат, державний секретар, теоретик міжнародних відносин Генрі Кіссінджер визначав дипломатію як: « Дипломатія – це новий світовий порядок, а сучасна дипломатія — це баланс сил між силами війни та миру» [135].

Французький політик Арман де Рішельє надавав важливого значення необхідності встановлення постійних відносин як найважливішого актора в дипломатії [135].

Флорентійський дипломат, військовий стратег Нікколо Макіавеллі відігравав ключову роль у дипломатії XVI століття, зробивши дипломатію важливим актором у міжнародних відносинах. Значущість дипломатії у вирішенні проблем безпеки Макіавеллі пояснив у своїй праці «Державець» визначив дипломатію як обман і лицемірство. Крім того, дипломат заявив, що бачив дипломатію як сучасну політику.

Американський політолог, автор концепції «м'якої сили» Джозеф Най, у книзі «М'яка сила» як засіб досягнення успіху у світовій політиці» заявив, що: ««М'яка сила» є привабливою силою. Тобто, «м'яка сила» не може і не намагається змусити до певної поведінки шляхом примусу чи спонукання. Натомість це приваблює інших до цінностей, культури та політики режиму, породжуючи співпрацю з цим режимом» [].

Згідно з Дж. Найєм, існує три широко визначені категорії джерел м'якої сили:

- культура (норми та звичаї повсякденного життя в країні та імідж, який країна створює про себе через ЗМІ та комерцію);
- цінності (стосункові та моральні ідеали, поширені в суспільстві та демонструються через дії широких верств населення та уряду);
- політика (передбачає дії та плани, розроблені урядом).

«М'яка сила» є реальною. Теорія «м'якої сили» Дж. Найя суперечить традиційним уявленням про владу, як здатність впливати на інших, щоб вони робили те, що хтось хоче, за допомогою загрози покарання або можливості винагороди.

Дж. Най у роботі «М'яка сила» як засіб досягнення успіху у світовій політиці» зазначає: «публічна дипломатія – поступка «м'якої сили». Відмінності між «жорсткою» та «м'якою» силою до поведінки, ресурсів і державної політики. Представлена публічна дипломатія як офіційна політика, яка перетворює ресурси «м'якої сили» на дію».

Уявлення про владу виключно у вигляді «жорсткої сили» змінилися після розробки концепції «м'якої сили», автором якої вважається Джозеф Най. Розширивши поняття «Noopolitik», створеного у 1999 році RAND Corporation для опису стратегії, адаптованої до інформаційної епохи та протиставивши її більш традиційній жорсткий підхід «Realpolitik». «Noopolitik» – це зовнішньополітична поведінка, що підкреслює примат ідей, цінностей, норм, законів і етики.

Дж. Най описував «м'яку силу» як таку, що: «...надає ресурси, які практики публічної дипломатії можуть використовувати для досягнення цілей зовнішньої політики та національної безпеки. Влада — це здатність впливати на інших, щоб отримати бажаний результат [117].

На сьогоднішній день у міжнародних відносинах існує 5 видів сили:

- 1) жорстка (hard power) – отримання результатів шляхом застосування або погрози застосування сили чи санкції, або спонукання до виконання підкупом;
- 2) м'яка (soft power) – отримання результатів шляхом залучення та переконання людей через цінності, політику, інститути та культуру;
- 3) розумна (smart power) – поєднання «жорсткої» та «м'якої» сили, де кожна підсилює одна одну;
- 4) співробітництво (collaborative power) – процес «знизу вгору» для досягнення бажаних результатів шляхом мобілізації та об'єднання глобальних спільнот, навколо справи за допомогою цифрових медіа;
- 5) гостра (sharp power) – використання відволікання, «фальшивої ідентифікації», «неправдивої інформації» та маніпуляції; зловживання «м'якою силою» через ініціативи, які часто здійснюють авторитарні режими, такі як росія, Китай [2008].

Професор публічної дипломатії Ніколас Калл стверджує, що: «м'яка сила» корисна для вивчення потужних держав, але менш актуальна для вразливих держав та сучасних глобальних криз». У зв'язку з цим він запропонував трансформувати категорію «м'якої сили» у нову, назвавши її «репутаційною безпекою» – здатність держав досягти легітимності свого суверенітету над територією у сприйнятті міжнародної громадськості. Прикладом, коли державі не вистачає репутаційної безпеки він вважає Україну, територію якої росія анексувала у 2014 році, коли втрата Україною Кримського півострову відбулася без малого опору міжнародної спільноти. Репутаційна безпека демонструє складність диференціації між цілями, умовами, ресурсами та методами в публічній дипломатії. Метою репутаційної безпеки є стримування агресії проти слабких держав або отримання підтримки, коли стримування агресії є невдалим. Репутаційна безпека являє собою стратегічний стан, тоді як «м'яка сила» представляє ресурси, необхідні для досягнення цієї умови [61].

Серед українських науковців, які активно досліджують вплив «м'якої сили» у контексті зовнішньої політики країни, варто виділити: К. Савон [23], М. Цюрупа [27], І. Слісаренко [24], Н. Белоусова [2], О. Ткач [26], А. Ткач [13].

До вітчизняних науковців, які фрагментарно розглядали концепцію «м'якої сили» як технологію публічної дипломатії Ізраїлю, слід віднести: А. Шуляк [28], А. Перфільєву [20], І. Кривошеїна [10], П. Петрова [19], І. Іщенко [6], А. Колдомасов [9], О. Юрченко [30], І. Запорізька [4], І. Климчук [102].

З моменту набуття Державою Ізраїль незалежності, «м'яка сила» Ізраїлю спочатку ґрунтувалася на його створенні як єврейської держави після Голокосту, а також на його успіху як нової незалежної нації, що розвивається, у «добрих» справах (розквіт сільського господарства у пустелі, в кібуцах¹ (сільські поселення); досягнення соціальної справедливості, допомога у розвитку країнам Африки). Однак певні фактори послабили ізраїльську «м'яку силу»: імідж країни після Шестиденної війни 1967 року; певні внутрішньополітичні процеси, як-от занепад руху кібуців. Тривалий час ізраїльська влада не докладала зусиль для побудови «м'якої сили» на альтернативних засадах [87].

Як зазначає вітчизняна професор А. Шуляк у статті ««М'яка» та «тверда» сили Держави Ізраїль як зовнішньополітичний вектор іміджування країни»: «...елементам «м'якої сили» відводиться другорядна роль – допоміжна, хоча саме її інструменти дозволяють контактувати на неофіційному рівні, наприклад, із країнами Перської затоки, попри відсутність поступок на офіційному рівні...не варто відкидати й проблематику стереотипізації Держави Ізраїль, яка є актуальною на сучасному етапі міжнародних відносин, коли цю державу асоціюють із контролем над засобами масової інформації, світовою фінансовою системою і присутність своїх лобістів в урядах США та багатьох країн ЄС.... З інструментарію «м'якої» сили Ізраїль активно провадить активну міжнародну політику, зберігає культурні надбання, адже є одним із найпопулярніших місць для туризму» [28].

У 2004 році професор політології Єврейського університету Єхезкель Дрор звернув особливу увагу на проблематику формування «м'якої сили»

Ізраїлю: «...те, як Ізраїль зараз справляється з потребою в «м'якій силі», є дуже поганим у всіх відношеннях – від формування іміджу до залучення підтримки. Яскравим прикладом є рішення Ізраїлю не поставати перед Гаазьким міжнародним судом під час його обговорення щодо роздільної огорожі. Крім питання про те, чи вплинула б поява Ізраїлю на консультативний висновок Суду, відмова Ізраїлю з'явитися була широко розцінена як демонстрація відсутності поваги до органу, якому багато країн (за винятком Сполучених Штатів) надають міжнародну важливість. Крім того, відсутність Ізраїлю на розгляді позбавила його можливості пояснити свою позицію на форумі, який викликає значний інтерес ЗМІ та висвітлення в усьому світі.

Президент Ізраїльської асоціації міжнародних досліджень, професор Шерон Пардо у статті «М'яка сила – національне надбання» аналізує особливості «м'якої сили» Ізраїлю у зовнішній політиці держави, згадуючи, що: «Відразу після Другої світової війни та Шоа єврейський народ отримав міжнародну підтримку. Створення держави Ізраїль розглядалося в очах народів світу як моральний акт і реалізація історичної справедливості. У перші роки своєї державності «м'яка сила» Ізраїлю постійно зростала. Її військова перемога у війні за незалежність розглядалася як героїчна боротьба «небагатьох проти багатьох» або «Давида проти Голіафа». Його здатність до розбудови нації в рамках плюралістичної демократії контрастувала з досвідом багатьох націй, що розвивалися того часу. Також аплодували соціально-економічним досягненням, таким як поглинання хвиль масової імміграції, заснування кібуців, розвиток пустелі Негев, побудова єврейсько-ізраїльської системи освіти, створення оборонної промисловості тощо. Ці досягнення та події викликали визнання та підтримку в усьому світі. Єврейсько-ізраїльська культура, політичні ідеали та політика лідерів нації, очолюваних Давидом Бен-Гуріоном, були привабливими і залучали волонтерів з усіх куточків земної кулі, щоб допомогти новонародженій державі реалізувати своє бачення побудови єврейської батьківщини на землі Ізраїлю. Проте з 1967 року (після перемоги Ізраїлю у

Шестиденній війні) «м'яка сила» єврейського народу та Ізраїлю неухильно знижувалася».

«М'яка сила» — це функція здатності держави досягати цілей національної безпеки через звернення до своєї культури (мистецтво, наука, економіка), морального авторитету своїх ідеалів (права людини, рівність, демократія) та якості внутрішньої та зовнішньої політики, а не силовими засобами. Чим універсальніші цінності держави, тим більша її м'яка сила.

У перші десятиліття незалежності Ізраїль мав потужну «м'яку силу». Симпатія міжнародної спільноти була викликана загибеллю європейського єврейства під час Шоа (Катастрофа – Голокост). Ізраїльську демократію високо цінували, а Ізраїль вітали як «світло для народів». Військові перемоги Ізраїлю були джерелом міжнародного захоплення, у розквіті держави євреї вбачали помсту нацистам. Ізраїльські проекти розвитку, особливо в сільському господарстві та водному господарстві, були високо оцінені моделями в багатьох країнах, що розвиваються. З відмовою арабів укласти мир з Ізраїлем чи навіть вести переговори, залишили Ізраїлю мало вибору, особливо під час арабо-ізраїльських війн. Імідж Ізраїлю погіршився з ослабленням міжнародного становища. У світових ЗМІ Ізраїль позиціонувався як «агресор», «окупант», загроза міжнародній безпеці. Задля вирішення іміджевої проблеми, яка не додавала єврейській державі інвестиційної привабливості, політичне керівництво слідувала тенденціям, які відбувалися у міжнародних відносинах. Використання Сполученими Штатами публічної дипломатії як «м'якої сили», стало взірцем для трансформації технологій «м'якої сили» Ізраїлем та впровадження публічної дипломатії [85].

Дипломатія зазнала трансформації від класичної – таємної, існуючої століттями, до більш відкритої, у вигляді публічної. Запровадивши зміни у міжнародній системі після Першої світової війни, президент Сполучених Штатів Вудро Вільсон, наголосив: «Відкриті мирні переговори та дипломатія з відкритою участю, після яких більше не буде таємних міжнародних угод, завжди діятимуть щиро та перед очима широкого загалу» [85].

Спочатку, вимога відкритої дипломатії, яку мав на увазі президент Вільсон, означала: інформування громадськості про те, що переговори ведуться (за винятком рідкісних випадків), і що міжнародні угоди, укладені в результаті них, оприлюднюються.

Виникнувши у період «холодної війни», публічна дипломатія була покликана убезпечити світ від неминучої катастрофи, у разі застосування ядерної зброї одним із гегемонів того часу. Інформаційні кампанії, які проводили Сполучені Штати та Радянський Союз один проти одного, стали новою ідеологічною зброєю. Міжнародне мовлення стало засобом донесення необхідної інформації для формування потрібного сприйняття у свідомості світової громадськості у відповідності до суперницьких ідеологій.

Публічна дипломатія вважається підгалуззю дипломатії, яка має тенденцію набувати все більшого значення; однак, як елемент дипломатії, вона сприймається старою концепцією під новою назвою, оскільки на початку XVIII століття французи були першою нацією, доклавши великих зусиль для управління своєю репутацією.

Публічну дипломатію можна концептуалізувати в чотирьох вимірах:

- 1) умови, за яких відбувається спілкування – війна чи мир;
- 2) цілі комунікації варіюються від переконання (одностороння) до побудови стосунків (двостороння комунікація);
- 3) влада, як спосіб досягнення бажаного результату
- 4) часові рамки з короткостроковим, середньостроковим та довгостроковим ефектом [86].

Стратегії публічної дипломатії складаються з трьох рівнів

- 1) монолог (одностороннє спілкування з метою донесення думки та тиску на цільового співрозмовника),
- 2) діалог (двосторонній обмін думками, спрямований на побудову стосунків, які згодом повинні привести до дії);
- 3) співпраця – результат двох попередніх рівнів, діалог між двома суб'єктами щодо спільних цілей, шляхів їх досягнення, шляхом

спільної діяльності та підтримки для зміцнення їхніх стосунків, досягнення взаємної довіри та поваги.

Професор Ніколас Калл виділяє обов'язкові умови для досягнення цілей публічної дипломатії:

- слухання (збір, аналіз, переклад даних для максимізації спілкування, спрямованого на цільову групу);
- адвокація (просування ідеї чи політики з метою впливу на дискурс за допомогою лобіювання);
- культурна дипломатія (подолання існуючого культурного розриву, щоб дві сторони могли ознайомитися з точкою зору одна одної);
- дипломатія обміну (дозволяє одній країні ознайомити з нею іншу, показуючи її своїм громадянам як послам);
- міжнародне мовлення новин (поширення точного повідомлення) [58].

Публічна дипломатія повинна відрізнятися від традиційної дипломатії тим фактом, що вона включає взаємодію не лише з урядами, але особливо з неурядовими особами та організаціями [85].

У статті «В пошуках теорії публічної дипломатії» професор Ейтан Гілбоа поділив публічну дипломатію наступним чином:

- 1) використання ЗМІ та інших каналів комунікації для впливу на громадську думку в іноземних суспільствах державними та недержавними актор;
- 2) медіа-дипломатія – чиновники для розслідування та просування взаємовигідних інтересів, переговорів та вирішення конфліктів використовують ЗМІ;
- 3) медіа-брокерська дипломатія – журналісти тимчасово виступають у ролі дипломатів та в якості медіаторів на міжнародних переговорах.

Усередині ізраїльського істеблішменту точаться дискусії з часів перемоги у Війні за Незалежність 1948 року стосовно того, як Ізраїль має сприйматися у світі і яке значення позиціонування має відігравати для держави.

В перші роки існування Ізраїлю сіоністське керівництво було глибокою переконано в своїй історичній правоті. Перший прем'єр-міністр Давид Бен-

Гуріон вважав, що: «Будь-якій неупередженій, чесній людині зрозуміло, що ми абсолютно праві. Тільки відсутність правдивої інформації і необхідних роз'яснень щодо того, що відбувається на Близькому Сході може бути причиною того, що хтось ворожий по відношенню до нас. Пропаганда нам не потрібна. Наша справа – роз'яснювальна робота».

Публічна дипломатія Ізраїлю, відома як «Хасбара» (הסברה – «роз'яснення»), офіційно розпочалася у 1948 році. Вибір терміну на користь «роз'яснення», а не «пропаганда», обумовлений бажанням уникнути асоціації з режимом Третього рейху, чия пропаганда призвела до Шоа (Катастрофи європейського єврейського населення). Тодішнє ізраїльське керівництво вважало, що пропаганда – це синонім брехні. Перший прем'єр-міністр Ізраїлю Бен-Гуріон розумів важливість для Ізраїлю позиціонування у нестабільному Близькосхідному регіоні. Слово «Хасбара» (hasbara) похідне від приголосного кореня sbr –думати або мати думку, і його ергативного дієслова l'hasbir – пояснювати, hasbarah і є, і не є старим словом. У традиційних єврейських джерелах воно зустрічається лише у формі поєднання «hasbarat-panim», «[має] дружнє обличчя». Це походить від рабиністичного виразу «l'hasbir panim» – бути доброзичливим, що у свою чергу, походить від «sever panim yafot» – приємний або доброзичливий на вигляд (погляд людини, яка добре ставиться до інших) [126].

Сучасна назва ізраїльської «Хасбара» своїм корінням сягає у давнину. Як зазначає ізраїльський експерт Рон Шлейфер, спеціаліст з дослідження психологічної війни, автор дисертації «Пропаганда ОВП та реакція Ізраїлю»: «Щоб простежити коріння єврейського ставлення до «Хасбара», здається, потрібно заглибитися в джерела, які формують єврейську свідомість».

У своєму значенні «Хасбара» (роз'яснення) є суто традицією ХХ століття. Це поняття відсутнє в монументальному «Повному словнику стародавнього та сучасного івриту» Еліезера Бен-Єгуди. У Томі 2 воно з'являється лише як перше слово hasbarat-panim, опубліковане в 1902 році. Найперший випадок використання терміну «Хасбара» відноситься

датується 1921 роком, у листі дипломата Моше Шаретта, майбутнього першого міністра закордонних справ і другого прем'єр-міністра Ізраїлю, до видатного лейбористського сіоністського інтелектуала Берла Каценельсона. Моше Шаретт згадує про листівку, видану з метою «Хасбари» всім підрозділам британської армії в підмандатній Палестині, в якій пояснюється «політика уряду Його Величності». Розповсюдження листівки було викликано стурбованістю уряду зростанням проарабських і антиєврейських настроїв у британській армії. У військовому середовищі термін «Хасбара» вперше почав широко використовуватися на івриті. Це сталося в Хагані, напівпідпільній єврейській бойовій групі в період мандату, яка створила департамент «Хасбара» наприкінці 1930-х років. У ПАЛЬМАХ, елітному ударному загоні Хагани, який відіграв вирішальну роль у війні за незалежність Ізраїлю 1948 року, це пішло ще далі [146].

На думку української дослідниці А. Перфільєвої, авторки статті «Брендингові технології у зовнішній політиці Ізраїлю»: «Хасбару часто ототожнюють з публічною дипломатією Ізраїлю, але при детальному розгляді стає очевидним, що недоцільно ототожнювати Хасбару виключно із сферою публічної дипломатії. Коректніше говорити про інформаційну політику держави, механізми пропаганди і контрпропаганди, ведення інформаційних війн, комплекс цих дій спрямованих як на власне населення, діаспору, так і на певні етнічні та релігійні групи. Хасбара – це стратегія інформаційного впливу, яку опрацьовує і здійснює держава із залученням як державних, так і недержавних структур для реалізації конкретних завдань в сфері зовнішньої і внутрішньої політики...Хасбара – комплекс заходів пов'язаних як з публічною, так і з традиційною дипломатією одночасно...Хасбара, врахувавши тренд на зрощення форм, постає уособленням симбіозу публічної та традиційної дипломатії» [20].

Український професор І. Іщенко у статті «Комунікативні практики публічної дипломатії Ізраїлю: досвід для реалізації в Україні» ототожнює поняття «Хасбара» з поняттям «пропаганда»: «Ключову роль у публічній

дипломатії Ізраїлю відіграє система пропаганди Хасбара. Її завдання полягають як у лобіюванні інтересів Ізраїлю, так і у виробництві матеріалів, що допомагали б поширювати позитивний імідж цієї країни у світі. У будь-якій пропаганді міститься елемент маніпуляції громадською думкою. Не є виключенням й організація Хасбари... У цій системі кожен єврей світу, тим паче своєї країни повинен сприяти покращенню іміджу Ізраїлю» [5]

Розвитку «Хасбара» передували різні історичні етапи, аналіз яких допомагає краще зрозуміти специфіку інформування світової спільноти про події, в центрі яких опиняється єврейська держава, а також проблеми, які виникали у зв'язку з розбіжностями між ізраїльськими політиками у різні часи.

Історичний період з 1948 року по 1967 рік можна охарактеризувати, як вихід Ізраїлю з тривалої війни за власну незалежність, перебуваючи в облозі, не визнаний багатьма країнами. Керівництво країни все ще відчувало, що має виправдати існування Ізраїлю та переконати інших, що нова політична реальність буде постійним чинником і ознакою Близького Сходу. Їхньою метою на той час було забезпечення виживання держави. Вони зрозуміли, що цього можна досягти шляхом масової імміграції, великої економічної допомоги та наявності зброї. Це стосувалося 1949-1956 років, до Синайської війни, коли багато хто сумнівався в шансах Ізраїлю на виживання. Корпус іноземної преси в Ізраїлі, який налічував менше п'ятдесяти постійних кореспондентів, багато з яких ізраїльтяни працювали на іноземні ЗМІ, був основним джерелом інформації про Ізраїль. У той час важливими були друковані ЗМІ, радіо та новий інструмент – телебачення. За цих обставин уряду було легко накласти цензуру на конфіденційну військову та навіть політичну інформацію, і це часто поширювалося на інформацію щодо джерел імміграції, зброї, нафти та навіть імен ключових посадових осіб, таких як керівники Моссаду та генерал Служби безпеки. Секретність була нормою. Було небагато офіційних організацій, які займалися ЗМІ – головними з них були Відділ прес-секретаря ЦАХАЛу, Речник Міністерства закордонних справ, Урядова прес-служба в Офісі прем'єр-міністра.

Не дивлячись на доволі справедливе ставлення міжнародних ЗМІ до Ізраїлю і його позитивний імідж у цей часовий проміжок, повставало питання, як позиціонувати країну у світі. Розглядалося 2 варіанта:

- 1) з метою збору кошту – країна, яка знаходиться у стані війни, перебуває в облозі і постійно залучена у невеликі сутички зі своїми сусідами на кордоні;
- 2) зображення Ізраїлю як звичайної країни, залученої у тривалий та важкий процес побудови нації.

Жоден з варіантів не підходив, бо в одному випадку відлякував би потенційних туристів, іноземних інвесторів та олім хадашим (нових репатріантів) або не відображав дійсність.

Період з 1967 року по 1977 рік ознаменувався різким погіршенням ставлення до Ізраїлю, в першу чергу, після перемоги у Шестиденній війні. Ізраїль сприймався як країна-агресор та країна-окупант, яка використовує працю мільйонів палестинців на будівництві поселень на спірній території. Поява палестинського націоналізму, відсутність одностайності в уряді, «коаліція поглядів» між прем'єр-міністром Голдою Меїр, міністром оборони Моше Даяном та міністром інформації Ісраелем Галілі в питанні неможливості територіальних поступок арабам без досягнення повноцінного мирного договору відрізнялася від позиції інших членів уряду. Арабська політика наголошувала на трьох «ні» – ні миру, ні визнання, ні переговорів з Ізраїлем. Міністр закордонних справ Абба Евен вважав, що Ізраїль повинен піти на територіальні поступки перед прямими переговорами, а міністр фінансів Пінхас Сапір хотів повернути території навіть без миру. Міністр закордонних справ Абба Евен виступав проти створення окремого міністерства інформації і стверджував, що «Хасбара» за кордоном у підпорядкуванні МЗС. Після перемоги у Війні Йом Кіпур (Судного Дня) виникла плутанина через відсутність центрального керівництва в інформаційних зусиллях Ізраїлю, що призвело до створення додаткових слідчих комітетів, які рекомендували знову централізувати зусилля або на рівні міністерства, або на рівні уряду. Нові

технології вимагали нових рішень. У центрі уваги знову була легітимність Ізраїлю та його право на існування як окремої політичної, суверенної, єврейської та сіоністської держави. Прийняття 10 листопада 1975 року, Генеральною Асамблеєю Резолюції 3379 «Ліквідація усіх форм расової дискримінації», в якій зазначалося «сіонізм – форма расизму та расова дискримінація», зрівняла Ізраїль з африканським апартеїдом. За ініційовану арабськими країнами резолюцію, проголосували держави соціалістичного блоку, заявивши, що «сіоністи окупували арабські території у 1967 році, продовжуючи перешкоджати здійсненню основних прав корінним населенням». У голосуванні прийняли участь 139 країн, з яких 72 – «за», 35 – «проти» та 32 – «утримались».

Тодішній посол Ізраїлю Хаїм Герцог відреагував емоційно на результати голосування: «Ще один прояв запеклої антисемітської, антиєврейської ненависті, яка надихає арабське суспільство. Гітлер почував би себе тут (в ООН), як вдома. Для нас, єврейського народу, ця резолюція ґрунтується на ненависті, брехні та гордості, позбавлена будь-якого морального чи юридичного значення. Для євреїв це не більше ніж шматок паперу, і ми розглядатимемо його саме таким чином». Після чого він розірвав текст прийнятої резолюції [65].

Майже за рік до голосування відбулися зміни у внутрішній політиці Ізраїлю: воєнний та політичний аналіз подій Війни Йом Кіпур, під час якої держава зазнала втрат більше, ніж у попередні війни, не дивлячись на перемогу, призвів до відставки уряду Голди Меїр, на зміну якому прийшов уряд Іцхака Рабина. Створене на короткий час Міністерство інформації було покликано вирішити проблеми, але чергові розбіжності між прем'єр-міністром Іцхаком Рабином, міністром оборони Шимоном Пересом та міністром закордонних справ Ігаль Алоном не дали очікуваних позитивних результатів. Президент Ізраїлю Аарон Ярів не вбачав сенсу у централізації інформації, як окремої структури та у збільшенні фінансування. Прем'єр-міністр Іцхак Рабин не проявляв зацікавленості у створенні окремого міністерства, вважаючи, що

інформація за кордоном має підпорядковуватися МЗС. Підписання тимчасової угоди між Ізраїлем та Єгиптом не гарантувала поширення мирних відносин з іншими арабськими сусідами. Більше уваги приділялося внутрішньому аспекту політики: висвітлення проблеми корупції на керівних посадах у владі, відчуття відсутності прагматичного, ефективного, творчого керівництва.

Протягом цього десятиліття було створено велику кількість інформації у міжнародних ЗМІ, перевищуючи як розміри країни, так і важливість, що призвело до зміщення фокусу виключно на Ізраїль у арабо-ізраїльському конфлікті. Американський політичний оглядач Томаса Фрідман пояснює причину такого сприйняття Ізраїлю, наступним чином: «Історія Ізраїлю багато в чому є історією західної цивілізації, яка базується на іудео-християнських традиціях і етиці. Добре розуміючи це, на Заході очікували від Ізраїлю відповідної поведінки. Ізраїль уособлював в собі світло для народів, тому оцінювався іншим способом і мірками, ніж арабські держави. Звинувачуючи Ізраїль у військових злочинах, він стає предметом міжнародного засудження та осуду з боку ООН, Європейського Союзу та інших міжнародних органів. Єврейській державі погрожують бойкотами, як економічними, так і академічними. Араби, вчиняючи аналогічні злочини, як це сталося під час громадянської війни у Сирії в 2011 році, коли загинуло понад 30 000 людей, переважно цивільних, їхні дії не піддаються критиці, як це було б ізраїльським. Відомий вислів: «Коли араби вбивають арабів – немає новин, а коли євреї вбивають арабів – це новина. Жодна кількість позитивної ізраїльської інформації не може подолати цей вислів.

З 1968 року Ізраїль почав власне телевізійне мовлення, і тепер ізраїльтяни могли дивитися на себе чужими очима, а інтерес до Хасбари посилювався. Але повстала дилема: більшість журналістів, які висвітлювали Ізраїль, були єврейського походження, звісно, що очікування ізраїльтян та їх розрахунок був на підтримку та доброзичливість. Але редактори хотіли виглядати відкритими та справедливими, чесними незалежно від релігійної належності, що призвело до шкоди іміджу Ізраїлю, ставши заручником цієї ситуації.

Наступний період охоплює події з 1977 року по 1991 рік, коли до влади прийшла права націоналістична партія «Лікуд» на чолі з Менахемом Бегіним. Вперше до влади прийшла коаліція, очолювана не соціалістами. Міністром закордонних справ став Моше Даян. Ні прем'єр-міністр, ні міністр закордонних справ не докладали зусиль для створення окремого інформаційного органу. Дводенний візит президента Анвара Садата до Єрусалиму 19 листопада 1977 року, привернув увагу світових ЗМІ до Ізраїлю. Менахем Бегін та Анвар Садат по-різному виглядали на екрані, відповідаючи на запитання журналістів. У американських ЗМІ Менахем Бегін завоював симпатію, а особливо у Конгресу та американської єврейської общини, надаючи прагматичні відповіді. Майбутній мирний процес зазнав краху у 1978 році, а звинувачення у більшості невдач пролунали у бік прем'єр-міністра, що призвело до втрати підтримки американських ЗМІ. Президент Сполучених Штатів Джиммі Картер та його адміністрація тривалий час працювали над мирним процесом і зрив планів призвів до ще більшого зростання ворожості по відношенню до Ізраїлю. 26 березня 1979 року було підписано Кемп-Девідську угоду – мирна угода між Єгиптом та Ізраїлем. З 1979 року по 1982 рік вся увага зосереджувалася на виконанні єгипетсько-ізраїльської мирної угоди. Воєнна операція, відома як «Мир для Галілеї» або більш відома назва Ліванська «перша» війна 1982 року стала випробуванням для ізраїльського суспільства і призвела до розколу. Обмеження ЦАХАЛу для журналістів у висвітленні ЗМІ, пов'язанні з цензурою, дали змогу представляти одну сторону конфлікту – арабську. Прогрес технологій, з появою супутникових телевізійних передач, пришвидшив розповсюдження інформації [65].

Після відставки уряду Менахема Бегіна, на зміну прийшов уряд Іцхака Шаміра, відомого своєю суворою підтримкою статусу-кво. Не відбувалося ніякого прогресу на ізраїльсько-палестинському шляху, що призвело до спалаху першої ІНТИФАДИ. За відсутності єдиної централізованої структури сповіщення і узгодженої позиції між прем'єр-міністром Іцхаком Шаміром, міністром оборони Шимоном Пересом і міністром закордонних справ Іцхаком

Рабином, знову повстало випробування для «Хасбари». Інформаційно країна програвала, іноземні ЗМІ підтримували бік палестинців.

Під час Війни у Персидському заливі, у січні 1991 року Ірак завдав ракетних ударів по території Ізраїлю, провокуючи на удар у відповідь та залучення до війни, прем'єр-міністр Іцхак Шамір під тиском адміністрації Джорджа Буша-старшого, утримався від участі Ізраїлю. Єврейська держава була зображена як жертва арабської агресії, піддавшись американському та міжнародному тиску. З 30 жовтня по 01 листопада відбулася Мадридська мирна конференція за участі Ізраїлю, палестинців, Єгипту, Сирії, Йордану, Лівії. Президент Джордж Буш-старший сподівався покласти кінець конфліктам та протистоянню, пропонуючи принцип «території в обмін на мир», з чим не погодився прем'єр-міністр Іцхак Шамір, маючи формулу «мир в обмін на мир». Жодна зі сторін не дійшла до консенсусу, але вперше арабськими країнами Ізраїль визнавався як суб'єкт, повноправний партнер, що призвело до покращення іміджу країни. Мадридська конференція заклала фундамент для майбутніх таємних переговорів між ізраїльським урядом та палестинською адміністрацією, очолюваною Ясіром Арафатом.

З 1991 року по 1996 рік – підписання таємної угоди міністром закордонних справ Ізраїлю Шимоном Пересом та одним із учасників ФАТХ («Рух за національне звільнення Палестини»), членом ОВП («Організація визволення Палестини») Махмудом Аббасом передувала підписанню «Декларації принципів про тимчасове самоуправління» (відома як «Угоди в Осло») 13 вересня 1993 року [66]. Шимон Перес говорив про «новий Близький Схід» та закликав уряд до зменшення діяльності «Хасбара», зосередившись на економічних зв'язках. Ізраїль виглядав як країна, готова на перемовини з міжнародною підтримкою, тому не було потреби посилювати «Хасбару» або створювати центральний інформаційний орган. Поява інтернету, відеокамер, електронної пошти, зростання присутності іноземної преси на території Ізраїлю і палестинських територіях, спонукала до послаблення військової цензури. Швидкість поширення інформації мала важливе значення. Ізраїльський уряд

вважав, що кількість прихильників Ізраїлю у світі зростає, а палестинці політичні атаки та намагання делегітимізувати Ізраїль.

Суттєві зміни настали з 1996 року, коли 4 листопада 1995 року було вбито прем'єр-міністра Іцхака Рабина на площі Кікар Малхей Ісраель («Царів Ізраїлю»), який підписав Угоди в Осло. Навколо його вбивства існує безліч теорій, від цілком логічних до абсолютно конспірологічних. Зрозуміло одне – частина ізраїльського суспільства, представлена правим табором, була невдоволена результатом підписання, що призвело до радикальних настроїв. Політичні зміни лівого уряду, представником якого був Іцхак Рабин, лідером правого табору Беньяміном Нетаньяху (1996-1999 рр.), не призвели до покращення іміджу Ізраїлю. Наступним очільником уряду став Ехуд Барак, який у липні 2000 року в Кемп-Девіді приймав участь у переговорах разом з президентом США Біллом Клінтоном та головою Палестинської національної автономії (ПНА) Ясіром Арафатом, з метою створення незалежної Палестинської держави. Але домовитися про статус Єрусалиму не вдалося, як про палестинських біженців та припинення конфлікту. Очільник партії «Лікуд», майбутній прем'єр-міністр Аріель Шарон, відвідавши har a-Байт (Храмову гору), яка є найбільшою святинею для юдеїв (саме на цьому місці був побудований Перший Бейт аМікдаш і Другий Бейт аМікдаш (Єрусалимський Храм), за пророцтвом тут має бути возведено і Третій Бейт аМікдаш), спровокував палестинців на терор. На думку американського політичного коментатора Томаса Фрідмана: «...палестинці чекали привід, щоб влаштувати черговий акт насильства, виправдовуючи власні претензії» [81]. У результаті цього розпочалася Друга Інтіфада, яка відбулася на початку 2000-х років, забрала майже 1,5 тисячі життів ізраїльтян та євреїв у результаті терористичних атак палестинців. Ізраїль намагався жорстко приборкувати терористів, застосовуючи військову силу, що завдало у черговий раз шкоди іміджу і світові ЗМІ наголошували на порушенні Ізраїлем Женевських конвенцій. Аріель Шарон, слідуючи принципу Давида Бен-Гуріона, не надто переймався тим, як сприймають Ізраїль, для нього було важливим налагодження відносин з

адміністрацією Джорджа Буша-молодшого. Уряд, очолюваний Аріелем Шароном побудував Ізраїльський роз'єднувальний мур (Гедер на-Хафрада) на Західному березі, що призвело до чергової критики Ізраїлю. Але такі дії зменшили кількість терористичних атак зі сторони палестинців, ускладнюючи їм потрапляння на територію Ізраїлю. Ініціатива прем'єр-міністра Аріеля Шарона під назвою «План одностороннього розмежування», полягала у виводі всіх єврейських поселень і підрозділів Армії Оборони Ізраїлю з території сектора Газа, а також вивід ряду поселень. Операція «Яд лАхім» («Подай руку брату») – примусове виселення євреїв з поселення Гуш-Катіф, в рамках одностороннього відходу Ізраїлю з Гази покращила імідж Ізраїлю, але призвела до загрози національної безпеки країни у наступні роки. Трагедія 7 жовтня 2023 року, яка приголомшила єврейство усього світу та інших – це результат добровільного знищення Гуш-Катіф.

У 2006 році Ейтан Гілбоа піддав жорсткій критиці ізраїльську владу за відсутність централізованого апарату «Хасбара». В статті «Публічна дипломатія: відсутня складова зовнішньої політики Ізраїлю» професор Ейтан Гілбоа зважає на недостатність уваги до «Хасбара», незалучення недержавних акторів, приватних ініціатив, які могли би бути інкорпоровані Ізраїлем. Не було створено арабомовного сповіщення для трансляції ізраїльського висвітлення подій, залишаючи простір для антиізраїльської риторики у арабському світі. Ізраїль дегуманізували, демонізували і делегітимізували, порівнюючи з політикою апартеїду у Південноафриканських республіках або з нацистським режимом Третього рейху. ООН та інституції міжнародної глобальної організації непропорційно критикували Ізраїль порівняно з іншими країнами-членами ООН, постійно зображаючи Ізраїль як найбільшого у світі порушника прав людини, міжнародного права та резолюцій ООН. Оборонні заходи проти палестинського тероризму часто називали надмірними, а політику по відношенню до палестинців жорсткою. Заголовки світових ЗМІ мали антисемітський характер, формувалась загальна світова громадська думка на користь симпатії палестинцям. Ейтан Гілбоа покладав усю відповідальність на

керівництво єврейської держави, яке в таких умовах – завдання шкоди репутації та іміджу країни, мало проводити агресивну «Хасбара». З розвитком інформаційних технологій, національна репутація – критично важливий актив, а «м'яка сила» – новий інструмент у зовнішній політиці держав. Палестинці добре навчилися використовувати компоненти публічної дипломатії і протистояли Ізраїлю, як на полі бою, так і на засіданнях міжнародних організацій, і з початком інформаційної революції, яка призвела до появи інтернету, в ньому та на телебаченні. Палестинці виграють PR-битву.

Імідж нації, цінності, контроль над потоком інформації визначає статус держави у міжнародному співтоваристві на рівні з військовою та економічною міццю. Публічна дипломатія – це комунікаційна система, що створює засоби для діалогу, як з союзниками, так і з ворогами. Поява «нової публічної дипломатії» у зв'язку з новими винаходами у сфері технологічних комунікацій, використовує двосторонню комунікацію, яка є центральним елементом у кількох моделях міжнародного зв'язку з громадськістю. У новій публічній дипломатії приділяється увага опитуванню громадської думки і методам переконання. Нації можна брендувати як продукти [81]. Заперечувати право Ізраїлю на власне існування – значить підтримувати ідею знищення єврейської держави разом з її єврейським населенням. Добровільно євреї більше ніколи не полишать свої власні оселі та не дозволять нікому себе фізично знищити, не чинивши зустрічний опір. Створений 9 липня 2005 року BDS Movement (антиізраїльська глобальна політична кампанія, покликана тиснути на Ізраїль бойкотом, ізоляцією та санкціями), політика делегітимізації, і людиноненависницькі антисемітські заклики в адресу Ізраїлю, заперечення історичного факту Шоа (Голокосту), на кшталт: «Стерти з лиця землі, вирізати сіоністську пухлину на тілі Близького Сходу, лозунг «Марг бар Ісраель» («Смерть Ізраїлю»), сіоністський режим – носій прапора окупації і сатани», які дозволяють собі вороги Ізраїлю, головним з яких є Іран, вимагають реагування через побоювання легітимації цих заяв.

Як зазначає Ейтан Гілбоа: «Журналісти рідко визнають упереджене ставлення, висвітлюючи інформацію і рідко вибачають за помилки у судженнях, та майже ніколи не несуть відповідальності за наклеп, підбурювання до ненависті та насильства». У 1985 році нью-йоркський суд виніс рішення, відповідно до якого журнал TIME повинен був опублікувати спростування сфабрикованого звіту проти Аріеля Шарона, звинуваченого у масовому вбивству палестинців ліванцями християнськими солдатами у 1982 році в Бейруті [81]. Після погроз, отриманих журналістами від членів ОВП, Томас Фрідман визнав упередженість по відношенню до Ізраїлю західними ЗМІ. ЗМІ не є нейтральними спостерігачами, а, скоріше за все, є антиізраїльськими учасниками у палестино-ізраїльському конфлікті [81].

Ізраїльський дипломат, заступник генерального директора зв'язків зі ЗМІ та громадськістю Міністерства закордонних справ Ізраїлю Гідеон Меїр пояснював труднощі «Хасбари», як внутрішніми, так і зовнішніми причинами.

До внутрішніх відносяться:

- демократична відкритість ізраїльського суспільства, в якому присутнє інакомислення, на відміну від автократичного палестинського режиму, яке не терпить прояви інакомислення;
- нездатність офіційних осіб визнати необхідність публічної дипломатії, яка є частиною безпеки Ізраїлю;
- недостатність ресурсів, першочергово, необхідного фінансування державою.

До зовнішніх причин належать:

- антисемітизм;
- вороже висвітлення у ЗМІ;
- антиглобалізм;
- домінуюча сила антиізраїльської коаліції арабських, мусульманських держав та країн третього світу у міжнародних організаціях.

Імідж Ізраїлю за кордоном здебільшого залежить від подій, а не дій та аргументів. Мирні процеси та переговори – позитивний вплив, застосування сили на палестинські терористичні атаки – відразу негативний вплив [89].

У політичній структурі Ізраїлю впроваджена посада Державного контролера Ізраїлю (Мевакер аМедіна – «критик держави»), головним обов'язком якого є перевірка установ державного сектору. За результатами перевірки у 2001-2002 році Державний контролер Еліезер Голдберг надзвичайно розкритикував уряд. Він перевіряв систему «Хасбара», включаючи діяльність Офісу прем'єр-міністра, Міністерства закордонних справ, Міністерства оборони, Міністерства громадської безпеки та поліції, ЦАХАЛу та розвідувальної спільноти (АМАН, Моссад, ШАБАК).

Провал уряду у здійсненні «Хасбара» пояснюється наступним:

1. множинність інститутів, які проводили неузгоджену публічну політику;
2. відсутність координації між внутрішньополітичними заявами і зовнішньополітичної активністю;
3. відсутність єдиної медіа-стратегії, розробленої для використання різними організаціями;
4. низька швидкість реакції, невідповідність до дій в умовах кризи;
5. відсутність офіційних прес-релізів для іноземних ЗМІ;
6. недолік офіційних представників, які володіють критично важливими мовами, такими як арабська;
7. невідповідність офіційних повідомлень змін в обстановці;
8. відсутність прописаних процедур взаємодії урядових інститутів.

Державний контролер визначив арабську пропаганду, як стратегічну загрозу, рекомендуючи розробити ефективну програму публічної дипломатії, включаючи відповідну концепцію, стратегію, структуру та ресурси та обрати головного очільника для керівництва «Хасбара» і управління програмою, а також створити механізми для арабського світу [81].

У статті «Технології публічної дипломатії Ізраїлю: досвід Хасбари» В. Кривошеїн розглядає періодичні ексцеси, що трапляються в діяльності «Хасбара». Першочергова траєкторія діяльності публічної дипломатії Ізраїлю стосується нівелювання загрози втрати репутації у форматі синергії з країнами-партнерами, одночасно просуваючи власні інтереси у глобальному світі.

Ці тези підтверджуються обставинами Другої ліванської війни (12 липня – 14 серпня 2006 р.). В її рамках концепція Хасбари як фрагмент композитної публічної дипломатії Ізраїлю експонувалася у фазі пристосування до технологічної еволюції, що започаткувала інкорпорування цифрового інформаційного середовища та швидкісного обміну даними [3, р. 717-718]. Означеному вектору публічної дипломатії Ізраїлю була іманентна інтеграція у сегмент реалізації системи Хасбари студентів факультетів міжнародних відносин у вишах через інституції «Міжнародного союзу єврейських студентів». За каденції прем'єр-міністра Ехуда Ольмерта, Уряд Ізраїлю делегував суб'єктам цієї платформи оферту на їхню участь у міжнаціональних електронних дискурсах, фабулою яких був аналіз актуальної воєнної ескалації на кордоні Ізраїлю та Лівану [78]

Ізраїлем просувалися положення, що мали дегуманізувати «Хезболлу» серед цивільного населення Лівану. Реалізація даних завдань відбувалася шляхом прокламацій, асоційованих зі зростанням статистичних показників смертності в державі. Ця кон'юнктура пов'язувалася з експлуатацією терористами громадської інфраструктури, аргументуючись прагненням екстремістів усунути загрозу, завданого по ним ракетно-бомбового ураження з боку ЦАХАЛ [33]

Як наслідок, через преференційне положення «Хезболли» в кон'юнктурі інформаційної війни з Ізраїлем, ця організація скомпільовала превентивно заангажоване негативне ставлення світової спільноти до євреїв, акцентуючи увагу на експресії та морально-етичних якостях соціуму. [71]

Після закінчення Другої ліванської війни, в Ізраїлі було створено Комісію, очолювану Еліяху Виноградим. За результатами Комісії, було резюмовано, що

ліквідація преференцій АОІ на досягнення успіху під час власного вторгнення була асоційовано з двома основоположними пунктами. Перший з них апелює до нехтування генералітетом та дослідницькими центрами ЦАХАЛ необхідності визначення основних факторів конвергенції мутуалізму між автохтонним населенням Лівану та владою цієї держави, що унеможливило штучну компіляцію умов антропогенного конфлікту між урядом та громадянами шляхом інформаційно-психологічних операцій. Другий, своєю чергою, фіксує дефіцит конструктивної аргументації цілей воєнного протистояння з Ліваном. Оскільки, офіційна причина початку колізії між державами тлумачилася репатріацією капрала ЦАХАЛ Гілада Шаліта з полону «Хезболли» [77]

До головних проблем Хасбари було віднесено значний рівень бюрократизації та виділення регалій на контроль за соціальним вектором зовнішньополітичної діяльності Держави Ізраїль до розширеного спектру адміністративних установ, що створювало умови дивергенції та неузгодженості дій відповідних комітетів і органів влади. У результаті, дана дезінтеграція стала причиною суперечності наративів, що синхронно десимінувалися різними епігонами уряду Держави Ізраїль для власних громадян та світової спільноти. [11].

У 2007 році у звіті Державний контролер вчергове наголосив на недоліках «Хасбара», повторюваних з недоліками звіту від 2001-2002 років:

- апарат публічної дипломатії складався з багатьох державних корпусів-Хасбара (Канцелярія прем'єр-міністра, Міністерство закордонних справ, Міністерство оборони, Головне командування фронту, Ізраїльські поліцейські сили і АОІ), які діяли без чітко, організованих протоколів і дуже мало співпрацювали;

- не було координації між внутрішніми повідомленнями, спрямованими на ізраїльтян, і зовнішніми повідомленнями, спрямованими на більш широкий світ;

- для різних органів не була створена єдина стратегія щодо ЗМІ, в результаті повідомлення Хасбара були неоднорідні, а часом навіть суперечили один одному;
- апарат публічної дипломатії не був підготовлений до надзвичайних ситуацій і діяв в чисто реакційній здатності, брифінги, які дійсно мали місце, часто були імпровізованими;
- був дефіцит представників Хасбара, які б говорили такою важливою мовою, як арабська;
- матеріали Хасбара не були оновлені, щоб впоратися з мінливими обставинами;
- більшість органів в апараті Хасбара не мали чітких протоколів, в яких докладно описувалося, як повинні вирішуватися конкретні завдання і обов'язки, тобто точний спосіб, яким вони повинні були просувати політику Ізраїлю, неясний [11].

8 липня 2007 року відповідно до висновків, що містяться у звіті Державного контролера Еліезера Голдберга, уряд Ехуда Ольмерта створив «Національний офіс Хасбара в канцелярії прем'єр-міністра». Штаб-квартира повинна управлятися «національним персоналом Хасбара», відповідальність якої полягала б у тому, щоб координувати «і представляти надійну, одноманітну та послідовну політику щодо «Хасбара» в Ізраїлі». Функціонально координація і управління передачею повідомлень підпорядковується «Національному форуму Хасбара», в який входять:

- Начальник штабу «Хасбара» з офісу прем'єр-міністра;
- прес-секретар АОІ;
- представник поліції;
- представник Міністерства закордонних департаменту справ «Хасбара»;
- представник від МЗС;
- представник від Міністерства оборони;
- медіа-консультанти міністрів з цих відділень;
- прес-служба уряду.

Як зазначає професор В. Кривошеїн у статті «Технології публічної дипломатії як інструмент «м'якої сили»: особливості впровадження у сучасній Україні та досвід Ізраїлю»: «Національний форум відповідає за формулювання повідомлень Хасбара, розрізняючи різні типи повідомлень:

- внутрішні і зовнішні повідомлення (обмін повідомленнями з ізраїльською громадськістю та громадськістю за кордоном);
- загальні повідомлення (обмін повідомленнями, що відображає основні принципи Держави Ізраїль);
- основні повідомлення (обмін повідомленнями на платформі нинішньої адміністрації уряду, що відбиває зовнішню і оборонну політику);
- поточні повідомлення (обмін повідомленнями на основі щоденних рішень прем'єр-міністра, уряду і Кабінету національної безпеки) [68]

Серед найважливіших чотирьох напрямків Хасбари виділяються [11]:

- 1) національний бренд, імідж держави;
- 2) багатовимірна стратегія комунікацій, що використовує як традиційні, так і «нові» медіа;
- 3) розвиток і збереження довгострокових відносин співробітництва з приватними особами;
- 4) розвиток взаємин довіри і кооперації з громадськістю в цільовій державі і обмеження використання риторики переконання та маніпуляції, погрози застосування сили.

Для відповіді викликам сьогодення, Хасбара набуває і свою самобутню специфіку, виражену в наступному переліку вимог до основ ефективної публічної дипломатії [102]:

- координація і управління інформацією;
- неформальні заходи;
- залучення і створення іміджу;
- довгострокова кооперація;
- багатовимірні стратегії взаємодії з медіа;
- динамізм і управління кризами;

– стратегічне таргетування [52]

З цією метою, зокрема, Національний форум проводить щомісячну нараду разом з ЦАХАЛ, координатором операцій з врегулювання, Загальними службами безпеки і поліцією. Ця зустріч дозволяє оновлювати статус і координувати обмін повідомленнями з «Хасбара» з арабським населенням. Раз на 3 місяці «Національний форум» проводить аналогічну зустріч із зовнішніми консультантами в засобах масової інформації, маркетингу та психології, щоб надати додаткові оновлення статусу за методами «Хасбара» на місцях, поліпшити існуючі стратегії Хасбара і розробити основи для нових ініціатив «Хасбара». На «Національному форумі Хасбари» приймають участь начальник штабу Хасбара з офісу прем'єр-міністра, прес-секретар ЦАХАЛу, представник поліції, представник департаменту Хасбари Міністерства закордонних справ, представник Міністерства закордонних справ та Міністерства оборони, медіа-консультанти міністрів з цих департаментів, а також з прес-служби уряду, обговорюючи функціональну координацію. Офіційна мета полягає в тому, щоб встановити внутрішню і зовнішню політику Хасбара та сформувані офіційні позиції, повідомлення і відповіді, які потім стануть стандартом для всіх органів Хасбара – від офіційних представників Держави Ізраїль в країні до неформальних, урядових агентів у всьому світі [51]

Проблема ефективності «м'якої сили» технологій публічної дипломатії, реалізованою «Хасбара» є жорстка централізація інформаційних потоків, через що ізраїльський уряд повинен був прийняти «нову» стратегії публічної дипломатії, для реагування на виклики, які виникли з розвитком інформаційних технологій. Були висунуті особливі вимоги до правління кризовими ситуаціями та таргетування інформації в напрямку конкретних діаспор, етнічних, релігійних та мовних груп дають зрозуміти для ведення інформаційної війни і підтримки силових операцій, проведених АОІ. Ця вимога є першим пріоритетом у комплексі заходів, що описують користування «м'якої сили», і де-факто мається на увазі «друге» – стан Хасбари: бойові дії. Таким чином, в

струнку стратегію публічної дипломатії на основі «м'якої сили» вноситься системне протиріччя, яке різко знижує її цінність. [49]

Найважливішою помилкою в практичному просуванні цієї стратегії «нової» публічної дипломатії є некритичне змішання інструментарію публічної дипломатії з силовими операціями, що призводить до змістового розриву смислових акцентів. Замість цілісної картини просування нарративу «м'якої сили», складової якої є ведення публічної дипломатії країною, поперемінно використовуються методи, притаманні «м'якій» та «жорсткій силам». При цьому загальна стратегія не є комплексною, що не дозволяє визначити її як «розумну силу» – навпаки, зусилля, що проводяться в різних модальностях «м'якої сили» та «жорсткої сили» взаємно нейтралізують один одного, не дозволяючи досягти мети. Характерним прикладом є заходи щодо інформаційної підтримки операцій «Литий Свинець» (27 грудня 2008 року - 18 січня 2009 року), «Хмарний стовп» (14-21 листопада 2012 року) [11]

2009 року відбулися суттєві структурні зміни у апараті публічної дипломатії Ізраїлю, виокремивши нове відомство для реалізації Хасбара – Міністерство публічної дипломатії Ізраїлю, приєднане до Міністерства у справах діаспори [44]

Перед новоствореним міністерством повстало вирішення питань, пов'язаних зі здійсненням Ізраїлем публічної дипломатії та позиціонування держави на міжнародній арені. Міністерство публічної дипломатії мало знайти шляхи для протидії процесу делегітимізації, який активно просувають вороги Ізраїлю за допомогою BDS Movement. Хасбара повинна вести глобальну «битву за обізнаність» більше, ніж на початку незалежності. Технологічна революція дозволила нестримно поширювати пропаганду з глобальним впливом через супутникові станції, веб-сайти в Інтернеті, прямі трансляції з домашніх відео, надзвичайно широко поширюючи ворожнечу з Ізраїлем. Конфлікт на Близькому Сході, який є складовою іміджу Ізраїлю, відійти від якого не можна ні методами «м'якої сили», ні методами «жорсткої сили», ні їх поєднання у «розумній силі». Хасбара повинна вести глобальну «битву за обізнаність» більше, ніж на початку

незалежності. Делегіматизаційної риторики дотримуються не тільки держави з авторитарним режимом правління, а і ліберальні демократичні держави. Технологічна революція дозволяє нестримно поширювати пропаганду з глобальним впливом через супутникові станції, веб-сайти в Інтернеті, прямі трансляції з домашніх відео та аудіокасет. Це дозволяє надзвичайно широко поширювати ворожнечу з Ізраїлем у центрі [41]

Наступні зміни в апараті «Хасбара» відбулися у 2015 році. Сучасний апарат Хасбара діє в Національному штабі та Національному Форумі, який, у свою чергу, об'єднує такі органи та міністерства:

- Директорат публічної дипломатії при Міністерстві закордонних справ,
- Міністерство туризму,
- Міністерство у справах діаспори,
- прес-секретар ЦАХАЛу
- Сохнут (Єврейське агентство для Ізраїлю) [114].

Хасбара продовжує діяти в інших частинах адміністрації:

- Офіс прем'єр-міністра (приймає активну участь у реалізації публічної дипломатії, надає допомогу іноземній пресі в питаннях, пов'язаних з Ізраїлем, таких як поїздки для преси, брифінги та робочі візи в рамках публічної дипломатії);
- Міністерство закордонних справ (ключова інституція міжнародного співробітництва та зовнішньої презентації країни, містить спеціальний підрозділ – Директорат публічної дипломатії, який співпрацює з громадськими та науковими спільнотами, над покращенням іміджу Ізраїлю за кордоном, просуванням його технологічних інновацій та культурних цінностей, займається культурною дипломатією, науковими обмінами та управлінням пресою за кордоном через свої посольства. Існує відділ культурної дипломатії, який допомагає митцям, які приїжджають до Ізраїлю, брати участь у таких заходах, як мистецькі студії, фестивалі, подорожі та інші види культурної співпраці між державами);
- Міністерство оборони.

Важливу роль у структурі Хасбара посідає Міністерство туризму який займається розвитком і маркетингом туризму в Державі Ізраїль. Ключовим завданням цього органу є стратегічний розвиток та бренд-менеджмент у стимулюванні туризму країни [117]. Міністерство діє як офіс із залучення та поширення знань і рекламних матеріалів у всьому світі, організовує семінари та освітні тури, координує журналістику та зв'язки з громадськістю, а також допомагає великим туристичним компаніям презентувати Ізраїль як туристичний напрямок [38].

Важливою складовою публічної дипломатії є ціннісний фактор, яким може виступати релігія. Ізраїль активно використовує «релігійну привабливість» як «м'яку силу для досягнення своїх зовнішньополітичних цілей і формування уподобань свого найважливішого союзника, Сполучених Штатів. Щоб досягти цього, різні уряди Ізраїлю звернулися до двох різних аудиторій громадянського суспільства в Сполучених Штатах: єврейської общини та євангельських християн, які мають великий вплив на формування політичного порядку денного та визначення рамок дебатів навколо Ізраїлю таким чином, щоб формувати зовнішню політику США, лобіюючи інтереси єврейської держави. Уряди Ізраїлю використовують релігійний туризм, щоб вплинути на ці громади, популяризуючи релігійні традиції, вірування, образи та надії, пов'язані зі Святою Землею, оскільки Ізраїль був місцем значних подій як в юдаїзмі, так і в християнстві. Ці зусилля спрямовані на те, щоб дати відвідувачам образ Ізраїлю, який поєднує релігійний і культурний досвід із загальним політичним посланням для підтримки сучасної держави Ізраїль [45].

Створене на початку 2023 року Міністерство у справах діаспори та боротьби з антисемітизмом функціонує за основними принципами:

- перехід від захисту до атакування – акцент на активність і потяг до дії;
- створення урядового та міжнародного центру знань у сфері боротьби з антисемітизмом;
- зміцнення спроможності окремих осіб, проізраїльських організацій та іноземних урядів боротися з антисемітизмом, зміцнення синхронізації та

мереж між ними, а також їхній намір діяти в різних сферах, які були визначені як такі, що мають особливе значення;

- створення коаліцій і диверсифікація партій, які борються з антисемітизмом;
- знищення обізнаності з розповсюджувачів антисемітизму та посилення свідомого стримування таких центрів;
- зміцнення стійкої інфраструктури єврейської діаспори та підвищення їхньої готовності самостійно боротися з антисемітизмом у надзвичайні та повсякденні часи;
- сприяння ефективним інструментам боротьби з антисемітизмом, з наголосом на визначенні антисемітизму відповідно до Міжнародного альянсу пам'яті Голокосту.

Міністерство у справах діаспори та боротьби з антисемітизмом разом із ключовими партнерами в усьому світі реалізує низку проектів у різних і різноманітних сферах діяльності для боротьби з антисемітизмом. Крім того, міністерство керує спільним форумом для уряду Ізраїлю та національних інституцій для координації боротьби з антисемітизмом, який було засновано з його ініціативи, і підтримує постійний контакт з єврейськими громадами та організаціями громадянського суспільства – як євреями, так і неєвреями – з метою сприяння обізнаності про явище антисемітизму та розробки ефективних інструментів для боротьби з ним [57].

Від дня проголошення Ізраїлем незалежності у 1948 році і до сьогодні, апарат «Хасбара» пройшов поетапні трансформації, але не дивлячись на структурні зміни та намагання уряду розробити більш гнучку концепцію та стратегію реагування під час здійснення Ізраїлем контртерористичних операцій у Секторі Газа у відповідь на чергові терористичні атаки палестинців, «Хасбара» продовжує критикуватися, насамперед, ізраїльськими експертами через неефективність діяльності, яка базується на «м'якому» принципі – роз'ясненні подій, що відбуваються під час чергового прояву акту самозахисту ізраїльтянами, до домінування у інформаційному просторі, як це роблять палестинці, використовуючи ресурси у вигляді найбільшого арабського ЗМІ –

«Al-Jazeera», спонсорування якого належить Катару. Фейковізація та фабрикація палестинцями дій ЦАХАЛу здійснюється, в першу чергу, за допомогою «Pallywood» [120].

Після трагічних подій 7 жовтня 2023 року, які Ізраїль не пам'ятав з часів Війни Йом Кіпур, а євреї не знали з часів Шоа, Голова Консульського корпусу Ізраїль Амі Оркабі у статті «Pallywood – війна і виклик для Хасбара», проаналізував проблеми, з якими не впоралася «Хасбара». «М'якість» ізраїльської публічної дипломатії в наявності моральних цінностей. Публічна дипломатія добре викриває величезну непереборну прірву між Ізраїлем і ХАМАС в усіх відношеннях. Ізраїльська Хасбара базуються на перевірці фактів, точності, достовірності та, зрештою, розкритті правди, що призводить до невідомого становища, в якому опиняється Ізраїль. Втрачається дорогоцінний час, витрачений ним на те, щоб переконатися у точних фактах, перш ніж зробити офіційну заяву [120]. 17 жовтня 2023 року терористами «Ісламського джихаду» здійснювався запуск ракет по території Ізраїлю, але одна з випущених ракет впала поблизу лікарні Аль-Ахлі (Аль-Мамадані) у Секторі Газа, фактично уразивши стоянку біля лікарні. Перші звинувачення пролунали на адресу Ізраїлю, оскільки ЦАХАЛ у відповідь на терористичну атаку, здійснену 7 жовтня 2023 року, продовжував проводити воєнну операцію «Залізні мечі», завдаючи точкових ударів по терористичній інфраструктурі Сектору Газа. ХАМАС розповсюдив фейкові меседжі, знімаючи сфабриковані ролики, задіявши акторів «Pallywood». ХАМАС, організація, визнана терористичною Австралією, Канадою, Європейським Союзом, Ізраїлем, Японією, Парагваєм, Сполученим Королівством і Сполученими Штатами, негайно заявила, що лікарня стала мішенню ВПС Ізраїлю. Міністерство охорони здоров'я ХАМАС негайно оголосило про понад 500 загиблих і значно більше поранених. Світові ЗМІ, такі як BBC, The Guardian, CNN в прямому ефірі та на своїх сайтах опублікували дезінформацію, звинувативши Ізраїль. Військове керівництво Ізраїлю відповіло готовністю надати детальну інформацію про ракетний удар, проаналізувавши всі обставини, що зайняло

декілька годин на реагування. Хасбара працювала заповільно, натомість «Pallywood» ставши індустрією, яка займається просуванням неправдивого використання доказів і дезінформації для створення свого роду паралельної реальності, працював швидко. У цій віртуальній реальності агресори представлені як жертви, а жертви як агресори. Палестинська пропаганда спрацювала, обуривши мусульман усього світу, спровокувавши антиізраїльські мітинги, атаки на дипломатичні представництва Ізраїлю за кордоном, погіршивши двосторонні відносини з Туреччиною. В Ірані лунали антисіоністські лозунги з закликами розпочати війну проти Ізраїлю. Під час брифінгу з журналістами о 9 годині 30 хвилин 18 жовтня, прес-офіцер контр-адмірал ЦАХАЛу Даніель Хагані відзвітував про детальний аналіз.

Процес розслідування складався з:

- оцінки оперативної діяльності;
- перегляд оперативних систем;
- аналіз розвідданих;
- розповсюдження інформації.

У заяві для преси Даніель Хагані заявив наступне: «Ми маємо виграти цю інформаційну війну доказами, а не вимушеними, недостовірними заявами. Ми повинні виграти доказами. Іншого шляху у нас немає. Ми повинні залишатися моральними, ми повинні грати згідно з міжнародним правом. Іншого шляху у нас немає. Інакше ми не будемо демократичною, ліберальною країною. І це те, за що ми боремося. Це демократична ліберальна країна, яка бореться з контрольованою ХАМАСом-ІДІЛ територією Гази з невинними цивільними особами, яких він використовує як живий щит...ми не можемо жити поруч, коли поблизу з нашими кордонами правління ХАМАС-ІДІЛ, яке погрожуватиме нашим мирним жителям і вчиняє масові вбивства» [96].

З 7 жовтня по 17 жовтня 2023 року приблизно 450 ракет, запущених у бік Ізраїлю, впали на територію Сектору Газа, створюючи загрозу та завдаючи шкоди життю жителів Сектору Газа [48].

У Шаббатній (суботній) ранок під час святкування Шміні Ацерет-Сімхат Тора (релігійне свято – святкування закінчення циклу читання Тори і одразу початок нового циклу читання, таким чином зберігається неперервність вивчення Тори декілька тисячоліть) 7 жовтня 2023 року, Ізраїль зазнавши терористичної атаки від ХАМАС з наймасовішою втратою цивільного населення і викраденням у полон, викликав міжнародне співчуття, викликавши шок у частини західного світу. Серед світових лідерів осіб, одним з перших на підтримку Ізраїлю зробив офіційну заяву Президент України Володимир Зеленський: «Ніде у світі не можна давати жодного шансу терору, бо терор завжди є злочином не просто проти однієї країни чи його конкретних жертв, а проти людяності як такої та всього нашого світу. Хоч би хто використовував терор, це злочин проти світу. Хоч би хто спонсорував терор, це злочин проти світу. Світ має бути об'єднаний та солідарний, щоб терор ніколи й ніде не намагався підкорити чи зламати життя. Право Ізраїлю на захист не підлягає сумніву» [133].

Оголосивши про початок проведення воєнної операції «Залізні мечі» ЦАХАЛом, перед ізраїльської публічною дипломатією «Хасбара» поставив виклик – утримати прихильність на власній стороні. Але потрібно було боротися проти «фотографій тисяч мирних жителів, які проходять через абсолютне страждання та пекло» [43].

На екстрено скликаному 8 жовтня 2023 року засіданні Ради Безпеки ООН з приводу терористичної атаки ХАМАС на Ізраїль, члени інституції не змогли досягнути консенсусу для оголошення спільної позиції. Оскільки у відповідності до Статуту ООН процедурно усі члени РБ ООН повинні проголосувати одноголосно, для ухвалення резолюції, через позицію постпрепада росії, ХАМАС не було засуджено. Це чергове підтвердження кризи ООН та його інституцій, з необхідністю реформування [37]

Прес-офіцер ЦАХАЛу контр-адмірал Даніель Хагарі став провним джерелом достовірних звітів для громадськості в Ізраїлі та в усьому світі, щодня надаючи ефективну інформацію та пояснення щодо подій на своїх

регулярних брифінгах і на своєму веб-сайті, який містить численні документальні відео з поля бою в Секторі Гази. Ізраїльська публічна дипломатія під час ведення військової операції «Залізні мечі», в рамках діяльності Хасбара, використовує документальні фільми, прагнучі пояснити та просвітити громадськість як усередині Ізраїлю, так і в інших країнах, представивши точний опис подій. Переконаливість інформування Хасбара у такий спосіб, не змінює думку міжнародної аудиторії стосовно Ізраїлю та його конфлікту з ХАМАС за наступних причин:

- зацікавленість станом внутрішньої політики, економіки, безпеки, а не міжнародної політики, тим паче конфліктом, який триває більше 75 останніх років;
- перенасиченість міжнародних новин, з якими подія терористичної атаки на Ізраїль 7 жовтня 2023 року напряму конкурує: по-перше, російсько-українська війна, яка щодня забирає життя цивільного населення, життя військових, викрадення дітей окупантом, цілеспрямовані ракетні обстріли критичної та цивільної інфраструктури, супроводжуючись постійними порушеннями законів і звичаїв війни, міжнародного права та Женевських конвенцій; по-друге, трагічні події в Ефіопії, Судані та інших місцях;
- сильні пропалестинські наративи на Заході, інтегровані у постколоніальний наратив, який є домінуючим у політичному та академічному дискурсі (зростання делегітимізаційних заходів) [96].

Ізраїльська Хасбара не може вплинути на перелічені обставини, боротьба Ізраїлю проти ХАМАС за міжнародну підтримку є асиметричною боротьбою. Докладаючи зусилля для пояснень міжнародній аудиторії, ХАМАС інтегрує наративи у загальну історію палестинського народу, з якою аудиторія себе ідентифікує. Вкладання ресурсів у розробку документальних фільмів, опублікованих на офіційному Youtube каналі ЦАХАЛ, непропорційно до художніх фільмів, вироблених палестинською пропагандою, в яких Ізраїль представлено «сіоністським колоніальним режимом». [36]

Для досягнення пропорційності у цій боротьбі Ізраїль з усіма своїми професійними механізмами, відповідальними за Хасбара, і цивільними

групами, відійти в концепції Хасбара (роз'яснення) до психологічно-інформаційного впливу. Для створення багаторівневого діалогу з міжнародною аудиторією спроби роз'яснювати мовою фактів є неефективними. Хасбара, яка реагує на події, роз'яснюючи їх, має бути трансформована у проактивний вплив, який формує загальну сюжетну лінію з існуючими концептуальними, когнітивними та лінгвістичними рамками конкретних цільових аудиторій. Недостатньо бути правими, щоб змусити людей слухати, розуміння цільової аудиторії, з чіткою історією. [40]

Порівняння ХАМАС з ІДІЛ (HAMAS = ISIC) – успішна спроба створення нової сюжетної лінії, визначення ворога для резонування з багатьма західними аудиторіями. Довго використовувати цю лінію ізраїльській Хасбара не вдалося. Сюжет не розвинути без симбіозу інтелектуального та емоційного аспектів цільової аудиторії, відтворення асоціації з ІДІЛ, ілюструючи жорстокість злочинів, подібних з ХАМАС для його ізоляції від палестинської історії. Порівняння ХАМАС з ІДІЛ можна здійснити за допомогою експертного аналізу та порівняння документів чи виступів їх лідерів. На користь цього ствердження слід використати архівні відео страт бойовиками ІДІЛ і вбивства мирних жителів на пікапам по вулицям міста, як зробили терористи ХАМАС 7 жовтня 2023 року [63].

Сучасна війна Ізраїлю та ХАМАС базується на хибній політичній, розвідувальній та оперативній концепції. Незалежно від трансформації концепції Хасбара, здатність змінювати сприйняття цільової аудиторії та вплив на неї, залишатиметься дуже обмеженою.

Отже, аналізуючи технології публічної дипломатії як «м'яку силу» у зовнішній політиці Ізраїлю, можна зробити декілька загальних висновків.

По-перше, на певних етапах періодизації Хасбара, яка створена для покращення іміджування Держави Ізраїль на міжнародній арені, відбувається трансформація, яка триває з моменту набуття незалежності єврейської державою. Про це свідчать зауваження рекомендаційного характеру, зроблені у щорічному звіті Державного контролера. Вказуються недоліки «Хасбара»,

першочергово пов'язані з «навантаженою» структурою органів, відповідальних за контроль «Хасбара» у інформуванні світової громадськості. Політичне керівництво Ізраїлю тривалий час недооцінювало «Хасбара» як технологію публічної дипломатії. Перед «Хасбара» повстають нові виклики, які вимагають розробку нового методу швидкого реагування в умовах, коли ворог використовує більш дешеві і комунікаційно швидкі засоби задля інформування. Під час проведення ЦАХАЛОм військових операцій у відповідь на терористичні акти палестинців, «Хасбара», мета якої у роз'ясненні дій Армії оборони Ізраїлю, керується виключно фактами, що потребують часу для проведення аналізу. В протистоянні Ізраїль-ХАМАС ворог не нехтує фейковізацією та фабрикацією подій, створивши «Pallywood». «Хасбара» має пройти чергову трансформацію. Технологія публічної дипломатії Ізраїлю «зам'яка» і потрібно від «роз'яснення» переходити до психологічно-інформаційного впливу на цільову аудиторію. Ізраїльська «Хасбара» ефективна в перші години атаки на Ізраїль, коли громадянська спільнота за кордоном перебуває у шоковому стані і Ізраїль не задіяв військову міць для самооборони. З використанням «жорсткої сили», Ізраїль позиціонується як «агресор» та «окупант». За таких обставин «Хасбара» припиняє роботу, бо делегітимізаційна кампанія проти Ізраїлю грає на емоціях світової спільноти.

По-друге, використання Ізраїлем релігійної «м'якої сили» як компоненти технології публічної дипломатії, сприяє покращенню позиціонування держави на міжнародній арені та посилює процес лобіювання у Сполучених Штатах через групу інтересів осіб різних віросповідань, зокрема християн-євангелістів.

Розділ 2.2. Зовнішня політика Ізраїлю: діаспоральна технологія

Діаспоральна дипломатія – відносно нове явище для досліджень у теорії міжнародних відносин.

Дослідженням діаспори як суб'єкта зовнішньої політики держави, займаються такі зарубіжні науковці: Е. Гілбоа [84], Ш. Сендрел [101], Д. Ваксман [67], А. Шварц [137], Дж. Вайсман [69], Є. Остергаард-Нільсен [121],

К.С. Рана [128], Хо, Макконнелл [104], Александра Делано [46], Алан Гамлен [84], Шайн [132], Барт [97].

Існують різні підходи до дослідження діаспоральної дипломатії, в залежності від бачення науковця. Наприклад, К. Рашана, Dickinson, Стоун, Дуглас розглядають діаспоральну дипломатію здебільшого як складову публічної дипломатії» [84].

Професор та експерт з питань вивчення публічної дипломатії та міжнародної комунікації Ейтан Гілбоа у статті «Теоретизація діаспоральної дипломатії» зазначає: «...твердження, що діаспоральна дипломатія використовується лише країною походження, як інструмент для просування своїх інтересів у країні перебування – помилкове та вводить в оману. Діаспора виступає у ролі актора, а не виключно як інструмент. Одночасно вона є і адресатом, і учасником зовнішньої політики та міжнародних відносин. За прикладом незалежних недержавних акторів, діаспори можуть використовувати діаспоральну дипломатію для просування власних інтересів, а також інтересів батьківщини та приймаючої країни» [84]

Фрагментарне дослідження діаспоральної дипломатії єврейського народу, розкриває ізраїльський старший науковий співробітник Центру стратегічних досліджень BESA, професор Шмуель Сендлер, який спеціалізується на дослідженні ізраїльської зовнішньої політики, демократії, громадянського суспільства. У статті «Концептуальна модель єврейської світової політики: держава, нація та діаспора у єврейській зовнішній політиці», опублікованій 2004 року у журналі «Israel Affairs», Ш. Сендлер розглядає взаємозв'язок між діаспорою та зовнішньою політикою, порівнюючи з теоріями міжнародних відносин:

- теорія реалізму представлена державними інтересами та політичною владою;
- теорія неолібералізму як взаємозалежність, вплив внутрішньої політики на зовнішню політику, недержавні актори та нерівні відносини влади;
- теорія конструктивізму як політика ідентичності [84].

Професор Ш. Сендлер, розглядаючи відносини Ізраїлю з єврейськими діаспорами та світовими єврейськими організаціями, використовує поняття «виживання», «влада», «союзи», «ідентичність», «цінності», «інститути». Таким чином, продемонструвавши збіги та суперечливі інтереси між рідною державою та її діаспорою. Прикладом збігу інтересів Ш. Сендлер вважає позицію політичного керівництва Ізраїлю, яка співпадала з інтересами єврейської общини Радянського Союзу в питанні допомоги радянським євреям і їх міграції до Ізраїлю. Суперечливими інтересами вважає проблему добробуту єврейської общини у Південноафриканській республіці, у результаті чого виник конфлікт між національними інтересами Ізраїлю та єврейською общиною ПАР.

На думку, професора політології в Автономному університеті Барселони Є. Остергаард-Нільсен та К.С. Рана: «Діаспори уособлюють у собі спільноти мігрантів з батьківщини, які проживають в одній або багатьох приймаючих країнах, зберігаючи пам'ять про батьківщину та певний зв'язок із нею».

Дослідники Хо та Макконнелл виділили 3 типи діаспоральної дипломатії:

- 1) безпосередньо дипломатія, яку здійснює діаспора;
- 2) дипломатія, яка здійснюється через діаспору;
- 3) дипломатія для самої діаспори.

Особливістю політики діаспори є вихід за межі її участі у внутрішній політиці, шляхом спілкування і посередництва з аудиторією та зацікавленими сторонами [104].

Діаспоральна дипломатія – група діаспор, що складаються з держав, недержавних та інших міжнародних акторів, які функціонують як складові компоненти спільнот, пов'язаних через мережі та потоки людей, інформації та ресурсів.

Низка вчених ототожнює діаспоральну дипломатію з публічною дипломатією, вбачаючи її як елемент «м'якої сили», притаманний для публічної дипломатії.

У статті «Цифрова дипломатія» професор Е. Гілбоа у статті «Цифрова дипломатія», вважає, що: «Публічна дипломатія – це комунікаційний процес,

який держави та недержавні суб'єкти використовують для впливу на політику іноземного уряду шляхом прямого чи опосередкованого впливу на його політиків, еліти та громадян». До недержавних суб'єктів Е. Гілбоа відносить і діаспори [42].

Стоун і Дуглас розглядають «дипломатію діаспори як спосіб публічної дипломатії, додатковий засіб висвітлення культурної чи м'якої сили нації». Вони також розрізняли «традиційну дипломатію», яку проводять міністерства закордонних справ і професійні дипломати, і «нову дипломатію», яка для них означала проактивну роль «нових дипломатів» – громадян та об'єднань у дипломатичній діяльності [99].

Під час конфліктів держави використовують діаспоральну дипломатію

Країна походження залучає свою діаспору до лобіювання національних інтересів, сприяння двосторонньому посередництву або як ресурс для збору інформації розвідувальними службами.

Діаспори також розглядаються як ключ до культурної та публічної дипломатії, наприклад, сприяючи міжгромадським відносинам і розумінню, що виходить за рамки офіційних ініціатив держави.

Діаспори служать як інструмент дипломатії країни походження.

Діаспори можуть функціонувати як незалежні політичні актори в різний час з різних причин, а дипломатія діаспор може набувати різноманітних форм. Як дипломатичні актори, діаспори проявляють «дипломатичну суб'єктність».

Технологія діаспоральної дипломатії реалізує свої прагнення наступним чином: адвокація (лобіювання), посередництво та представництво.

Лобіювання діаспорою стосується дій, які вживають діаспори для захисту причин і впливу на внутрішню та зовнішню політику, що впливає на їхній статус у країнах походження або задля отримання переваги. імміграції.

Діаспори також виступають за права в державах їхнього перебування, застосовуючи дипломатичну тактику, щоб вплинути на рішення, що впливають на їхній правовий статус і права.

Діаспори призводять як до ескалації та насильства, так і до розв'язання конфліктів і встановлення миру [74]

Діаспори активно лобіюють уряди та міжнародні організації, займаючись посередництвом, підтримкою груп миру на батьківщині та допомогою перехідному періоду та постконфліктній відбудові [69].

Діаспори також виступають за права в державах їхнього перебування, застосовуючи дипломатичну тактику, щоб вплинути на рішення, що впливають на їхній правовий статус і права.

До вітчизняних науковців, які досліджують феномен діаспоральної дипломатії слід віднести: О. Козерод [8], М. Алієва [1], І. Ключковська [7].

На сьогоднішній день у вітчизняному науковому просторі є праці, які розглядають діаспоральну дипломатію як вплив зовнішньої політики Ізраїлю у контексті походження та реалізації ізраїльських національних інтересів.

Слід виокремити дослідження таких науковців, як А. Перфільєва.

Дослідниця А. Перфільєва, аналізуючи у статті «Технології діаспоральної дипломатії у зовнішній політиці Ізраїлю» зазначає, що: «...прикладом держави, яка активно та ефективно взаємодіє зі своєю діаспорою на міжнародній арені, є Ізраїль.....Відносини з діаспорою традиційно усвідомлюються в Ізраїлі як важливий напрям зовнішньої політики, який покладено в основу практик діаспоральної дипломатії. Діаспоральна дипломатія стає можливою при активній колективній діяльності значної кількості осіб, які усвідомлюють свій зв'язок з історичною батьківщиною і мають свідому настанову зберігати цей зв'язок, і допомагати державі походження своєю активністю в країні перебування..... З моменту створення, держава Ізраїль системно здійснює дипломатичну стратегію підтримки єврейських громад по всьому світу, захисту іудаїзму як національної релігії та ідеології..... З точки зору ізраїльського уряду, важливість кожного члена діаспори недостатня для проведення змін. Ізраїль усвідомлює могутність своєї діаспори саме об'єднаної в асоціації, спільноти, клуби за інтересами з активною програмою заходів і проектів. Така діаспора здатна не лише поширювати

культуру своєї країни, але і просувати зовнішньополітичні інтереси.... Ізраїль переналаштовує свою співпрацю з діаспорою в залежності від стратегічного значення країни перебування спільноти, визначаючи пріоритети співпраці [21].

Для змістовного розкриття питання технологій діаспоральної дипломатії, слід розглянути історичні моменти, які передували формуванню єврейської діаспори з лобіюванням до становлення Держави Ізраїль у теперішньому вигляді.

Унікальність принципу єврейського існування протягом багатьох століть можлива за наступних причин:

- 1) збереження солідарності, як нації, не дивлячись на галут (розсіяння) протягом двох тисячоліть: діяти від імені євреїв-співвітчизників – стара традиція і стала частиною досвіду діаспори;
- 2) слабкість, виникла не тільки через відсутність державного суверенітету, але передусім через екзистенційну залежність від інших.

Дипломатія єврейської общини в Середньовічній Європі та інших країнах була спрямована на переконання політиків не завдавати шкоди євреям, демонструючи їх здатність до виживання. У якості дипломатів виступали євреї, отримавши офіційне визнання суверена, інші надавали медичні та фінансові послуги з доступом до правлячих еліт. Вплив юдаїзму, виховання у релігійному дусі, вивчення Тору і Талмуду надавали євреям переваг. Ерудованість євреїв, вільне володіння іноземними мовами, фінансовий успіх, лояльність до влади – гарантія доступу до владних дворів. Усвідомлення, що політика це мистецтво можливого, навички ведення переговорів, мудрість та такт, знання міжнародних політичних систем та орієнтація в особливостях місцевої політики, участь в політичному та інтелектуальному житті своїх країн стали інструментами лобіювання в епоху Французької революції та Просвітництва. Після здобуття Ізраїлем незалежності ця модель лобіювання практикувалася протягом тривалого часу.

18 грудня 1744 року стало першим найбільшим випробуванням для єврейських лобістів, імператриця Габсбургів Марія Терезія видала едикт про

вигнання євреїв з Чехії із забороною подальшого розселення на території імперії. Одна з причин видання едикту пов'язана з протистоянням за австрійську спадщину після смерті імператора Карла VI і поразкою Австрійської імперії у 1741 році та 1744 році (Тулонська битва) під час правління Марії Терезії. Євреї, звинуваченні у підтримці військ-переможців, стали мішенню насильницьких демонстрацій у містах. Лідери єврейської общини звернулися до восьми інших єврейських общин Європи з проханням допомоги у призупиненні дії едикту. Десятки єврейських общин по всій Європі, для запланованого вигнання євреїв з усього континенту, звернулися до священнослужителів, бізнесменів, дипломатів, щоб донести наступну думку: «вигнання євреїв нашкодить економіці імперії та призведе до її занепаду». Інформація дійшла до союзник австрійської імператриці Марії Терезії, короля Англії Георга II, який вважав великою несправедливістю прояв такого ставлення до невинних людей. Подальший розголос про едикт поширився на іншу географію, таким чином про це дізнався османський султан і особисто попросив імператрицю скасувати власний едикт [147]. 12 травня 1745 року Марія Терезія скасувала свій едикт. Консолідація солідарності євреїв, формування та використання міжнародних зв'язків у центрах політичної та економічної влади на усьому континенті, врятували життя євреям у Чехії, чие скрутне фінансове становище призвело до ще більшого ослаблення общини [72].

Наступним випробуванням стали звинувачення єврейської общини Дамаска після події 5 лютого 1840 року, коли католицький священник острова Сардинія, Томазо і його помічник були знайдені вбитими. Він займався також і грошовими операціями, знахарством, відвідував як християнські, так і мусульманські та єврейські квартали. Усі підозри і звинувачення були адресовані у бік євреїв після звернення грецькими ченцями до французького консула Раті Ментона, відомого негативним, антисемітським ставленням до євреїв. Підставою для висунення звинувачень вважалося зникнення Томазо у єврейському кварталі, де його бачили в останнє. Наклеп, притаманний часам

Середньовіччя, знову пролунав на адресу євреїв – сфабриковане звинувачення у релігійному вбивстві. Ще у Середні віки євреїв звинувачували у міфічному вбивстві християнських дітей для додавання їх крові під час виготовлення маці на свято Песах (вихід єврейського народу разом з пророком Моше з Міцраїму (Єгипетської імперії)). Такі ствердження напряду суперечать як законам кашруту, так і процесу виробництва маці. У недільній главі Р'є (міститься у Торі) вказується пряма заборона на вживання крові. У ході розслідування, ініційованого консулом Раті Ментоною, заарештували багатьох євреїв Дамаска, частину з яких піддали тортурам. Закатували трьох дамаських рабинів Якова Антері (ставший головним підозрюваним), Соломона та Азарія Халфіни. Процес набув розголосу до Європи і європейські єврейські общини дізналися про це, а разом з ними і західні політики. Оцінивши усі негативні наслідки наклепу, створені у розпал їх політичної, економічної та соціальної інтеграції в ліберальне європейське суспільство, єврейські лобісти вперше використали пресу. Ключову роль у спасінні зіграли представники династії Ротшильдів, згуртувавши слабко пов'язані між собою єврейські общини Європи та Сходу, продемонструвавши останнім важливість наявності освіченості і впливу у своїх країнах [70].

Без перебільшення, єврейську діаспору можна вважати однією з найвпливовіших діаспор у світі через її унікальне явище. Перебуваючи у галуті (вигнання), протягом багатьох століть євреям вдавалося зберігати свою національну ідентифікацію, культурну спадщину та дотримуватися релігійних приписів. Немаючи власної держави, євреї змогли її створити, пройшовши через гоніння, переслідування, насильницькі змушування зміни релігії та масштабні втрати під час Шоа (Катастрофа – Голокост). Відмінність єврейської діаспори від усіх існуючих полягає у тому, що вона утворена не колишніми ізраїльтянами чи особами, які покинули Ізраїль, а навпаки, тими, хто першочергово народився поза межами Ізраїлю та несе в собі єврейську ідентичність та культуру. Більшість євреїв з усього світу вважають Ізраїль своєю історичною батьківщиною, підтримуючи з ним зв'язки та маючи родичів, таким чином

утворюючи взаємозалежні стосунки. Ізраїльтяни єврейського походження покладають часткову відповідальність на свою державу за добробут, безпеку та майбутнє діаспоральних євреїв. Одночасно з підтримкою з боку Ізраїлю, діаспора підтримує свою батьківщину фінансово, морально та фізично, впливаючи на внутрішню та зовнішню політику країни перебування.

Переважає більшість євреїв сьогодні живуть у ліберальних демократіях і можуть підтримувати відкриті та інтенсивні стосунки з Ізраїлем. Вони також можуть впливати на власну внутрішню політику.

Діаспоральна дипломатія єврейської общини передувала створенню Держави Ізраїль.

Протягом своєї історії євреї стикалися з неймовірною ненавистю та ворожістю, що призвело до геноциду. Незважаючи на це, євреї вижили та розвиваються, продовжують робити внесок у світ своєю стійкістю, креативністю та інноваційним духом. Першочергово євреї, зародилися як нація у діаспорі, але центральним аспектом їхнього народження було ототожнення з землею, яка стала відомою їм як Ерец-Ізраель — Земля Ізраїлю.

У Торі сказано: «що першим євреєм був Авраам, син Тераха, який народився в Урі-Халдейському, розташованому в південній Месопотамії поблизу Перської затоки, і мігрував зі своєю родиною в Харан, що зараз знаходиться на півночі Сирії. За вказівками Б-га Авраам переселився до землі Ханаан (нині Ізраїль), яку згодом покинув на короткий час через голод, але незабаром повернувся. Нащадком Авраама, який ніколи не залишав Ханаан, був його син Іцхак. Онук Авраама, син Іцхака, Яков (названий у Торі Ізраїлем), пробув 20 років в Арамі (нині Сирія), провів свої останні дні в Єгипті. Син Якова, Йосеф, насильно вивезений до Єгипту, залишався там, пізніше привівши всю свою родину, яка розширилася від великої родини до ліги племен під час перебування в Єгипті. Діти Якова (Ізраїля), названі у Торі Бней Ізраель, покинули Єгипет як народ під проводом пророка Моше. Він створив основу для громадянства, оприлюднив загальний закон для племен, одразу перейшовши через води Червоного моря, створивши повномасштабну державу біля півніжжя

Синаю протягом семи тижнів. Йому вдалося це організувати через національну угоду та запровадження більш упорядкованої судової структури та політичної організації». Історичної достовірності зазначене у Торі має менше значення, ніж те, що походження єврейського народу формується на власній самоідентифікації як протягом останніх трьох або чотирьох тисячоліть. Євреї – це народ, який вважає себе народженим у розсіянні (галуті). Єврейська діаспора пройшла тривале становлення до появи власної держави – Ізраїлю [145].

Основна форма єврейської організації була розроблена таким чином, щоб пристосувати міграцію, а також концентрацію в національній державі. Народні політичні, соціальні та релігійні інституції з самого початку були організовані таким чином, що вони були переносними і не потребували прикріплення до національного ґрунту, щоб функціонувати. Ієрархічна форма політичного правління, розвитку та організації особливо корисна для управління народами, зосередженими в одній структурі та явно підпорядкованими владі тих, хто в ній домінує. Такий уряд суперечив єврейській політичній культурі з найдавніших часів, навіть коли євреї були зосереджені в одній країні. Після того, як вони були розсіяні по світу і взагалі не мали жодної держави, ця форма політичної організації була абсолютно непрактичною. Органічна форма передбачає поступовий і безперервний розвиток політичних інститутів, які обслуговують населення, вкорінене в одному місці, у політичну систему, яка може продовжувати функціонувати доти, доки населення є таким укоріненим, але яке, від'єднавшись, більше не має засобів для виживання. Очевидно, для євреїв це було так само непрактично.

Єврейський народ обрав форму заповіту не пізніше виходу з Єгипту і таким чином організував себе під час свого формування в пустелі. Правда, самі племена мали органічний вимір у тому сенсі, що представники кожного племені стверджували, що походять від спільного предка. У цьому сенсі єврейський народ завжди намагався поєднати спорідненість і згоду, органічний із завітним виміром, щоб забезпечити свою єдність. У результаті євреї змогли функціонувати як етнічна група, заснована на первинних зв'язках

спорідненості, релігійній групі, заснованій на прийнятті обов'язків єврейської релігії, і державному устрою, який ґрунтується на поєднанні спорідненості та згоди.

Тривалий час, протягом багатьох століть, євреї вдосконалювали цю форму побудови державного устрою. Коли євреї вирішили перейти до теократичної монархії, започаткувавши посаду царя у племінній федерації, між племенами та Давидом було укладено першу національно-політичну угоду.¹⁸ Після поділу Царства Давида, правління було поновлено під керівництвом царя Хезкіяху через іншу угоду. Євреї повернулися з Вавилону і уклали угоду про відновлення Держави Юдея під правлінням Перської імперії.²⁰ Під час останнього відновлення єврейського державного устрою Шимон Хасмонеї відновив незалежну єврейську державу через угоду з представниками народу та іншими інституціями спільноти [145].

Окрім факту виживання єврейської общини, згода залишалася основною основою для формування єврейського державного устрою. Євреї в різних місцевостях погоджувалися і погоджуються формувати конгрегації та общини разом. Євреї робили і роблять це формально через статті угод (аскамот), хартії, угоди та конституції. Общини зв'язані подальшими консенсусними домовленостями, починаючи від офіційних федерацій і закінчуючи мовчазним визнанням певного законного (галахічного авторитету).²⁵ За сприятливих умов, конфедерація єврейських общин поширювалася всюди, де жили євреї. У разі погіршення умов для такого рівня політичного існування, обов'язкову силу мала Галаха (єврейський закон) для утримування єдності євреїв. Протягом століть вид державного устрою євреїв зазнав багатьох змін та адаптацій і адаптацій, пройшовши через весь хід єврейського політичного життя.

Єврейський народ вирізняється тим, що він є найдовготривалішою та найпоширенішою діаспорою в історії світу. Організований на принципах завіту або федерації, посилює свою силу виживання, застосовуючи їх майже інстинктивно в мінливих ситуаціях.

У середині XI єврейський народ втратив будь-яку спільну політичну структуру у всьому світі, але залишився пов'язаний спільною конституційно-правовою системою – Галахою. Галаха підтримувалася динамічною системою прийняття рішень рабинами і передавалася євреям де б вони не перебували через складну мережу відповідей – офіційних письмових запитань, поставлених провідним єврейським юридичним органам, які надавали формальні письмові відповіді, покладені в основу єврейського прецедентного права. Євреї розробили правову систему, паралельну їхній політичній структурі, доповнивши оригінальні конституційні матеріали Тори в складну нормативно-правову ієрархію, розроблену для того, щоб кожен єврей міг здійснювати всю свою діяльність та жити, дотримуючись скрізь єврейського закону. Головна мета Галахи – перетворення кожного окремого єврея у релігійну людину, щоб юдаїзм як релігія став політичною метою народу і слугував для єдності євреїв, навіть у галуті.

У часи перебування в арабському світі єврейська діаспора наслідували західний зразок, розпочавши модернізацію політичного устрою, з чітко визнаною усіма єврейською ідентичністю зі збереженням певної юридичної влади над членами общини, завдяки постійному контролю над законами про особистий статус: укладання шлюбів, розлучення та спадкування [83].

Виникнення сучасного єврейського національного руху наприкінці XIX століття було переважно діаспоральним явищем. У відповідь на зростання єврейської асиміляція та поширення антисемітизму, єврейський національний рух ставив за мету відновлення єврейської державності в Ерец-Ізраель. У 1880 році у світі було 7,7 мільйона євреїв, а на Святій Землі (Ерец-Ізраель) лише 24 000 – менше половини відсотка. Три найвидатніших сіоністських діяча Теодор Герцль, Хаїм Вейцман та Давид Бен-Гуріон до 1948 року використовували єврейську діаспору для просування своїх дипломатичних зусиль, хоча й дуже різними способами [101].

Засновником єврейського національного руху вважається Теодор Герцль, саме з його ініціативи було створено Всесвітню сіоністську організацію на

Першому сіоністському конгресі у 1897 році, у місті Базель в Швейцарії. Головним завданням членів Конгресу було просування ідеї створення власної держави у своїх країнах, впливаючи на громадську думку та політиків. Його метою було визнання сіонізму як політичного руху та представництво різних єврейських громад. Місія делегатів Конгресу полягала в тому, щоб служити сіоністськими емісарами у своїх відповідних країнах і впливати на уряди та громадську думку на користь єврейської національної справи. атах.

До видатних лідерів сіоністського руху належать Теодор Герцль, Хаїм Вейцман, Давид Бен-Гуріон, Лайонел Ротшильд, Наум Гольдман, Давид Вольфсон, Макс Нордау (Сімха Зюдфельд), Альберт Ейнштейн та інші. Давид Бен-Гуріон вважав важливим вплив на американську громадську думку для здійснення тиску на уряд. Прихильність серед конгресменів, журналістів, релігійних об'єднань, інтелектуалів – запорука успіху, бо він вважав, що: «.....шлях до Франкліна Рузвельта лежить через американський народ». Хаїм Герцог, майбутній перший президент Ізраїлю, на відміну від Давида Бен-Гуріона, зосередив свою увагу на співпраці з обмеженою групою впливових осіб як єврейського, так і неєврейського походження у Великобританії та Франції. У пошуках однодумців він звернувся за допомогою до лорда Лайонела Ротшильда, представника видатної родини банкірів для зустрічей з політиками. Відомим результатом переконливості Хаїма Вейцмана є історична Декларація Бальфура від 1917 року – лист міністра закордонних справ Артура Бальфура до голови Сіоністської федерації Великобританії та Ірландії Лайонела Ротшильда. Декларація Бальфура вперше засвідчувала готовність тогочасного британського уряду підтримати ідею створення єврейського національного осередку на території Палестини.

Вже після здобуття Ізраїлем незалежності у травні 1948 року, виникли перші непорозуміння та суперечки між лідерами новоствореної держави та представниками численних єврейських громад на території Сполучених Штатів і Великобританії. Ізраїльські політики не вбачали сенсу у сіоністських організаціях в діаспорах, оскільки головна мета – створення держави, була

досягнута. Натомість, сіоністи діаспори чинили супротив, не бажаючи втрачати власну незалежність. Прем'є-міністр Давид Бен-Гуріон акцентував увагу на ключовій ролі Ізраїлю, який став серцем усього єврейського світу. Не дивлячись на зазначене вище, єврейська діаспора продовжує відстоювати інтереси Ізраїлю, тісно співпрацюючи з політиками, бізнесменами та лідерами громадської думки. Наприклад, саме за допомогою тиску американських євреїв вдалося заручитися підтримкою Сполучених Штатів під час арабо-ізраїльських війн. Переконлива перемога Ізраїлю у Шестиденній війні в червні 1967 року, коли Єгипет, Йорданія та Сирія напали, покращили становище американської общини, зміцнивши двосторонні стосунки між Ізраїлем та США, гарантувавши військову та економічну підтримку з боку Сполучених Штатів під час війни Йом Кіпур 1973 року. Саме американські євреї лобіювали постачання боєприпасів та зброї на допомогу Ізраїлю, а у 1985 році сприяли підписанню Угоди про зону вільної торгівлі, ставши першою країною у світі, з якою США уклали таку угоду. Слід більш ретельно розкрити взаємозв'язок між єврейською діаспорою та лобіюванням ізраїльських інтересів, зокрема, у Сполучених Штатах Америки [67].

Впливовість єврейської діаспори дає змогу Ізраїлю досягати зовнішньополітичних цілей. Реалізація інтересів Ізраїлю залежить від чисельності діаспори та від місця, яке займає держава у світовій політиці. Найбільш чисельна община розташована у Сполучених Штатах.

Вже після здобуття Ізраїлем незалежності у травні 1948 року, виникли перші непорозуміння та суперечки між лідерами новоствореної держави та представниками численних єврейських громад на території Сполучених Штатів і Великобританії. Ізраїльські політики не вбачали сенсу у сіоністських організаціях в діаспорах, оскільки головна мета – створення держави, була досягнута. Натомість, сіоністи діаспори чинили супротив, не бажаючи втрачати власну незалежність. Прем'є-міністр Давид Бен-Гуріон акцентував увагу на ключовій ролі Ізраїлю, який став серцем усього єврейського світу. Не дивлячись на зазначене вище, єврейська діаспора продовжує відстоювати інтереси Ізраїлю,

тісно співпрацюючи з політиками, бізнесменами та лідерами громадської думки. Наприклад, саме за допомогою тиску американських євреїв вдалося заручитися підтримкою Сполучених Штатів під час арабо-ізраїльських війн. Переконлива перемога Ізраїлю у Шестиденній війні в червні 1967 року, коли Єгипет, Йорданія та Сирія напали, покращили становище американської общини, зміцнивши двосторонні стосунки між Ізраїлем та США, гарантувавши військову та економічну підтримку з боку Сполучених Штатів під час війни Йом Кіпур 1973 року. Саме американські євреї лобіювали постачання боєприпасів та зброї на допомогу Ізраїлю, а у 1985 році сприяли підписанню Угоди про зону вільної торгівлі, ставши першою країною у світі, з якою США уклали таку угоду. Слід більш ретельно розкрити взаємозв'язок між єврейською діаспорою та лобіюванням ізраїльських інтересів, зокрема, у Сполучених Штатах Америки [76].

Впливовість єврейської діаспори дає змогу Ізраїлю досягати зовнішньополітичних цілей. Реалізація інтересів Ізраїлю залежить від чисельності діаспори та від місця, яке займає держава у світовій політиці. Найбільш чисельна община розташована у Сполучених Штатах.

Прийнятою Генеральною Асамблеєю ООН 29 листопада 1947 року Резолюції ООН №181 (План ООН по розділу Палестини) було ухвалено план поділу Британського мандату Палестини, утвореного в 1917 році та проіснувавшого до лютого 1947 року, на 2 держави: єврейську та арабську, а місто Єрусалим наділити особливим міжнародним статусом. За ідею створення двох держав проголосували 56 країн-членів організації, серед яких 33 – «за», 13 – «проти», 10 – «утрималися». Радість та сподівання єврейського керівництва на встановлення миру з арабським світом після голосування, виявилися марним. Арабський світ не визнав право євреїв мати власну державу, не дивлячись на те, що століттями єврейське населення проживало на цій території, а не з'явилося лише тоді, коли виникла пряма загроза існуванню євреїв у вигляді Голокосту, через що ашкеназім (євреї-вихідці з Німеччини та Австрії) вимушені були мігрувати до Палестини, рятуючи власні життя. Голова Ішуву (єврейського

поселення) Давид Бен-Гуріон розумів, що тиск арабів лише зростатиме, а для опору та захисту має бути величезна кількість зброї. Євреї одразу мали вистояти у боротьбі за власне виживання. Для придбання зброї потрібні були гроші, мільйони доларів США. Давид Бен-Гуріон відправив до Сполучених Штатів члена правління Сохнут (Єврейське агентство), скарбника, Еліезера Каплана, на якого поклали виконати місію: зібрати 7 мільйонів доларів США від американських євреїв. Але йому не вдалося зібрати навіть половину від необхідної суми. Давид Бен-Гуріон вирішив, якщо не вийшло у скарбника Сохнуту, то вийде в нього. Політичний відділ Сохнуту очолювала Голда Меїр, майбутня перша і єдина жінка прем'єр-міністр Ізраїлю, яка наполягла на власному відряджуванні для виконання поставленої мети. Голда Меїр поставила за мету зібрати 25 мільйонів доларів США.

Американський історик та дослідник Інституту новітньої єврейської історії та вивчення Голокосту в Університеті Еморі Дебора Ліпштадт у своїй книзі «Голда Меїр: Матріарх Ізраїлю» описує детально успіх Голди Меїр під час візиту до Сполучених Штатів у січні 1948 року. Як суб'єкт зовнішньої політики Ізраїлю, у Чикаго на засіданні Генеральної Асамблеї Ради єврейських федерацій Голда Меїр зустрілася з представниками американської єврейської общини: бізнесменами, політиками, які представляли кожен єврейську общину Сполучених Штатів. У своїй промові Голда Меїр поєднала сіоністський принцип про єврейську силу та американський дух «можемо це зробити». Голда Меїр звернулася до американських євреїв емоційно: «Єврейська громада в Палестині збирається боротися до самого кінця. Якщо у нас є зброя, ми будемо боротися з нею. Якщо зброї немає, то будемо битися з камінням в руках.. 700 000 євреїв, які зараз проживають у Палестині можуть залишитися живими, тоді єврейський народ як такий живий і єврейська незалежність забезпечена. Друзі, у нас війна. Наша проблема – час. Питання: «що ми можемо отримати негайно?» Я не маю на увазі наступного місяця. Не маю на увазі через два місяці. А саме зараз» [106].

Порушивши прихильність деяких сіоністських емісарів зображати євреїв у Палестині кращими, сильнішими та витривалішими, ніж діаспоральних євреїв, Голда Меїр сказала: «Ви не можете вирішити, чи варто нам битися, чи ні. Ми будемо будемо чинити супротив. Євреї в Ішуві не будуть піднімати білий прапор перед муфтієм. Нами прийнято таке рішення прийнято. Звісно, ми не найкращі представники єврейського народу у світі. Ми там, в Палестині, а ви тут, поза межами Ішуву. Моя впевненість, що якби ви були в Палестині, а ми у Сполучених Штатах, ви б робили те, що ми робимо. Щоб допомогти нам, не потрібно робити алію (репатріацію до Ізраїлю), не потрібно долучатися до лав сіоністів, достатньо мати бажання і відчувати себе частиною єврейського народу». Перша фандрайзингова кампанія після голосування за Резолюцію ГА ООН, стала успішною. Єврейська діаспора Сполучених Штатів надала фінансову допомогу Ізраїлю в розмірі 50 мільйонів доларів США, що перевищувало у 7 разів від очікуваного Давидом Бен-Гуріоном допомогою. Давид Бен-Гуріон зауважив: «Одного дня про Голду Меїр скажуть: була одна єврейка, яка отримала гроші на створення держави» [106]

Американська єврейська діаспора займається адвокацією Ізраїлю до набуття єврейською державою незалежності. Американський єврейський комітет (АЖС) [31], створений 11 листопада 1906 року і об'єднує понад 60 національних єврейських груп, відіграв важливу роль у забезпеченні американської підтримки у роки створення Ізраїлю під час голосування на ГА ООН. Здійснюючи тиск на адміністрацію Гаррі Трумена, щоб посприяти створенню єврейської держави та дистанціюватися від позиції Великобританії. На проміжних виборах США у 1946 року АЖС скористався тим фактом, що значна кількість євреїв проживала у штатах, де ведеться боротьба за голоси електорату. Для завоювання голосів євреїв, Гаррі Трумен у 1946 році офіційно оголосив про підтримку сіоністської позиції. У травні 1946 року Сполучені Штати першими офіційно визнали новостворену єврейську державу. Рішення про визнання Гаррі Труменом частково пов'язано з особистим лобіюванням

єврейського бізнесмена Едді Джейкобсона, колишнього близького соратника президента США.

Діаспоральна діяльність єврейської общини Сполучених Штатів не завжди результативно здійснює адвокацію інтересів Ізраїлю у публічній дипломатії. Наприклад, у 1991 році президент Джордж Буш-старший заблокував американські кредитні гарантії Ізраїлю через свій гнів на політику поселень, яку проводив Іхцах Шамір на Західному березі. Президент Барак Обама за часів своєї каденції послабив санкції, накладені на Іран, не дивлячись на намагання представників лобістських проізраїльських організацій чинити тиск. Дипломатичні зусилля американської єврейської діаспори були безуспішними.

Єврейська діаспора є актором зовнішньої політики Ізраїлю. Держава Ізраїль не керує дипломатичною діяльністю єврейської діаспори у всьому світі. Під час офіційних візитів прем'єр-міністрів Ізраїлю за кордон вони зазвичай проводять зустрічі з місцевими єврейськими лідерами, під час яких представники єврейської діаспори отримують уявлення про дипломатичний порядок денний і пріоритети Ізраїлю.

Дипломатичне співробітництво базується на десятиліттях довіри та співпраці.

За зв'язки з діаспорою відповідають найвищі стратегічні органи держави:

- прем'єр-міністр Ізраїлю;
- Міністерство оборони Ізраїлю;
- Міністерство закордонних справ Ізраїлю;
- Рада національної безпеки.

Дипломатичними аспектами стосунків Ізраїлю та діаспори займаються:

- Міністерство стратегічних питань (очолює боротьбу проти нападу на легітимність Ізраїлю в усьому світі, підтримує регулярні контакти з єврейськими та проізраїльськими організаціями);
- Міністерство у справах діаспори та боротьби з антисемітизмом (опікується зміцненням зв'язку між Державою Ізраїль і світовим

єврейством, зміцненням єврейської ідентичності, боротьбою з антисемітизмом та підтримкою зв'язку між ізраїльтянами та світовим єврейством)

У рідких випадках Ізраїль використовує високий авторитет і респектабельність кількох єврейських лідерів для проведення дипломатичних переговорів від свого імені. У 1998 році колишній посол США в Австрії та президент Всесвітнього єврейського конгресу Рон Лаудер зустрівся з президентом Сирії Хафезом аль-Асадом від імені прем'єр-міністра Біньяміна Нетаньяху для переговорів щодо мирної угоди між двома країнами. (ссылка)

Влітку 2020 року Американський єврейський комітет (AJC) брав участь у процесі зближення між Ізраїлем та Об'єднаними Арабськими Еміратами, що призвело до легітимізації Ізраїлю в арабському світі, підписанням мирної угоди між Ізраїлем та Об'єднаними Арабськими Еміратами [16].

В інших випадках Ізраїль більше залучений до зміцнення єврейських общин та єврейської ідентичності, оскільки це є хорошим показником проізраїльських настроїв. Сильні та активні єврейські общини, як правило, більше підтримують Ізраїль. Ізраїльські інвестиції в безперервність і стійкість єврейського життя у діаспорі створюють інфраструктуру для майбутньої політичної та дипломатичної активності. Зараз Ізраїль витрачає більше грошей, ніж будь-коли раніше, на сприяння єврейському життю в діаспорі, головним чином через Міністерство у справах діаспори та боротьби з антисемітизмом. За даними Міністерства, Ізраїль підтримує формальну та неформальну єврейську освіту через ініціативи в Північній Америці, Латинській Америці, колишньому Радянському Союзі та Західній Європі.

У 2019 році Ізраїль витратив близько 130 мільйонів доларів США на зміцнення своїх зв'язків зі світовим єврейством і планує збільшити свої інвестиції до 315 мільйонів доларів США до 2024 року. Іншим головним промоутером єврейського життя в діаспорі є Єврейське агентство (Сохнут), спочатку засноване для сприяння створенню Ізраїлю до 1948 року. Неурядова

організація, однією з її поточних місій є забезпечення почуття непорушного зв'язку у кожного єврея з Ізраїлем [32].

Для зміцнення єврейської ідентичності серед молоді є програма Taglit-Birthright, яка частково фінансується урядом, а частково єврейськими меценатами. Освітній проект, який спонсорує безкоштовні десятиденні подорожі до Ізраїлю для людей єврейського походження віком від 18 до 32 років. Під час поїздки учасники, більшість з яких відвідують Ізраїль вперше, поглиблюють свою особисту єврейську ідентичність і зв'язок з єврейською історією та культурою. З початку подорожей у 1999 році в програмі взяли участь понад 600 000 молодих людей із 67 країн. Близько 80% учасників зі США та Канади. Учасники висловлюють сильніші зв'язки з єврейським народом та Ізраїлем після поїздки, і вони, швидше за все, сприймають Ізраїль позитивно, що покращує імідж держави.

Останніми роками відносини між Ізраїлем та єврейськими общинами погіршилися, що загрожує розриву і нависає над майбутнім єврейського народу. Проблемна взаємодія Ізраїлю з діаспорами привернула увагу до неспроможності батьківщини єврейського народу реалізувати цілі свого походження. Євреї діаспори сьогодні залишаються важливою складовою душі нації. Ізраїльський уряд має розглядати погіршення відносин ізраїльсько-єврейської діаспори як екзистенціальну та стратегічну загрозу майбутньому національній ідентичності Ізраїлю [82].

Вирішення розколу вимагає зміни всіх існуючих парадигм відносин із Ізраїлем та діаспорою, ґрунтуючи їх на діях, які об'єднують людей.

Проект «Тіккун Олам» («Виправлення світу») – це найважливіша задача технологія єврейської діаспоральної дипломатії. Донесення до світу єврейських цінностей, єврейської історії та культури. Євреї, які проживають у країнах західної демократії, визнають, що у євреїв є права як у окремих громадян і як у колективу, тобто у єврейських общин, крім позиції щодо їхнього статусу як релігійної та етнічної меншини і позиція з загальнодержавних питань. Вплив

американських єврейських общин, сформовано як зовнішньополітичне лобі – J-Srteet, AIPAC та AJC, яке відрізняється одне від одного.

У діаспор, які проживають в євразійському континуумі, де і держава, і суспільство не мають або майже не мають сумнівів щодо прав євреїв як індивідів висловлювати свою точку зору, брати участь у політиці, виникають труднощі. Якщо євреї формулюють свою думку про те, як має виглядати влада, то навіть у частини суспільства, що позитивно ставиться до євреїв, виникає в якийсь момент питання стосовно права голосу у євреїв.

Ізраїльські євреї очікують на схвальність внутрішньої політики єврейської держави, ізраїльськими політиками. Але це є неможливим, через різні політичні погляди та ідеології. Наприклад, американські євреї, частіше за все представлені електоратом демократів або республіканців. Здебільшого, Ізраїль отримував більше підтримку від республіканців, які не просувають ідею «один народ – одна країна», а навпаки «дві країни для двох народів». Натомість демократи не схильні у бік Ізраїлю і збільшують гуманітарну допомогу БАПОР. Аналогічний електоральний поділ впливає на участь американських євреїв у кампанії легітимізації Ізраїлю, виступаючи з підтримкою ворога.

Одним з найефективніших прикладів діаспоральної технології у Сполучених Штатах, слід вважати AJC («Американський єврейський комітет»). AJC – глобальна єврейська організація, яка виступає у ролі адвоката євреїв та інтересів Ізраїлю у всьому світі. Після терористичної атаки ХАМАС на Ізраїль 7 жовтня 2023 року, AJC впровадила інструментарій на наступні 5 років для адміністрацій американських університетів та студентів, оскільки напад на Ізраїль призвів до масової реакції у світових ЗМІ, а також до сильної емоційної реакції, як від прихильників Ізраїлю та євреїв, так і від прибічників антиізраїльської політики [39]. Зростання антиізраїльських настроїв серед академічних кіл американських університетів та серед студентів, призводить до безпекової загрози, яка безпосередньо створюється для єврейських викладачів та студентів. У зазначеному інструментарії, який чітко дотримується Національної стратегії США з протидії антисемітизму (оприлюднена у травні

2023 року після декількох років обговорень з керівництвом АІС), наявні наступні пункти:

- 5) фізична безпека університетського кампусу (політика захисту єврейських студентів, викладачів та персоналу);
- 6) безпосереднє спілкування з єврейськими студентами та їх підтримка (проблеми мають бути почуті та вирішені через зростання антиізраїльської та антисіоністської риторики на території кампусу);
- 7) співпраця з міжконфесійними та міжгруповими фахівцями (форуми для налагодження діалогу та мирного співіснування);
- 8) заохочення адміністрації у протистоянні антисемітизму у таких найсильніших проявах, як взаємозв'язок між антисемітизмом та антисіонізмом [31].

Якщо прикладом лобіювання інтересів країни-батьківщини (Ізраїлю), здебільшого є проізраїльські лобі в Сполучених Штатах, то прикладом лобіювання інтересів приймаючої країни слід вважати Україну.

Політолог, професор Зеєв Ханін у статті «Російськомовна єврейська діаспора і війна в Україні» аналізує лобіювання інтересів України в Німеччині та Ізраїлі російськомовними єврейськими общинами (RSJ), та висвітлює позицію єврейських общин колишнього Радянського Союзу.

Вплив спільнот діаспори RSJ на політику західних урядів щодо російсько-української війни сьогодні залишається обмеженим, але принаймні у двох випадках – у Німеччині та Ізраїлі – їхній вплив більш очевидний. У Німеччині більшість місцевого єврейського населення RSJ підтримала керівництво Німецької єврейської федерації в його спробах досягти згоди з федеральним урядом щодо запуску програм економічного та громадянського розміщення українських єврейських біженців у Німеччині.

В Ізраїлі цей вплив є ще більш очевидним. За деякими показниками ізраїльська влада розглядає спільноту RSJ як своєрідну «фокус-групу», яка може легітимізувати їхні рішення та/або оновити свою політику на місцях. Члени уряду Ізраїлю та високопоставлені державні службовці

регулярно цитують опитування громадської думки, як-от опитування IDI у березні 2022 року, яке показало, що близько 70% RSJ підтримали Україну у війні та вбачають головну відповідальність за конфлікт росії путіна. При цьому майже така ж частка (трохи більше 60%) російськомовних ізраїльтян підтримала державну політику непрямой участі в конфлікті та обмеження підтримки Ізраїлем гуманітарної та дипломатичної допомоги Україні. З іншого боку, члени Кнесету Ізраїлю з колишнього Радянського Союзу (особливо з фракції Ізраїль Бейтену), інші ізраїльські активісти RSJ та громадська думка в ізраїльській спільноті RSJ відіграли важливу роль у покращенні гуманітарної допомоги Україні. Також були внесені зміни в державну імміграційну політику та правила, що робить їх більш сприятливими для неєврейських біженців з України.

Більш складною є історія всередині колишнього Радянського Союзу, а особливо в трьох конфлітуючих державах: росії, Україні та Білорусі, де проживає близько 90% євреїв колишнього Радянського Союзу та їхніх родин. Усі органи влади цих держав вимагали однозначної підтримки своєї політики не лише від євреїв як окремих громадян, а й від єврейських організацій своїх країн. Були також спроби заручитися підтримкою – принаймні на декларативному рівні – Ізраїлю загалом, і російських ізраїльтян зокрема.

Зеєв Ханін акцентує увагу на полярності позицій єврейських общин України, Білорусі та росії: «Реакція євреїв цих країн була різною. Українське єврейство, як на особистому, так і на організаційному рівні, майже одностайно підтримує лідерство своєї країни на полі бою та в плані публічної дипломатії та діаспоральної дипломатії, гуманітарних зусиль та всіх інших відповідних сфер. У Білорусі, де менш ніж за два роки до російського вторгнення в Україну уряд жорстоко придушив антиавторитарне повстання, єврейські організації дистанціювались від питання російсько-української війни та підкреслили свою лояльність до своєї країни, намагаючись зберегти спокійний фронт. У росії, де більше половини єврейського населення проживає в Москві та Санкт-Петербурзі і загалом є більш ліберальними, сучаснішими та освіченішими, ніж

середній росіянин, меншість (хоча й значна) цих євреїв «активно» висловлює опозицію до війни. Набагато менше євреїв у росії відкрито підтримують військову політику режиму. Більшість російських євреїв або не задоволені ситуацією, але занадто налякані, щоб говорити про це, або вважають за краще залишатися «психологічно відчуженими» від проблеми. На інституційному рівні головний рабин рф Берел Лазар і асоційована з Хабадом Федерація єврейських громад росії, якій вдалося налагодити стосунки з режимом путіна і розвинути вражаючу систему єврейських релігійних, освітніх, культурних і благодійних заходів в росії. Після вторгнення в Україну рабин Лазар і його федерація утрималися ні від відкритої підтримки, ні від засудження дій росії на тій підставі, що вони повинні продовжувати «делікатний акт балансування, спрямований на підтримку безпеки та доступу до єврейського життя для майже 200 000 євреїв країни. Головний рабин Москви Пінхас Гольдшмідт відкрито й рішуче засудив російське військове вторгнення та разом зі своєю громадою допомагав біженцям з України. За короткий термін він був змушений залишити свою посаду (щоб «не наражати на небезпеку общину») і виїхав з росії до Ізраїлю».

У 2020 році некомерційна організація Reut Group, яка займається вирішенням критичних викликів, з якими стикається Держава Ізраїль, ізраїльське суспільство та єврейський світ, оприлюднила аналіз взаємовідносин Ізраїлю з єврейською діаспорою. У документі містяться необхідні механізми прямих консультацій між державою Ізраїль і світовим єврейством з питань, які безпосередньо стосуються євреїв, які живуть за межами Ізраїлю, і які впливають на відносини між світовим єврейством та Ізраїлем [47].

Ізраїль було створено з метою забезпечення самовизначення єврейського народу як національної держави для кожного єврея, де б він не знаходився. Згідно з переважаючою точкою зору, Ізраїль виконує цю роль головним чином шляхом заохочення алії та здійснення єврейського суверенітету в землі Ізраїлю, у тому числі через культивування процвітаючої єврейської культури. У попередні десятиліття статус Ізраїлю серед світового єврейства загалом

сприймався як належне, а держава сприймалася як центральний проект усього єврейського народу та як важливий актив і безпечний притулок для кожного єврея. Зараз переважна більшість світового єврейства живе за межами Ізраїлю за власним бажанням, здебільшого в умовах безпеки, процвітання та культури. Цей розвиток подій створює новий виклик для сіонізму та вимагає переглянути відносини між Ізраїлем і єврейським народом. Останніми роками розрив між Ізраїлем і великими верствами єврейського народу збільшився. Це вимагає від керівництва Ізраїлю внести свіжий і актуальний зміст у роль Ізраїлю як дому для єврейського народу. Прірва між Ізраїлем і світовим єврейством погіршує здатність Ізраїлю виконувати свою початкову мету, завдає шкоди національній безпеці Ізраїлю, послаблює колективну згуртованість єврейських громад у всьому світі та ставить під загрозу подальше існування єврейського народу як єдиної нації. Реалізація мети Ізраїлю є викликом, який стоїть перед громадянським керівництвом (у формі добровільних органічних асоціацій) і національним керівництвом, яке має проводити політику, яка гарантує, що Держава Ізраїль продовжує залишатися значним активом для єврейського народу [59]

У Декларації про Незалежність та в Основному Законі, викладена мета Ізраїлю: Ізраїль як національна держава єврейського народу має залишатися національною державою єврейського народу [73].

Сьогодні національні процеси прийняття рішень в Ізраїлі не враховують очікуваний вплив на єврейську діаспору за межами Ізраїлю. Тому рішення Ізраїлю іноді завдають шкоди світовому єврейству і сприймаються як зухвалі. Питання політики, пов'язані з єврейським народом, сприймаються в Ізраїлі як внутрішні питання, що стосуються лише громадян Держави Ізраїль, але на практиці ізраїльська політика щодо цих питань має глибокий вплив на світове єврейство та його здатність розвивати значущі, тривалі контакти з Ізраїлем та ізраїльтянами. Деколи Ізраїль завдає шкоди життю діаспоральних євреїв за межами своїх кордонів, обмежує здатність єврейського керівництва виконувати

свою роль і ускладнює євреям ідентифікувати себе з Ізраїлем як зі значущим національним домом.

Ізраїль ще більше відійшов від свого засновницького етосу: реалізації сіоністської місії щодо забезпечення подальшого існування та процвітання всього єврейського народу. Шкода, завдана єврейським общинам у більшості подій і в інших подіях, не є навмисним, а виникає через розрив у сприйнятті. Серед ізраїльського керівництва існує широко поширене робоче припущення, що Ізраїль призначений служити лише громадянам держави, ігноруючи основоположний дух Ізраїлю як дому для всього єврейського народу. Поки Ізраїль не має систематичного та постійного механізму, який інформував би тих, хто приймає рішення, про потенційні наслідки їхніх рішень щодо світового єврейства та суперечки продовжуватимуть характеризувати відносини між Ізраїлем та єврейським світом [60].

Для налагодження взаємозв'язку має бути механізм консультацій між Ізраїлем і світовим єврейством – прямі консультації між ізраїльськими особами, які приймають рішення, та відповідними представниками єврейських общин у всьому світі щодо питань, які безпосередньо впливають на життя євреїв за межами Ізраїлю та зв'язок між Ізраїлем та єврейським народом, допоможуть подолати розрив між Ізраїлем та світове єврейство. Механізм консультацій відповідно до звіту такий:

- надати ізраїльським особам, які приймають рішення, відповідну інформацію щодо впливу політичних рішень на світове єврейство, запобігти або забезпечити більш розумне управління навколо «точок напруги» та звести до більш розумної та ефективнішої політики щодо відповідних питань.
- заява Держави Ізраїль щодо її прихильності до союзу між нею та єврейським народом, механізм консультацій сприятиме відчуттю приналежності більшої кількості євреїв до Держави Ізраїль та єврейського народу.
- зміцнити організації єврейської діаспори та пом'якшити опозиційну активність багатьох євреїв у країнах їхнього походження щодо Ізраїлю

Єврейські общини в усьому світі перебувають у якості акторів діаспоральної дипломатії, є повноправними партнерами Ізраїлю в його створенні та підтримці його виживання і процвітання. Цінність цього партнерства між Ізраїлем і єврейським народом була продемонстрована в останні десятиліття через зміцнення національної стійкості Ізраїлю, посилення зовнішніх зв'язків і досягнень на міжнародному фронті, започаткування громадських сфер та тривалої внесок в економіку, культуру та різні громади Ізраїлю [62].

Історично прямі консультації між інституційним керівництвом в Ізраїлі та керівництвом світового єврейства відбувалися в різних випадках від часу створення Держави Ізраїль до сьогоднішнього дня. Ці консультації відбувалися під час ключових моментів прийняття рішень:

- Угода 1950 року між Давидом Бен-Гуріоном та президентом Американського єврейського комітету Джейкобом Блауштейном, яка стосувалася регулювання ізраїльсько-американських єврейських відносин;
- консультація Давида Бен-Гуріона в 1958 році з приблизно 50 лідерами загальної думки Ізраїлю та низкою єврейських лідерів;
- різноманітні ініціативи президентів (Езер Вейцман, Моше Кацав, Реувен Рівлін) та членів Кнесету (таких як Ейнат Вілф), які прагнули створити прямий діалог між представниками єврейських громад і представниками урядових установ Ізраїлю [63]

Щоб зберегти ефективність щодо викликів у відносинах, ці консультації мають відбуватися всередині Кнесету та уряду, а не через третю сторону чи організацію, яка не стосується уряду.

Станом на 2023 рік чисельність єврейської діаспори становить 15,3 мільйона осіб – 0,2% частина населення світу. До Голокосту у світі проживало 16,5 мільйонів євреїв. Євреї живуть у багатьох місцях по всьому світу та представляють неймовірну расову, етнічну, соціально-економічну та політичну різноманітність. Окрім євреїв-ашкеназім (європейські євреї, вихідці зі Східної

та Центральної Європи), є сфарадім (євреї Італії та Іспанії), мізрахім (євреї Північної Африки, Близького Сходу, Туреччини та Ірану), джуурім (євреї Східного Кавказу – Азербайджан, Дагестан, Кабардино-Балкарія). Також євреями вважаються ті особи, які здійснили гіюр (релігійний перехід до юдаїзму з обов'язком прийняття та виконання усіх міцвот (заповідей), покладених на єврейський народ) [124].

Сьогодні понад 80% світового єврейства проживає або в Ізраїлі, або в Сполучених Штатах. Більшість американських євреїв – ашкеназім, родини яких походять зі Східної та Центральної Європи. Понад половину ізраїльських євреїв складають сефарди та мізрахі.

Ядро єврейського населення включає людей, які ідентифікують себе як євреї в соціальних опитуваннях і не належать до іншої монотеїстичної релігії. До них також відносяться люди, які можуть не визнавати себе євреями, але мають батьків-євреїв і не мають ніякої іншої релігійної приналежності. Ядро також складається з усіх, хто здійснив гіюр (перехід до юдаїзму) або іншу релігійну процедуру, визнаючи себе євреєм, навіть без гіюру.

Приріст єврейського населення здійснюється за:

- кількістю основного єврейського населення;
- усіх інших людей єврейського походження, які не відносяться за основними критеріями до єврейського населення і на даний момент не є євреями (наприклад, вони прийняли іншу релігію або іншим чином відмовилися від юдаїзму);
- усі відповідні неєврейські члени родини (подружжя, діти тощо) [56].

Єврейський народ є етно-релігійною групою та нацією, яка походить із Ерец-Ізраїль, де зараз знаходиться Держава Ізраїль. Євреї жили під єврейським самоврядуванням на землі Ізраїлю протягом багатьох століть у стародавні часи. Однак, коли різні імперії завоювали цю землю, вони почали масове виселення єврейських жителів, остаточне та наймасштабніше з яких було здійснено Римською імперією в 70 році нашої ери. Невелика кількість євреїв завжди залишалася на землі Ізраїлю, в результаті цих вигнань із землі Ізраїлю

євреї розселилися по всьому Близькому Сходу, Північній Африці, Азії та Європі. У наступні століття вони також у значній кількості потрапили до Північної та Південної Америки. Ці єврейські общини за межами землі Ізраїль відомі як єврейська діаспора. Від Середньовіччя до середини ХХ століття євреїв також періодично виганяли з деяких із цих місць поселення діаспори. До появи Держави Ізраїль, у євреїв усього світу не було національного осередку. Незважаючи на розсіяння по всьому світу, євреї залишалися і продовжують залишатися пов'язаними один з одним і з Землею Ізраїлю через спільну історію, звичаї, релігійні практики, літературу та родинні зв'язки. Євреї також мають загальну спільну мову іврит (в залежності від субетнонаціональної групи, сефарди розмовляли на ладіно; ашкенази – на ідиш). Протягом більшої частини єврейської історії іврит використовувався лише для здійснення молитви, вивчення Тори, Талмуду та Галахи і промов рабинів. Сьогодні іврит є національною мовою сучасної Держави Ізраїль. Небагато діаспоральних євреїв вільно володіють івритом, мові навчають у єврейських освітніх закладах Мову вивчають як у світських єврейських школах, так і в релігійних (Махон – навчальний заклад для дівчат; Хедер – молодша школа для хлопців; Єшива – старша школа для хлопців). В єврейській діаспорі продовжують викладають як сучасний розмовний іврит, так і релігійний [50].

Наприкінці 1940-х і в 1950-х роках відбувалася реконструкція існуючих єврейських общин громад, а заснування нових були справою дня в усьому єврейському світі. Усі єврейські общини континентальної Європи пережили періоди реконструкції чи відновлення внаслідок втрат під час війни, змін у формальному статусі релігійних общин у приймаючих країнах, еміграції до Ізраїлю, внутрішніх європейських міграцій та запровадження нових, особливо комуністичних режимів. Ці громади в мусульманських країнах трансформувалися у відповідь на зближення двох факторів: становлення Ізраїлю та антиколоніальних революцій в Азії та Африці. Більшу частину єврейського населення в цих країнах було переведено до Ізраїлю, і організоване

єврейське життя, поза утриманням місцевих конгрегацій, фактично припинилося в усіх цих країнах, крім Ірану, Марокко та Тунісу.

Американська єврейська громада бере свій початок у 1654 році, коли група з 23 євреїв, рятуючись від переслідувань з боку португальської інквізиції, втекла з Бразилії та знайшла притулок у Новому Амстердамі (нині Нью-Йорк). З цієї групи американська єврейська громада зросла до понад 6 мільйонів, що становить приблизно 2% населення Америки сьогодні.

Узагальнюючи вище викладене, можна зробити наступні висновки. Технологія діаспоральної дипломатії активно використовується Ізраїлем при здійсненні зовнішньої політики. Діаспоральне співробітництво між країною перебування та країною походження активно використовуються кожним із суб'єктів зовнішньої політики. Представники єврейської общини активно використовують зв'язки, які вибудовують члени діаспори у країні перебування та за її межами, особливо у Сполучених Штатах Америки, де знаходиться найбільша єврейська діаспора у світі. Також, представники діаспори виступають суб'єктами зовнішньої політики і в країнах походження, лобіюючи їх інтереси. Наприклад, як це робить російськомовна єврейська община, зокрема євреї України задля допомоги у перемозі країни після розпочатої російсько-української повномасштабної війни 24 лютого 2023 року.

Для підтримання тісного зв'язку з діаспоральними євреями, Ізраїль організовує безкоштовні програми для євреїв, які такими є відповідно до Галахи (єврейського закону) або мають єврейське коріння, щоб мати змогу ознаймитися з історією, культурою та релігією власного народу глибше.

Оскільки, Держава Ізраїль є домівкою для євреїв усього світу та займається адвокацією євреїв у будь-якому місці, відбувається моніторинг всплеску антисемітських настроїв та проявів за допомогою Міністерства зі справ діаспори і боротьби з антисемітизмом при сприянні АІС (Американського єврейського комітету).

2.3. Технологія лобіювання

Поняття «лобі» можна визначити як сукупність формальних та неформальних суб'єктів, які прямо та опосередковано впливають на американську політику підтримки Ізраїлю [13].

Лобіст – це особа або група осіб (група інтересів), яким сплачує кошти третя сторона для впливу на осіб, які приймають рішення на користь третьої сторони [55].

Український науковець Д. Трумен розкриває суть лобізму наступним чином: «лобізм – природне право громадян представляти власні інтереси за допомогою лідерів груп впливу» [121]

Існує 3 категорії лобізму:

- 1) пряме лобіювання – лобіст звертається до офіційної особи, яка має владу щодо конкретного законодавчого акту, висловлюючи свою точку зору щодо нього (відбувається як при особистих зустрічах, так і очно, опосередковано чи електронною поштою);
- 2) низове (непряме) лобіювання – лобіст звертається до громадськості, намагаючись змусити її чинити тиск на уряд щодо питання, яке вигідне лобістові (має відображати певний погляд на законодавство, заохочуючи громадскість до певних дій, щоб їх почули на цю тему);
- 3) виборче лобіювання – лобістська група надає кошти або ресурси для виборчої кампанії кандидата.

Політолог Ентоні Дж. Ноунс визначив термін «лобіювання» як: «спроба вплинути на те, що робить уряд» [107].

Формально організовані групи з наміром прощтовхувати інтереси власних виборців у політичному процесі має назву «групи інтересів».

Технологія лобіювання складається з безкоштовного або платного лобіювання; лобіювання однієї або декількох проблем; лобіювання, яке фінансується за кошти платників податків.

Оскільки найчисельніша у світі єврейська діаспора проживає у Сполучених Штатах (станом на 2023 рік більше 6 мільйонів євреїв), то завдяки

взаємодії ізраїльського уряду з представниками єврейських общин, єврейських меценатів, філантропів, політиків, лобістських груп, Ізраїль реалізує зовнішню політику, використовуючи технології лобіювання.

Термін «проізраїльське лобі» зазвичай використовується без будь-яких уточнень або визначень. Раніше його часто ототожнювали з «Американо-ізраїльським комітетом громадських зв'язків» (AIPAC) так, ніби ці два визначення стають практично ідентичними. Хоча AIPAC виділяється як найстаріша проізраїльська лобістська група у Сполучених Штатах—і навіть називає себе «проізраїльським лобі Америки», вона одна з багатьох інших організацій та не володіє монополією на проізраїльську пропаганду. На відміну від деяких інших американських лобі, визначених єдиною організацією, існує безліч проізраїльських лобістських груп, що просувають різні програми і точки зору. Крім того, проізраїльські групи інтересів не завжди підтримують політику, яка повністю відповідає тому, що хоче уряд Ізраїлю. Хоча проізраїльські групи інтересів і підтримують певну політику, яка часто узгоджується із ізраїльськими інтересами, ці відносини не демонструють поточного стану цього лобі. Тому неправильно ототожнювати проізраїльське лобі з ізраїльським урядом, вважаючи, що лобі повністю йому зобов'язане та виконує усі його вказівки. Оскільки, проізраїльські групи є незалежними суб'єктами, погляди яких можуть різнитися, іноді значно, від уряду Ізраїлю, і що перші можуть вживати заходів, яким можуть протистояти другі. Наприклад, в перші роки мирного процесу в Осло уряд Іцхака Рабина скаржився, що деякі проізраїльські організації у Сполучених Штатах діють проти його політики і намагаються підірвати мирний процес [130].

Проізраїльське лобі, хоча і не є іноземним лобі у США, та просуває політику, яка, на їх думку, є вигідною для держави Ізраїль. Як і більшість лобістських груп, використовують вплив грошей та інших політичних засобів для стратегічної підтримки чи підриву впливових членів Конгресу. Проізраїльське лобі іноді не є унітарною групою інтересів. Складається з груп інтересів та осіб, які прагнуть сприяти інтересам Ізраїлю, активно намагаючись

впливати на законодавство та дискурс у Сполучених Штатах. Лобі включає окремих донорів, ПКК та групи інтересів, які допомагають заохочувати проізраїльську політику. Існують певні проблеми, які створюють суттєві розбіжності між членами проізраїльського лобі. Подібно до різних підходів до просування інтересів США, на прикладі політичних партій у США, існують різні способи просування інтересів Ізраїлю. Проблеми, які є розбіжними, такі як триваючий конфлікт між Ізраїлем та палестинцями, участь США у ядерній угоді з Іраном, створили розриви у проізраїльському лобі. Отже, сьогодні не можна припустити, що лобісти контролюються централізовано або завжди є єдиними у своєму повідомленні, основною метою якого є просування політики, вигідної Ізраїлю у межах Сполучених Штатів. Проізраїльське лобі не представляє ні державу Ізраїль, ні єврейський народ у цілому. Натомість воно характеризується приватними особами, підприємствами та організаціями, які хочуть бачити запровадження політики, яка, на їхню думку, є вигідною для Ізраїлю та відносин між США та Ізраїлем [90].

У своїй книзі «Ізраїльське лобі та зовнішня політика Сполучених Штатів Америки» американські політологи Джон Міршаймер та Стівен Уолт дають наступне визначення: «зручний скорочений термін для позначення вільної коаліції осіб та організацій, які активно працюють над формуванням зовнішньої політики США у проізраїльському напрямку». Вони розвивають це визначення, заявляючи: «щоб бути частиною лобі... потрібно активно працювати над тим, щоб американська зовнішня політика рухалася у проізраїльському напрямку. Для організації це прагнення повинно бути важливою частиною її місії та споживати значну частину її ресурсів та порядку денного. А для людини це означає присвятити певну частину своєї професійної або особистого життя (або, у деяких випадках, значну суму грошей) «впливу на політику США на Близькому Сході». Більш того, на відміну від багатьох своїх прихильників, політологи Джон Міршаймер та Стівен Уолт обережно відзначають, що: «лобі— це не єдиний, об'єднаний рух з центральним керівництвом, однак окремі особи та групи, що становлять цю широку коаліцію, іноді розходяться у думках з

конкретних питань» [103]. Автори повторюють цей момент пізніше, коли пишуть, що «було б неправильно думати про лобі як про цілеспрямований моноліт». На їхню думку, ізраїльське лобі складається не тільки з формальних лобістських організацій (у першу чергу АІРАС), але і з аналітичних центрів (таких як Вашингтонський інститут близькосхідної політики та Єврейський інститут у справах національної безпеки), а також численних окремих американських євреїв, християнських євангелістів та неоконсерваторів. Особливо проблематично включення у ізраїльське лобі неоконсервативних політиків, вчених та мислителів. Неоконсерватори, як євреї, так і неєвреї, не просто лобісти Ізраїлю. Хоча вони дійсно можуть бути проізраїльськи налаштовані у своїх симпатіях, їх найбільше турбують Сполучені Штати. Так, це їх інтереси, цінності та глобальна роль. Необхідно більш вузько визначати проізраїльське лобі у Сполучених Штатах. Відносити його виключно до ряду формальних організацій, які намагаються вплинути на американську політику щодо Ізраїлю і в напрямку, який, на їхню думку, відповідає інтересам Ізраїлю. Ці групи складаються в основному з американських євреїв, але в даний час також велика кількість сіоністів-євангелістів залучено у проізраїльську діяльність, тому слід використовувати термін «проізраїльське лобі», а не єврейське лобі [113]. Проізраїльське лобі визначається політичним порядком денним, а не релігією або етнічною приналежністю. Таким чином, воно складається з груп, які активно лобіюють уряд Сполучених Штатів з питань, що стосуються Ізраїлю. І групи не обов'язково представляють погляди американських євреїв, ізраїльтян або будь-якого іншого ізраїльського уряду, який перебуває при владі, але деякі можуть намагатися зробити це з різним ступенем успіху.

Ці групи рідко погоджуються між собою, не кажучи вже про те, щоб діяти в унісон. Хоч вони і намагаються просувати інтереси Ізраїлю, але сильно розходяться у поглядах на те, якими є насправді інтереси Ізраїлю. Деякі групи виступають проти окупації Ізраїлем територій (відповідно до ном міжнародного права), завойованих у ході Шестиденної війни 1967 року. Інші рішуче

підтримують контроль Ізраїлю над цими територіями – з причин безпеки, історичних або релігійних причин (або за їх поєднанням). Деякі підтримують створення палестинської держави на Західному березі та у Секторі Газа. Інші категорично проти цього. Деякі люто опираються будь-якому американському тиску на Ізраїль. Інші виступають проти беззастережної підтримки Сполученими Штатами політики Ізраїлю та виступають за більш об'єктивну роль Сполучених Штатів в арабо-ізраїльській миротворчості. Але що об'єднує проізраїльські групи, так це не їхня позиція щодо конкретної політики, а їх ставлення до держави Ізраїль. Непохитна відданість виживання Ізраїлю як єврейської держави—це, по суті, те, що відрізняє проізраїльські групи від інших організацій, що беруть участь у лобіюванні уряду США на Близькому Сході.

Професор політології в Університеті Південної Каліфорнії Тревор Рубенцер зібрав та проаналізував сучасні фактори, які використовуються протягом усіх існуючих досліджень. Існує одинадцять факторів, які Рубенцер визначив у своєму дослідженні, що вказують на вплив групи інтересів на зовнішню політику: чи асимільована, об'єднана, організована, політично активна чисельна група інтересів етнічних меншин; і має громадську підтримку, зв'язки з рідною країною, значну політичну опозицію, фінансові ресурси, цілеспрямоване послання та союзи з іншими групами інтересів. Тревор Рубенцер знайшов два фактори, які є найбільш вагомими—ступінь політичної участі у зовнішній політиці та організаційна сила лобі.

Спираючись на фактори Т. Рубенцера та два додаткові фактори, тобто чотири фактори, щоб визначити вплив проізраїльського лобі у США:

- 1) політична участь у зовнішній політиці;
- 2) політична опозиція;
- 3) організаційна сила;
- 4) політична єдність.

Незважаючи на те, що Тревор Рубенцер включив у свій аналіз літератури одинадцять факторів, є лише чотири, що мали суттєві підтверджуючі докази та могли бути застосовані до проізраїльського лобі. Крім того, багато факторів

можна було б включити до інших факторів. Наприклад, фінансові ресурси також можуть бути включені при визначенні організаційної сили лобі етнічних меншин.

При кожному аналізі груп інтересів етнічних меншин потрібно мати два основних фактори: участь у зовнішній політиці та організаційна сила. Однак Тревор Рубенцер пояснює, що ці фактори можна поєднувати з іншими факторами: «Мої результати свідчать про те, що політична діяльність та організація є ключовими факторами, що визначають наявність або відсутність впливу. У цьому сенсі може існувати кілька шляхів впливу...». Його висновки свідчать про те, що основні фактори можна поєднувати з іншими факторами.

Важливо включати як політичну опозицію, так і об'єднання з ключовими факторами Тревора Рубенцера, дивлячись на проізраїльське лобі. Якщо існує значний політичний спротив лобі, воно може боротися за прийняття політики через відкриту опозицію і, таким чином, може бути під посиленням контролем. Це зробило б його набагато менш ефективним, особливо якби ключові члени Конгресу, на яких намагалося вплинути лобі, були відверто проти лобі. Подібно до політичної опозиції, якщо у певному лобі є розкол, це може підірвати цілі лобі. Також може існувати кілька фракцій, які змагаються за різну політику, яка, як вони вважають, є вигідною. Якщо у лобі немає єдності, це може негативно позначитися на повідомленні та вплинути на політику. Крім того, нещодавно відбулися розбіжності у проізраїльському лобі, що робить єдність важливим фактором.

Ступінь участі лобі у зовнішній політиці є безперечно ключовою при визначенні впливу групи інтересів меншості на зовнішню політику. Дивлячись на проізраїльське лобі, переважна більшість питань, якими воно займається, стосується зовнішньої політики; зокрема, зовнішня політика, яка стосується Ізраїлю. Це стає очевидним на веб-сайті організації AIPAC, який містить різні питання, які розглядає. Усі перелічені питання прямо чи опосередковано пов'язані із зовнішньою політикою: починаючи від Ірану та закінчуючи рухом BDS («Бойкот, Ізоляція, Санкції») — створений проти Ізраїлю) та позбавлення

прав. Крім того, AIPAC часто спонсорує поїздки до Ізраїлю для нових членів Конгресу та інших прихильників. Ці поїздки проводяться для закріплення прихильності до Ізраїлю та сприяння розвитку відносин між США та Ізраїлем. Таким чином, лобі майже виключно займається питаннями зовнішньої політики, оскільки внутрішня політика США майже не впливає на інтереси держави Ізраїль.

Існують відмінності між лобістськими групами у Сполучених Штатах та зростаючий розкол. Наскільки організаційною силою є група інтересів меншості, можна визначити розміром, ресурсами та можливостями лобіювання групи інтересів. Розмір організації групи інтересів зазвичай визначається кількістю членів, службовців та офісів. Ресурси та можливості лобіювання зазвичай демонструються за рахунок фінансування організацій та можливості найму лобістів. Хоча проізраїльське лобі складається з численних груп інтересів та складається з трьох різних лобі: лівого, центристського та правого. Тому на думку проізраїльського активіста Дена Флешлера: «в організованій, самопроголошеній, проізраїльській американській єврейській громаді існує більше одного лобі та є істотні розбіжності з приводу того, що потрібно Ізраїлю від Сполучених Штатів». Серед проізраїльських лобістських груп Сполучених Штатів найвпливовішими є: AIPAC (Американсько-ізраїльський комітет громадських зв'язків), CPMAJO (Конференція президентів провідних американсько-єврейських організацій), J-Street.

У світі найвпливовішою залишається Всесвітній єврейський конгрес (WJC).

Зосередимо більшу частину аналізу на двох найбільших гравцях: лівого лобі – J-Street та центристського лобі – AIPAC.

Найважливішою проізраїльською єврейською організацією в США є Американсько-ізраїльський комітетом громадських зв'язків (AIPAC). Офіс розташований у Вашингтоні, округ Колумбія, разом із Національною стрілецькою асоціацією (NRA) і Американською асоціацією пенсіонерів (AARP), які вважається однією з найпотужніших і найвпливовіших груп

інтересів у Вашингтоні. АІРАС – найвпливовіша лобістська група, пов'язана із зовнішньою політикою у Сполучених Штатах.

У 1951 році був заснований АЗСРА (Американський сіоністський комітет зі зв'язків із громадськістю), зареєстрований як американська внутрішня лобістська група, що зосереджується на Конгресі США. Першочерговою метою був вплинути на американських законодавців, щоб вони підтримали фінансову допомогу Ізраїлю на початку 1950-х років. У 1959 році відбувся ребрендинг з АЗСРА на АІРАС. Американсько-ізраїльський комітет громадських зв'язків представляє основні єврейські організації в США: Антидаффамаційну лігу (ADL – «Ліга проти клевет»), «Хадасу», Американський єврейський комітет, Бней-Бріт (Bnai Brith – «Сини Завіту»), одна з найстаріших єврейських організацій), Національну раду єврейських жінок. Лобі забезпечує двопартійну підтримку проізраїльського законодавства в Конгресі та просуває це законодавство в ЗМІ. АІРАС використовує модель лобіювання Давида Бен-Гуріона – низову модель, коли звичайні єврейські громадяни Сполучених Штатів просять своїх конгресменів підтримати проізраїльські ініціативи. Зустрічаються з редакторами місцевих газет та іншими медіавиробниками і намагаються створити сприятливу громадську думку щодо Ізраїлю. Заснувавши АІРАС як Національну американську організацію з метою просування інтересів США, АІРАС звільняється від Закону про реєстрацію іноземних агентів (FARA), Федерального закону, який встановлює прозорість і розкриття інформації щодо ведення діяльності в Сполучених Штатах від імені іноземних інтересів.

Ефективність будь-якої лобістської організації вимірюється у результаті. За каденцій Джона Ф. Кеннеді, АІРАС протягом багатьох років лобіювала придбання ізраїльськими ВПС оборонних ракет «Hawk». За каденції Ліндона Джонсона відбувся продаж літаків Phantom. Під час Війни Йом Кіпур 1973 року, до Ізраїлю здійснювалися авіап перевезення військового обладнання та боєприпасів. АІРАС приймав участь в законодавчому процесі проти арабського бойкоту Ізраїлю. Недавнім прикладом двопартійного законодавства Конгресу,

яке просуває АІРАС, є Закон про дозвіл на національну оборону на 2021 рік із основними положеннями щодо безпеки Ізраїлю, прийнятий у липні 2020 року (АІРАС 2020).

Успіх лобістської діяльності АІРАС протягом багатьох років пов'язаний з багатьма причинами. Одна з причин – більшість американців схильні підтримувати Ізраїль [94]. Друга причина – організаційна сила АІРАС, яка включає єдність, професійний апарат лобіювання та фінансові ресурси. Після перемоги у Війні Йом Кіпур 1973 року та підписання мирної угоди між Ізраїлем та Єгиптом у 1979 році, зростає роль АІРАС. Зміна американської зовнішньої політики та зростання економічних, технологічних і стратегічних зв'язків з Ізраїлем зробили АІРАС незамінним інструментом ізраїльсько-американських відносин. Третя причина – зростання інтересу Сполучених Штатів у військовій та економічній підтримці Ізраїлю.

Четверта причина – здатність АІРАС поєднувати інтереси американського федерального уряду, особливо оборонних і військових установ, з інтересами місцевих американських виборців. Підтримує давні стосунки з мерами, сенаторами штатів і представниками Конгресу, а також з майбутніми лідерами громад. АІРАС давно бере участь у налагодженні зв'язків з афроамериканськими та латиноамериканськими лідерами, профспілками, групами ЛГБТК.

Заснована у 1959 році майже усіма основними єврейськими добровільними організаціями – СРМАЮ (Конференція президентів провідних єврейських організацій Сполучених Штатів – друга за впливом проізраїльська єврейська група в США. До її складу входять 55 груп. СРМАЮ представляє американську єврейську громаду в виконавчій владі США в питаннях, пов'язаних з Ізраїлем, на відміну від АІРАС, зосередженому на впливі у законодавчій гілці влади. Функціонує як вільне об'єднання лідерів національних організацій, а не як масове членство чи політична організація, використовуючи «особисту модель», а не масову.

Як J-Street, так і AIPAC мають широку мережу офісів та значну кількість персоналу. Обидві організації стверджують, що мають понад 100 000 членів по всій території США. J-Street та AIPAC не становлять ціле проізраїльське лобі, але все ж таки є його значною частиною. Крім того, вони допомагають продемонструвати різні структури груп інтересів у проізраїльському лобі. Подібно до розміру групи інтересів, ресурси та можливості лобіювання також є важливими факторами для визначення організаційної сили групи інтересів .

Проізраїльське лобі широко відоме на політичній арені як таке, що має значні фінансові ресурси та можливості лобіювання. Зокрема, AIPAC визнаний одним із ключових гравців у політиці США. У 2007 році конгресмен від Демократичної партії Джим Моран визнав, що AIPAC, як відомо, є ключовим гравцем у політиці: «Кожен учасник знає, що це найкраще організована національна лобістська сила» Білл Клінтон також визнав AIPAC «надзвичайно ефективним» та «кращим за будь-кого при лобіюванні у Вашингтоні» . Навіть сама організація визнала свою силу завдяки цитаті, опублікованій на власному веб-сайті з видавництва «New York Times», де AIPAC називався «найважливішою організацією, що впливає на відносини Америки з Ізраїлем» І це лише кілька свідчень про силу та присутність AIPAC у політиці.

AIPAC протягом десятиліть мав налагоджену мережу у Сполучених Штатах, але інша лобістська організація J-Street стала важливим гравцем проізраїльського лобі. Обидві організації добре організовані та мають доступ до багатьох ресурсів. Таким чином, вони є яскравими прикладами організаційного фактора, за Тревором Рубенцеру. Проізраїльське лобі стикається із постійно зростаючим розривом в залежності від членства прихильників. Ще донедавна AIPAC був обличчям проізраїльського лобі. Проізраїльське лобі історично було більш прихильним до того, що хотів уряд Ізраїлю, і рідко відрізнялося від самопроголошених ізраїльських інтересів. Однак це змінилося із збільшенням усвідомлення конфлікту між Ізраїлем та палестинцями. З огляду на це, такі ліві організації, як J-Street та «IfNotNow», виникли у тих сферах політики, які були в основному недостатньо представлені у проізраїльському лобі. Замість звичайної

консервативної, республіканської та пролікудської партійної політики AIPAC, нові групи інтересів просували мир. Консервативний ізраїльський уряд не бажав такого підходу, групи все ще могли наполягати на політиці, яка, на їх думку, була вигідною для Ізраїлю.

Позиції AIPAC та J-Street у ключових питаннях та фінансові витрати на лобіювання відрізняються.

Ізраїльсько-палестинське вирішення (концепція «дводержавності»): AIPAC—підтримує; J-Street—підтримує.

Визнання Єрусалиму столицею Ізраїлю: AIPAC—підтримує; J-Street—підтримує, але США повинні були почекати до появи «дводержавності»

Особливі стосунки між США та Ізраїлем: AIPAC—підтримує; J-Street—підтримує, але це не повинно підривати відносини на Близькому Сході.

BDS Movement («Бойкот, Ізоляція, Санкції»)—створений проти Ізраїлю): AIPAC—протидіє; J-Street—виступає проти, крім поглядів BDS, пов'язаних із «дводержавністю»

Іранська ядерна угода: AIPAC—протидіє; J-Street—підтримує.

У 2015 році J-Street лобіював підписання Спільного всеосяжного плану дій з урегулювання іранської ядерної програми (СПВД).

У 2018 році AIPAC лобіював вихід Сполучених Штатів з СВПД.

Аналізуючи позиції з питань, що стосуються Ізраїлю, AIPAC та J-Street поділяють багато однакових точок зору, але мають чимало розбіжностей у позиціях. Їх бачення в основному різняться між собою щодо вирішення кожного питання, але часто вони мають одну і ту ж кінцеву мету. Наприклад, питання BDS Movement (рух, створений з метою тиску на Ізраїль економічними засобами). AIPAC, так як і J-Street загалом виступають проти руху, але J-Street підтримує BDS Movement у питанні «дводержавності». Незважаючи на те, що J-Street часто пропонує інший метод вирішення питань, але що стосуються Ізраїлю, має загальні точки зору з AIPAC.

Основна проблема, з якою AIPAC та J-Street не погоджуються—це Іранська ядерна угода. Угода відміняла економічні санкції проти Ірану, якби він

погодився не продовжувати свою програму ядерної зброї. Правий уряд Ізраїлю виступав проти іранської ядерної угоди, оскільки вважав, що це надасть Ірану більше влади у регіоні без додаткового тягаря економічних санкцій. AIPAC поділяє погляди Ізраїлю, але інші проізраїльські групи інтересів, такі як J-Street, підтримали угоду [117]. Більш ліберальні групи інтересів підтримали угоду, вважаючи, що це фактично зупинить Іран від отримання ядерної зброї. Вони вважали, що якщо програма ядерної зброї продовжиться, може бути збільшена ймовірність конфлікту між Ізраїлем, Іраном та їхніми союзниками.

Іранська ядерна угода наголосила на зростаючому розриві у проізраїльському лобі. Розбіжність базувалася переважно за партійними приналежностями: консервативна проти ліберальної. Загалом ліберальна сторона проізраїльського лобі підтримала угоду, тоді як консервативна сторона виступила проти угоди. До цього моменту обидві сторони політичного спектру мали відносну підтримку щодо зовнішньої політики Ізраїлю [123].

Згідно даних некомерційної дослідницької групи «Центр відповідальної політики», яка досліджує вплив грошей та лобізму на вибори та державну політику Сполучених Штатів, у період з 2010 року по 2020 рік найбільші витрати, виділенні на лобіювання, від проізраїльської групи AIPAC, що складає 33 мільйони 242 тисячі доларів. За 2020 рік, без урахування четвертого кварталу, витрати сягають 1 мільйону 963 тисячам доларів. Інша лобістська група J-Street витратила 3 мільйони 820 тисяч доларів. А за 2020 рік—300 тисяч доларів [125].

Одним із основних аргументів щодо впливу проізраїльського лобі є те, що воно ефективне з точки зору лобіювання Конгресу, але мало впливає на рішення, прийняті президентом. Дослідженням цієї теорії займався політичний аналітик та експерт з зовнішньої політики США на Близькому Сході Мітчелл Бард, який проаналізував 782 політичних рішення в період з 1945 по 1984 роки. Проізраїльське лобі досягло своєї політичної мети у 60% випадків. Однак він виявив, що у випадках, коли президент підтримував лобі, воно виграло у 95% випадків. З цього дослідження Мітчелл Бард дійшов висновку, що, хоча лобі і

має значну владу у Конгресі, але значно менше впливає на рішення виконавчої влади та на законодавчі рішення, які стосуються безпеки та дипломатії, за що Конгрес часто висловлює невдоволення президенту. Хоча дослідження Мітчелла Барда є важливими для отримання більш точного розуміння впливу проізраїльського лобі, його пояснювальні можливості обмежуються лише періодом до 1984 року, але аналітик визнав, що після американсько-ізраїльські відносини, та лобіювання стали міцнішими.

Також Мітчелл Бард пояснює, що наразі організовані групи намагаються безпосередньо вплинути на законодавство Сполучених Штатів. Однією із таких груп є зареєстроване лобі, наприклад, AIPAC. Інші групи, як правило, не займаються прямим лобіюванням (наприклад, найстаріша організація «Бней-Брит» та жіноча сіоністська організація «Хадасса»), але поширюють інформацію та заохочують своїх членів брати участь у політичному процесі. Іноді вони лобіюють певні питання, хоча рідко впливають на політику [129]. Політика США на Близькому Сході надалі формується поведінкою євреїв щодо голосування на виборах та американською громадською думкою. Ці непрямі засоби впливу є неформальною технологією лобіювання зовнішньої політики Ізраїлю.

Формальна та неформальна складові технології лобіювання, як правило, перетинаються в декількох точках, тому різниця не завжди є чіткою. Однак разом вони утворюють проізраїльське лобі. Лобі можна визначити як сукупність формальних та неформальних суб'єктів, які прямо та опосередковано впливають на американську політику підтримки Ізраїлю. Американські євреї визнають важливість підтримки Ізраїлю через жахливі наслідки, які можуть випливати з альтернативних рішень. Незважаючи на те, що Ізраїль сьогодні часто називають четвертою за потугою країною у світі, сприйнята Ізраїлем загроза—це не військова поразка, а знищення. Як результат, євреї присвятили себе політиці майже з релігійним запалом. На це вказує той факт, що єврейське голосування також має значення, оскільки населення зосереджене у ключових штатах. Хоча єврейське населення США становить лише трохи більше 6

мільйонів (близько 2% від загальної кількості населення країни), 10 штатів з найбільшою концентрацією населення мають 244 з 270 виборчих голосів, необхідних для обрання президента [139].

Політична активність євреїв змушує конгресменів з президентськими амбіціями розглянути ті питання, які пов'язані із Ізраїлем, у політичному майбутньому. Кандидати, які займають відверто антиізраїльську позицію, не мають ніякої вигоди та втрачають внески до передвиборної кампанії, так як і голоси єврейського та неєврейського населення. Тому потенційні кандидати мають стимул бути прихильниками Ізраїлю та це посилює підтримку Ізраїлю у Конгресі. Фактичні кандидати повинні бути особливо чутливими до проблем єврейських виборців. Одним із способів, яким лобісти завоюють прихильність політиків—поїздки до Ізраїлю для ознайомлення. Як тільки чиновники мають зв'язок з країною, її лідерами, географію та питанням щодо безпеки, вони, як правило, стають до Ізраїлю більш прихильнішими. Політики також іноді їздять до Ізраїлю спеціально, щоб продемонструвати лобі свою зацікавленість в Ізраїлі. Так, наприклад, Джордж Буш молодший, обіймаючи посаду губернатора штату Техас, здійснив свою єдину поїздку до Ізраїлю, перш ніж прийняти рішення балотуватися у президенти, що широко розглядалося як спроба завоювати підтримку проізраїльських виборців [91]. Ця поїздка була організована Республіканською Єврейською Коаліцією (РЕК), створеною у 1985 році, яка об'єднує у загальноамериканському масштабі євреїв-республіканців, активістів партії, інтелектуалів та спонсорів [118]. За часів адміністрації Джорджа Буша молодшого РЕК стала однією з провідних сил у правлячій партії та могутнім інструментом впливу на Білий Дім, Державний Департамент, Конгрес. У 2002 році президент підписав зовнішньополітичну програму США на 2003 рік, в якій містився пункт про визнання Єрусалиму столицею Ізраїлю та перенесення посольства Сполучених Штатів з Тель-Авіву до Єрусалиму, що спровокувало супротив та критику серед конгресменів того часу. Однак, реалізація цього пункту стала можливою лише під час президенства Дональда Трампа, який 6 грудня 2017 року оголосив промову, в якій Єрусалим визнавався

столицею Ізраїлю та посольство переноситься до Єрусалиму від травня 2018 року. Також своїми політичними рішеннями Дональд Трамп став найбільш проізраїльським президентом Сполучених Штатів, оскільки виконав більшу частину лобістських задач: окрім перенесення посольства до Єрусалиму; наполягав на посиленні економічних санкцій проти Ірану та обмеженні Ірану доступу до ядерного озброєння; скорочення фінансування для БАДОР («Близькосхідне агентство ООН для допомоги палестинським біженцям та організації робіт») задля примусу працювати з Ізраїлем та Заходом; засуджував антиізраїльські резолюції ООН [92].

Задля прийняття рішення про посольство Дональд Трамп посилався на «Закон про перенесення посольства до Єрусалиму» від 1995 року, прийнятий Конгресом США [94]. У цьому Законі зазначалося: «місто Єрусалим визнається столицею Держави Ізраїль. Перенесення посольства Сполучених Штатів до Єрусалиму має відбутися не пізніше, ніж у 1999 році. Сполучені Штати проводять офіційні бізнес-кампанії у місті Єрусалим, де-факто, визнаючи за ним статус столиці Ізраїлю. Єрусалим має бути визнано столицею Держави Ізраїль». Але для запобігання загострення ситуації на Близькому Сході президенти Білл Клінтон, Джордж Буш молодший та Барак Обама багаторазово відклали реалізацію цього закону, про що регулярно, кожні півроку, сповіщали американський Конгрес, підписуючи постанову про пролонгацію.

Може скластися хибне враження, що проізраїльському лобі завжди вдається легко досягти поставлених цілей. У випадку з центристським лобі АІРАС виникло протистояння з адміністрацією президента Барака Обами [108]. Після вступу на посаду у 2008 році президент Барак Обама визначив перспективу отримання Іраном ядерної зброї як одну з п'яти основних проблем зовнішньої політики, і це зрозуміло, беручи до уваги мінливість гонки ядерних озброєнь у найбільш нестабільному регіоні світу. Ізраїль надзвичайно турбує агресивна риторика Ірану до єврейської держави та його відмова прийняти право Ізраїлю існувати на історичній землі. У результаті подій в Ірані та реакції Сполучених Штатів на них, ізраїльські політики стали все голоснішими щодо

своїх надій на адміністрацію Барака Обами та дедалі ворожими щодо адміністрації аятоли Хасана Рухані. У своєму Зверненні до Конгресу у 2014 році президент Барак Обама чітко заявив про свій план накласти вето на будь-який новий санкційний законопроект, переданий йому Конгресом, намагаючись «надати дипломатії шанс на успіх», і він дотримав свого слова [113]. Під час виступу на Генеральній Асамблеї ООН 2013 року президент, повторюючи реалістичну та більш вузько зосереджену зовнішньополітичну програму, заявив про відмову США дозволити Ірану отримати ядерну зброю, але прямо зазначив: «ми не прагнемо зміни режиму, ми поважаємо право іранського народу на доступ до мирної ядерної енергії. Натомість ми наполягаємо на тому, щоб іранський уряд виконував свої обов'язки, передбачені Договором про нерозповсюдження ядерної зброї та резолюціями Ради Безпеки ООН». Натомість група АІРАС заявляла щодо Ірану свою однозначну вимогу— припинити ядерну програму та відіграти важливу роль у досягненні цієї мети Сполученими Штатами. На сайті організації зазначалося, що «американська політика повинна без зусиль намагатися перешкодити Ірану досягти ядерної зброї. Ядерно-озброєний Іран є екзистенціальною загрозою для Ізраїлю». АІРАС спеціально закликає Конгрес Сполучених Штатів здійснити, як він вважає, необхідні кроки щодо запобігання ядерній зброї Ірану [1]. У політичній пам'ятці щодо проміжної угоди між Іраном та Р5 + 1 (5 постійних членів Ради Безпеки ООН + Німеччина) АІРАС виклав конкретні кроки, які він очікував від Конгресу, включаючи суворий контроль за дотриманням Іраном правил, умови остаточної угоди про потенційні можливі наслідки, якщо Іран порушить угоду [21]. Проте, у адміністрації Барака Обами було своє бачення, яке призвело до послаблення економічних санкцій проти іранського режиму та посилення ядерної програми. Надалі це спровокувало погіршення відносин між президентом Бараком Обамою та прем'єр-міністром Ізраїлю Бен'яміном Нетаньяху, та виразилося у підтримці Сполученими Штатами антиізраїльських резолюцій в ООН.

15 вересня 2020 року важливу роль зіграли технології лобіювання. Проізраїльська лобістська організація АІС виконала успішний кейс – за посередництва президента Сполучених Штатів Америки Дональда Трампа, були підписані «Авраамові угоди» між Ізраїлем, Об'єднаними Арабськими Еміратами, Марокко та Бахрейном. АІС («Американський єврейський комітет») лобіював розширення регіонального співробітництва, як єдиний спосіб забезпечити більш мирний, квітучий та стабільний Близький Схід. «Авраамові угоди» започаткували зсув до миру та нормалізації відносин між Ізраїлем та його сусідами на Близькому Сході та в Північній Африці. Відкриваючи офіс АІС в ОАЕ, генеральний директор організації сказав: «встановлення дипломатичних відносин між ОАЕ та Ізраїлем реалізує бачення, яке АІС допомагала реалізувати протягом десятиліть. Продовжуючи наші плани відкрити офіс в Еміратах, АІС сподівається розширити десятиліття наведення мостів і створити ширшу мережу зацікавлених сторін у нових відносинах, які стали можливими після підписання Угод». У 2021 році після відкриття офісу АІС в Абу-Дабі, міністр закордонних справ Об'єднаних Арабських Еміратів шейх Абдулла бін Заїд Аль Нахайян сказав: «Авраамові угоди показують переваги миру з Ізраїлем». Ізраїль та ОАЕ неодноразово намагалися компенсувати цей дисбаланс розміру території і обмеженим потенціалом з точки зору ведення бойових дій, шляхом поєднання політичних заходів, спрямованих на зміцнення боєготовності при встановленні позитивних дипломатичних зв'язків із сусідніми країнами. З точки зору ОАЕ, налагодження тісного партнерства з Ізраїлем приносить низку переваг, від кращої репутації в суспільстві США до міцніших відносин із центрами сили США. Вважається, що ізраїльське лобі у Вашингтоні, і особливо в Конгресі США, відіграє значну роль у сприянні угод із закупівель зброї для ОАЕ. Той факт, що Ізраїль не наклав вето на продаж ОАЕ виготовленого «Lockheed Martin» винищувача F-35, бойового літака п'ятого покоління, відомого своєю передовою технологією стелс, є яскравим прикладом. Завдяки своїй конструктивній взаємодії з Ізраїлем ОАЕ перебувають у більш вигідній позиції у Вашингтоні для укладення

контрактів на системи озброєнь, які до «Авраамових угод» були менш доступними [16].

Взимку 2023 року прем'єр-міністр Ізраїлю Беньямін Нетаньяху зустрівся з Виконавчою радою АІС. Під час зустрічі він наголосив на розширенні «Авраамових угод» задля регіональної стабільності, пояснивши небезпеку, яку уособлює Іран для регіону і усього світу, розробляючи ядерну зброю і провокуючи зростання нестабільності. Спільною метою для Ізраїлю та Сполучених Штатів має стати без'ядерний Іран [12]

Терористичний акт, вчинений ХАМАС 7 жовтня проти Ізраїлю, поставив під питання стійкість «Авраамових угод». 1 листопада 2023 року співробітник Єрусалимського центру Джейсон Грінблатт, колишній помічник президента США та спеціальний представник з міжнародних переговорів, який відіграв ключову роль у розробці «Авраамових угод», заявив: «Незважаючи на те, що жодна арабська країна, окрім Об'єднаних Арабських Еміратів, повністю не засудила бійню 7 жовтня, справжня потреба влади Ізраїлю у створенні стабільного регіону залишається важливою. Високопоставлені чиновники Еміратів заявили, що Ізраїль тут залишиться, посилаючись на єврейське та християнське коріння на Близькому Сході. Саудівська Аравія також розуміє необхідність миру. Різанина зробила цілі «Авраамових угод» більш складними, оскільки арабська громадськість прихильно ставиться до палестинської справи. Наприклад, палестинська більшість Йорданії активно протестувала на вулицях. Упереджене висвітлення новин та антиізраїльські навчальні програми в арабських країнах погіршили ситуацію. На них потрібно звернути увагу, а переломний момент для змін необхідно оцінити в кожній країні на основі кожного штату» [14]

Події 7 жовтня спровокували антисемітські, антиізраїльські настрої в арабському світі та в країнах Заходу, де проживає масштабна арабомусульманська громада. В кампусах США почалися напади на студентів та співробітників єврейського походження, поширилися погрози в адресу єврейський релігійних інституцій. Почастішали напади на

ультраортодоксальних євреїв, більш пізнавані через релігійну атрибутику (чоловіки носять кіпу на голові та цицит, який видно з-під одягу) [17].

Джейсон Грінблатт акцентував окрему увагу на зростанні ненависті по відношенню до євреїв та Ізраїлю після теракту, зауваживши: «необхідно зробити більше, щоб придушити антисемітські, ненависні протести проти Ізраїлю та заяви, що лунають з американських університетів. Адміністрація коледжів, державні та місцеві органи влади повинні засудити антисемітизм та стримати групи підбурювачів серед студентів та викладачів. Вир ненависті до євреїв у коледжах – це представники BDS Movement та організації «Студенти за справедливість у Палестині», добре фінансована іранська зброя проти держави Ізраїль. Розповідь про Ізраїль як про «колоніального окупанта», який «викрав палестинську землю», є претензіями, які використовуються для виправдання звірств і мають бути переможені».

Використовуючи технології публічної дипломатії, технології діаспоральної дипломатії та технології лобіювання, Ізраїль має покращити свої зв'язки з громадськістю, викриваючи варварські масштаби звірств і наголошуючи на нелюдській ситуації із заручниками [18].

Проізраїльське лобі у Сполучених Штатах вважається ефективним, оскільки єврейська держава отримує двопартійну підтримку у вигляді щорічної фінансової допомоги. На сьогодні Сполучені Штати надали Ізраїлю 146 мільярдів доларів (поточних доларів або з урахуванням інфляції доларів) як двосторонню допомогу та фінансування протиракетної оборони. В даний час майже вся двостороння допомога Сполученими Штатами Ізраїлю здійснюється у формі військової допомоги, хоча з 1971 по 2007 рік Ізраїль також отримувал значну економічну допомогу. У 2016 році уряди США та Ізраїлю підписали свій третій десятирічний «Меморандум про взаєморозуміння про військову допомогу». Відповідно до умов «Меморандуму про взаєморозуміння», Сполучені Штати пообіцяли надати Ізраїлю—за умови асигнувань у Конгресі— 38 мільярдів доларів військової допомоги (33 мільярди доларів у вигляді грантів на іноземне військове фінансування та щ 5 мільярдів доларів на протиракетну

оборону). Цей «Меморандум про взаєморозуміння» був реалізований за попередньою десятирічною угодою на 30 мільярдів доларів, яка діяла протягом 2018 фінансового року.

Отже, технологія лобіювання може вважатися ефективним інструментом «м'якої сили» зовнішньої політики Ізраїлю. Суб'єкти єврейської держави зустрічаються з очільниками та членами проізраїльських лобістських організацій, відвідуючи заходи AIPAC, J-Street, AJC. За допомогою їх впливу, єврейська держава просуває вирішення нагальних для неї проблем через законодавчу та виконавчу гілку влади. Також на заходах присутні американські політики та майбутні кандидати, щоб виказати підтримку. Проізраїльські лобістські організації сприяють налагодженню миру на Близькому Сході та стабілізації регіону. Участь AJC в підписанні Ізраїлем «Авраамових угод» є проявом «м'якої сили» Ізраїлем, оскільки відповідає створенню альянсу з арабськими державами, на чому наголошував прем'єр-міністр Давид Бен-Гуріон у розробленій ним Концепції національної безпеки Ізраїлю у 1950-х роках.

Висновки до Розділу 2

Авторкою проаналізовано технології «м'якої сили» зовнішньої політики Ізраїлю, до яких відносяться: технологія публічної дипломатії: Хасбара; технологія діаспоральної дипломатії та технологія лобіювання.

«М'яка сила», автором концепції якої є американський політолог Джозеф Най, поєднує в собі усі перелічені технології, які поєднані одна з одною, розкриваючи поняття «м'якої сили» на практиці.

Отже, аналізуючи технології публічної дипломатії як «м'яку силу» у зовнішній політиці Ізраїлю, можна зробити декілька загальних висновків.

По-перше, на певних етапах періодизації Хасбара, яка створена для покращення іміджування Держави Ізраїль на міжнародній арені, відбувається трансформація, яка триває з моменту набуття незалежності єврейської державою. Про це свідчать зауваження рекомендаційного характеру, зроблені у щорічному звіті Державного контролера. Вказуються недоліки «Хасбара»,

першочергово пов'язані з «навантаженою» структурою органів, відповідальних за контроль «Хасбара» у інформуванні світової громадськості. Політичне керівництво Ізраїлю тривалий час недооцінювало «Хасбара» як технологію публічної дипломатії. Перед «Хасбара» повстають нові виклики, які вимагають розробку нового методу швидкого реагування в умовах, коли ворог використовує більш дешеві і комунікаційно швидкі засоби задля інформування. Під час проведення ЦАХАЛом військових операцій у відповідь на терористичні акти палестинців, «Хасбара», мета якої у роз'ясненні дій Армії оборони Ізраїлю, керується виключно фактами, що потребують часу для проведення аналізу. В протистоянні Ізраїль-ХАМАС ворог не нехтує фейковізацією та фабрикацією подій, створивши «Pallywood». «Хасбара» має пройти чергову трансформацію. Технологія публічної дипломатії Ізраїлю «зам'яка» і потрібно від «роз'яснення» переходити до психологічно-інформаційного впливу на цільову аудиторію. Ізраїльська «Хасбара» ефективна в перші години атаки на Ізраїль, коли громадянська спільнота за кордоном перебуває у шоковому стані і Ізраїль не задіяв військову міць для самооборони. З використанням «жорсткої сили», Ізраїль позиціонується як «агресор» та «окупант». За таких обставин «Хасбара» припиняє роботу, бо делегітимізаційна кампанія проти Ізраїлю грає на емоціях світової спільноти.

По-друге, використання Ізраїлем релігійної «м'якої сили» як компоненти технології публічної дипломатії, сприяє покращенню позиціонування держави на міжнародній арені та посилює процес лобіювання у Сполучених Штатах через групу інтересів осіб різних віросповідань, зокрема християн-євангелістів.

Досліджуючи технологію діспоральної дипломатії, зроблено висновок, що цей різновид технологій «м'якої сили» активно використовується Ізраїлем при здійсненні зовнішньої політики. Діаспоральне співробітництво між країною перебування та країною походження активно використовуються кожним із суб'єктів зовнішньої політики. Представники єврейської общини активно використовують зв'язки, які вибудовують члени діаспори у країні перебування та за її межами, особливо у Сполучених Штатах Америки, де знаходиться

найбільша єврейська діаспора у світі. Також, представники діаспори виступають суб'єктами зовнішньої політики і в країнах походження, лобіюючи їх інтереси. Наприклад, як це робить російськомовна єврейська община, зокрема євреї України задля допомоги у перемозі країни після розпочатої російсько-української повномасштабної війни 24 лютого 2023 року.

Для підтримання тісного зв'язку з діаспоральними євреями, Ізраїль організовує безкоштовні програми для євреїв, які такими є відповідно до Галахи (єврейського закону) або мають єврейське коріння, щоб мати змогу ознайомитися з історією, культурою та релігією власного народу глибше.

Технологія лобювання може вважатися ефективним інструментом «м'якої сили» зовнішньої політики Ізраїлю. Суб'єкти єврейської держави зустрічаються з очільниками та членами проізраїльських лобістських організацій, відвідуючи заходи AIPAC, J-Street, AJC. За допомогою їх впливу, єврейська держава просуває вирішення нагальних для неї проблем через законодавчу та виконавчу гілку влади. Також на заходах присутні американські політики та майбутні кандидати, щоб виказати підтримку. Проізраїльські лобістські організації сприяють налагодженню миру на Близькому Сході та стабілізації регіону. Участь AJC в підписанні Ізраїлем «Авраамових угод» є проявом «м'якої сили» Ізраїлем, оскільки відповідає створенню альянсу з арабськими державами, на чому наголошував прем'єр-міністр Давид Бен-Гуріон у розробленій ним Концепції національної безпеки Ізраїлю у 1950-х роках.

РОЗДІЛ 3. ТЕХНОЛОГІЇ «ЖОРСТКОЇ СИЛИ» ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІЗРАЇЛЮ

3.1. Технологія стримування

«Жорстка сила» є сталою компонентою зовнішньої політики Ізраїлю. Якщо до «м'якої сили» Ізраїлю є питання стосовно її ефективності, не дивлячись на намагання ізраїльського уряду, час від часу, зробити імідж держави на міжнародній арені більш «м'яким», то до «жорсткої сили», а саме в її ефективності, питань, тим паче сумнівів, виникати не може. Щоправда, чим ефективніше працює «жорстка сила» Ізраїлю, тим менш ефективніше – «м'яка сила». Але виживання нації, безпека населення країни і в цілому єврейського народу, в першу чергу залежить від «жорсткої сили». Девід Родман пише, що «[Ізраїль] є, мабуть, єдиною державою в міжнародній системі, чие найосновніше право — право на виживання — традиційно оскаржувалося її ворогами».

Засновник теорії політичного реалізму Ганс Моргентау визначав: «жорстка сила вкорінена в реалістичній теорії, яка наголошує на важливості влади та безпеки в міжнародних відносинах. Вона вважається важливим інструментом держави для підтримки балансу влади, стримування супротивників і захисту її національних інтересів».

Дж. Най виокремлював такі форми «жорсткої сили», як:

- військова сила – використання військової сили для досягнення цілей зовнішньої політики;
- економічна сила – передбачає використання економічних засобів, таких як санкції, торгівельні угоди або умов надання допомоги;
- політична сила – примус

Існує інша класифікація видів «жорсткої сили» в залежності від того, яку мету держави переслідують для досягнення своїх стратегічних цілей:

- військова сила – однією з найбільш прямих і помітних форм «жорсткої», її використовують для захисту національних інтересів, стримування потенційних супротивників або примусу інших до підпорядкування;
- економічні санкції – є формою покарання, накладеного на цільову державу, щоб змусити її змінити свою поведінку;
- військові альянси – це угоди між двома чи більше державами щодо забезпечення взаємної оборони у разі нападу, можуть служити стримуючим фактором проти потенційних супротивників або забезпечувати колективну безпеку перед обличчям спільної загрози;
- ядерна зброя – ядерна зброя вважається найвищою формою «жорсткої сили», загроза ядерної відплати може стримати потенційних супротивників від агресивних дій.

Хоча «жорстка сила» розглядається як надзвичайно потужний спосіб досягнення геополітичних цілей, її також зазвичай засуджують за надмірне втручання, порушення прав і навіть порушення встановлених глобальних норм.

На думку професора О. Висоцького, автора технологічного підходу у міжнародних відносинах, технології національної безпеки держави є ефективним засобом її зовнішньої політики та є надзвичайно важливими. У статті «Технології національної безпеки у внутрішній та зовнішній політиці держави» О. Висоцький перелічує технології, які, на думку автора, є обов'язковими у реалізації політики національної безпеки. До таких відноситься і технологія стримування.

Технологія стримування однозначно належить до арсеналу дипломатії примусу. Вона спрямована на те, щоб примусити державу чи особу вчинити небажані дії під загрозою завдання шкоди, яка переважатиме можливу користь [138].

Тобто зазначене автором трактування технології стримування слід розцінювати, як прояв «жорсткої сили» у зовнішній політиці держави.

Генерал-майор запасу ЦАХАЛу Гершон ha-Коен надає наступне визначення поняттю «національна безпека»: «це сфера, яка займається забезпеченням національної спроможності ефективно протистояти будь-якій загрозі національному існуванню та життєво важливим національним інтересам» [142].

Принцип, закріплений у Торі, відображений в основі усього ізраїльського стримування: «І побачать усі народи землі, що Ім'я Г-споднє наречене над тобою, і побоятся вони тебе» (книга Дварім, недільна глава Кі-Таво 28:10).

Оскільки технологія стримування є складовою ізраїльської оборони, слід зазначити, що у Державі Ізраїль немає формальної класифікації документів з національної безпеки, які наявні в інших провідних державах світу. В Ізраїлі термін «концепція національної безпеки» формується стосовно тих викликів, які залежать від часткового дискурсу відповідних загроз [112].

А. Перфільєва у статті «Стратегічний вимір інформаційно-аналітичних технологій зовнішньої політики Ізраїлю» вказує на цю особливість наступним чином: «...Стратегію національної безпеки Ізраїлю ніколи не затверджували офіційно, умовно в державі існує «оперативна стратегія», яка є набором завдань поточного моменту, у відповідності до базових цінностей щодо збереження і легітимації держави Ізраїль» [22].

Як наслідок, в державі не було проведено жодного організованого офіційного дискурсу на рівні національної безпеки, а також не окреслено ключових загальних принципів і концепцій щодо доктрини безпеки. В подальшому, поняття «концепція національної безпеки» та «доктрина національної безпеки» є тотожними поняттями. Поняття «оборонна доктрина» є складовою концепції або доктрини національної безпеки.

Стимування існує стільки, скільки існує людство. Прагнення воювати та знищувати одне одного, захоплювати території, розповсюджуючи свій вплив, супроводжує людство протягом усієї історії. В залежності від етапу розвитку, для здійснення стримування використовувалися різні примітивні методи у порівнянні із сьогоденням. Поняття «стримування» походить від слова «терор»,

яке відображає страх перед витратами, пов'язаними з певною дією. Сучасного вигляду та концептуально-систематичного осмислення стримування у теорії міжнародних відносин, як провідної стратегії управління відносинами між двома ядерними наддержавами, набуло після закінчення Другої світової війни. З початком «холодної війни» дві наддержави того часу – Сполучені Штати та Радянський Союз, очолювали ідеологічно ворожі та суперницькі табори, перші – блок під проводом США, другий – соціалістичний. Внутрішньодержавна та внутрішньорегіональна напруженість була підпорядкована домінуванню суперництва між наддержавами. Звичайні війни між Ізраїлем та його сусідами також мали аспект конфлікту наддержав, в якому Сполучені Штати підтримували єврейську державу, а Радянський Союз – арабські країни. З розпадом Радянського Союзу, змінами у системі міжнародних відносин, розвитком глобалізаційних процесів, та появою у світовій політиці на глобальній арені недержавних суб'єктів, світовий порядок став більш динамічним та менш фіксованим і визначеним. На думку Дж. Найя такий факт проковує зростання ворожнечі у новому світовому порядку, на відміну від попереднього, який вважався найстабільнішим завдяки існуванню ядерної зброї. Відсутність повного контролю над регіональними та внутрішньонаціональними системами наддержавами, призведе до нестабільності та зростання сил етнічної, національної та релігійної ідентичностей. Активізація з боку недержавних акторів стала результатом хвилі глобалізму завдяки пришвидшеному темпу технологічного розвитку.

Стратегічно стримування – це політика використання загроз, щоб перешкодити ворогу здійснити певну дію.³ Відмінність від стратегії примусу, в тому, що примус спрямований на те, щоб зупинити виконання дії або змусити противника виконати певні дії, а мета стримування – запобігти майбутнім діям, які ворог може здійснити. Стимування розглядається як частина доктрини безпеки держав. Вона має на меті принаймні зберегти поточну стратегічну ситуацію та уникнути її перетворення у вороже середовище, яке вимагало б

активізації військової сили. Максимальна мета цієї технології – нав'язати політичну волю суперникам, не вступаючи у війну.

Технологія стримування, як стратегічний документ ЦАХАЛу відображена в основі армійської доктрини та закріплена у Концепції національної безпеки Ізраїлю як оборонна складова політики держави.

Стимування є ключовим для національної безпеки держави. Безпека Ізраїлю має спиратися насамперед на стримування ворога. Для ізраїльської економіки використання стримування, як «жорсткої сили» є найменш затратним як з точки зору людських життів, так і економічних інвестицій. Війна на виснаження, постійний стан підвищеної бойової готовності та ведення довготривалих бойових дій – це великі економічні збитки для держави, що вказує на центральну роль технологій стримування у відповідності до Концепції національної безпеки Ізраїлю.

На початку свого існування сіоністський рух намагався заснувати своє бачення єврейської батьківщини на співпраці між євреями та арабами, на енергійних зусиллях, спрямованих на розвиток єврейської батьківщини на благо всіх її мешканців. Однак серія насильницьких інцидентів в Єрусалимі та інших єврейських поселеннях, між 1921 і 1929 роками, під час яких єврейські поселенці зазнали нападу арабських бунтівників, дала зрозуміти сіоністським лідерам того часу, що розвиток єврейського національного дому в землі Ізраїль може відбуватися лише за умови наявності принципу «парасолька безпеки», заснованого на власних можливостях поселенців. Це усвідомлення, яке набуло все більшого визнання протягом 1930-х років, призвело до того, що Давид Бен-Гуріон застосував на практиці принцип «залізної стіни» лідера ревізіоністських сіоністів Зеєва Жаботинського. У своїй праці 1923 року «Залізна стіна: ми та араби», Зеєв Жаботинський наголосив: «що неможливо, так це добровільна угода між нами та арабами. Поки араби відчуватимуть, що є найменша надія позбутися нас, вони не відмовляться від цієї надії в обмін на добрі слова чи хліб з маслом, тому що вони не натовп, а живий народ...Лише тоді вони скинуть своїх екстремістських лідерів, і керівництво перейде до поміркованих груп, які

звернуться до нас із пропозицією, з якою ми обоє погодимося на взаємні поступки. Тоді ми можемо очікувати, що араби чесно обговорюватимуть практичні питання. І коли це станеться, я переконаний, що ми, євреї, будемо готові дати їм задовільні гарантії, щоб обидва народи могли жити разом у мирі, як добрі сусіди. Але єдиний спосіб отримати таку угоду – це залізна стіна, тобто сильна держава в Палестині, яка не піддається жодному арабському тиску. Іншими словами, єдиний спосіб досягти згоди в майбутньому – це відмовитися від будь-якої ідеї пошуку згоди зараз»

Військове стримування було основним компонентом доктрини безпеки, як це відображено в есе Зеєва Жаботинського 1923 року «Залізна стіна: ми та араби». Оборонна доктрина Ізраїлю передувала народженню Держави Ізраїль. Вона складається з комбінації факторів впливу: ідеологія, яка наголошувала на уроках стародавньої єврейської історії, включаючи військову історію як успішних, так і невдалих кампаній; особистий військовий і політичний досвід, і світогляди батьків-засновників ізраїльського політичного і військового істеблішменту; травма Шоа (Катастрофа – Голокост); досвід нерегулярного конфлікту з арабами в епоху британського мандату і висока ціна, заплачена під час Війни за Незалежність (Мільхемет hАцмаут) (1948–1949 роки: 6000 убитих – 2500 з них цивільні з 600 000 населення).

Оборонну доктрину Ізраїлю можна визначити як таку, що базується на активній обороні та стримуванні. Доктрина активної оборони через невеликі спеціальні операції розвинулася на основі доктрини оборони Ішуву («єврейського населення») у Палестині в складі, спочатку Османської імперії, а згодом, після Першої світової війни, під керівництвом Британської імперії.

Географічне розташування Держави Ізраїль зумовлює політично-військове керівництво країни розробляти концепції національної безпеки задля врахування потенційно ймовірних небезпек для суверенітету та населення країни, і відповідної реакції на них. Сутність національної безпеки полягає у сукупності усіх дій, які держава має здійснити для протистояння будь-яким викликам і загрозам, з якими вона зіткнеться, включаючи дії невійськового

характеру. Справжнє значення національної безпеки залежить від конкретного типу загрози та від того, як ця загроза сприймається. У кожному окремому випадку підтримуються різні аспекти безпеки. Перед державами світу постають загрози не лише у військовій сфері, що ускладнює створення дієвої концепції, оскільки вимагає більш ретельного аналізу та вивчення існуючих проблематик не тільки у конкретному регіоні, а й у глобальному масштабі. Загроза може бути як явною, тобто реальною, у вигляді поточної небезпеки, так і уявною, та навіть вигаданою, але все одно вимагає відповідної реакції.

За аналогіє до Сполучених Штатів, Ізраїль з недавнього часу має власну доктрину національної безпеки, автором якої є нинішній прем'єр-міністр Ізраїлю – Беньямін Нетаньяху. На відміну від США, в яких відповідно до Законодавчого Акту Голдвотера-Ніколса 1986 року, президент зобов'язаний щорічно представляти на розгляд Конгресу доповідь щодо Національної стратегії США (US National Security Strategy), в ізраїльському законодавстві немає такого обов'язку у голови уряду. В публічному просторі про неї майже не говорять.

Перші спроби написання Концепції національної безпеки належать першому прем'єр-міністру та одночасно і міністру оборони Ізраїлю Давиду Бен-Гуріон, одному із батьків-засновників єврейської держави. У жовтні 1953 року ізраїльський уряд презентував Концепцію національної безпеки, яка містила 5 принципів:

- 1) технологічна та економічна перевага;
- 2) національна стійкість, частково побудована на єврейській алії (репатріації) та зв'язках з єврейською діаспорою;
- 3) особливі відносини з наддержавами (Франція, США);
- 4) прояв ядерного стримування;
- 5) якісна перевага в звичайних засобах ведення війни.

Відразу після заснування Держави Ізраїль батьки-засновники Ізраїлю, як правило, віддавали пріоритет безпосереднім проблемам безпеки – охороні

кордонів, запобіганню проникненню терористів і відплаті за терористичні атаки – за рахунок створення стратегічного стримування.

Розробляючи концепцію, Давид Бен-Гуріон дотримувався ідеї, подібної до праці Зеєва Жаботинського «Залізна стіна: ми та араби» (1923), а саме: «...довгострокова загроза для Ізраїлю полягає у ворожому оточенні, тому має бути постійна готовність, щоб не програти жодної війни. Збройні протистояння між євреями та арабами поєднують в собі насильство безперервної війни. Площа держави та географічне розташування спонукатимуть євреїв до боротьби за самовиживання через демографічну перевагу ворогів. До залучення резервів, регулярна армія повинна бути постійно напоготові, а простір та час мають бути для повітряних сил та задіяння мобілізаційних резервів. Розвідка має передбачати нові загрози та завчасно їх попереджати. Якщо відбувається війна, то для запобігання жертв серед цивільного населення, Ізраїль зобов'язаний перенести її (війну) на ворожу територію та спробувати скоротити тривалість конфлікту, щоб зберегти життя військових». Прем'єр-міністр вважав, що: «...проблема безпеки полягає у фізичній загрозі нашому існуванню. Від існування Ерец- Ізраель («Свята Земля») залежить майбутнє усього єврейського народу. Оскільки, наші вороги вважають, що зможуть раз і назавжди покінчити з існуванням Ізраїлю, за допомогою остаточного знищення. Безпека Ізраїлю має виходити з постійного покращення та посилення у всіх сферах та на всіх фронтах» [.....]. В умовах чисельної переваги арабських країн, ізраїльське населення повинно збільшуватися за рахунок алії (репатріації), яка є найбільшою складовою безпеки. На думку Давида Бен-Гуріона, важливим було заселення півдня країни, де розташована пустиня Негев, щоб через щільну заселеність цієї частини, ворог ніяким чином не зміг її захопити. Ізраїль мав перетворитися на морську державу, контролюючи не лише сушу та повітря, а й вихід до Середземного моря, щоб всі зважали на думку єврейської держави. Віддаючи перевагу якості, а не кількості, Давид Бен-Гуріон вважав, що саме цього принципу повинен дотримуватися Ізраїль в питаннях науково-технічного розвитку, зокрема, на Близькому Сході, вважаючи науку та інтелектуальну

перевагу ключем для освіти, розвитку економіки та військової могутності. Давид Бен-Гуріон ніколи не полишав ідеї створення єврейсько-арабського союзу у політичному, економічному, культурному та військовому вимірах, вбачаючи у цьому найвищу мету зовнішньої політики єврейської держави. Підписання мирних угод з арабськими державами зменшило б виснажливу гонку озброєнь та забезпечило б появу прибуткових торговельно-економічних відносин. Далекоглядність ідей першого прем'єр-міністра Ізраїлю гарантувала виживання та розвиток державі, а також налагодження двосторонніх відносин з західними країнами, зробивши Ізраїль стратегічним партнером та союзником Сполучених Штатів.

Ґрунтуючись на унікальності ізраїльського середовища загроз, Давид Бен-Гуріон дозволив розробку стратегічного стримування, призначеного для подолання властивої географічної асиметрії, демонструючи, що напад, який ставить під загрозу виживання Ізраїлю, спричинить контратаку, яка матиме паралельний вплив. Логіка стримування базується на припущенні, що вороги Ізраїлю – Сирія, Ірак, Саудівська Аравія тощо – визнають, що вони не можуть знищити Ізраїль, не спричинивши власного знищення. Ця загроза не повинна була бути явною — раціональні особи, які приймають рішення, розумітимуть наслідки та діятимуть відповідно, навіть без відкритих заяв і ядерних випробувань.

Ефективність стримування убезпечує Ізраїль від необхідності підтримувати постійний рівень високої бойової готовності та військового розгортання регулярних і резервних сил, які можуть виснажувати економіку. Стимування не повинно обмежуватися переконанням ворога в тому, що напад на Ізраїль буде контрпродуктивним. Ворог повинен розуміти, що навіть, якщо він тільки планує розгортання, які можуть розпочати атаку на Ізраїль у короткий термін, може спровокувати Ізраїль на попередній удар, що вимагає збалансованості технології стримування. Ізраїлю потрібно встановити низький поріг щодо поведінки з боку ворога, щоб ворог сприймав це як виклик

ізраїльської відповіді, і повинен переконатися, що ворог знає про цей поріг і вірить у нього.

Ключова аксіома технології стримування – недостатня стратегічна глибина Ізраїлю, обмеженість військових ресурсів (порівняно з будь-якою коаліцією його ворогів) та висока чутливість до жертв серед цивільного населення, що унеможлиблює прийняття навіть найменшої тактичної поразки.

Ізраїльська оборонна доктрина та здатність стримувати ворогів базується, першочергово, на «технічному забезпеченні» військового потенціалу країни:

- технологічна «якісна перевага» над ворогом, яка досягається та підтримується завдяки власним технологічним можливостям, виграючи від взаємної співпраці між освітньою системою (від рівня старшої школи), цивільною промисловістю та структурою оборони та безпеки;
- перевага людських ресурсів, яка досягається завдяки загальній обов'язковій військовій службі, що дозволяє органам оборони Ізраїлю залучати найкращі елементи суспільства в молодому віці та використовувати їхні здібності під час військової служби – створює відносно великий «академічний резерв»;
- військові сили, включаючи відносно велику постійну сухопутну армію, резервні сили, які постійно навчаються та є ефективним засобом мобілізації, а також «довгі» військово-повітряні та військово-морські сили;
- військова доктрина на тактичному рівні, яка надає повноваження молодшим командирам і, таким чином, забезпечує гнучкість і швидке реагування на бойові ситуації;
- домовленості з основними західними джерелами постачання зброї на Близький Схід (як правило, не включаючи росію, але за деяких обставин включаючи росію) не постачати «зброю, що порушує рівновагу» сусідам Ізраїлю.

Ця перевага технологічного та людського капіталу є ключовим компонентом іміджу Ізраїлю, який має стримуючий ефект. Бажаний

психологічний ефект – у цьому контексті – ізраїльських операцій впливу, спрямованих на вороже населення, полягає в тому, щоб створити відчуття військової неповноцінності і протидіяти звичному вихвалянню пропаганди їхніх лідерів.

Основою доктрини національної оборони Ізраїлю є наявність, постійне розгортання та готовність постійної армії ЦАХАЛ. Проте Ізраїль з самого початку знав, що він ніколи не зможе зрівнятися зі сукупною військовою силою своїх сусідів. Неповноцінність у чисельності компенсується двома основними факторами:

- 1) високий рівень готовності – з 1948 року незмінна чисельність ЦАХАЛу без резервів становить 4–5% єврейського населення на відміну від відсотка постійної армії в сусідніх країнах (Єгипет, Сирія, Йорданія, Ірак), яка становить 0,2–0,4%, пропорційно постійна армія Ізраїлю в 15–25 разів більша за армії сусідів;
- 2) гнучкість розгортання — хоча абсолютне співвідношення сил завжди було на користь ворогів Ізраїлю, розмір Держави Ізраїль дозволяв ізраїльському військовому командуванню ефективно розгортати сили та швидко розгортати регулярні сили з високою щільністю вздовж вибраної ділянки.

В залежності від загроз, зазначених у Концепції національної безпеки Ізраїлю, технологія стримування буває наступних видів:

- стратегічна/нетрадиційна – використовується під час війни та домінування ескалації;
- субтрадиційна/низькоінтенсивна – тактичне стримування.

Стимування ґрунтується на «тріаді» ситуацій, від чого залежить, який вид технології стримування застосувати.

«Тріада» стримування виглядає наступним чином:

- «звичайна загроза» (наприклад, масовані ракетні атаки з використанням звичайних боеголовок);
- надзвичайний стан;

– війна.

Компоненти ізраїльської технології стримування багатогранні. Вони включають:

«Жорстку силу», як:

- технологічна перевага в порівнянні з тією технологією, яку здатні відтворити та створити вороже оточення Ізраїлю – араби, важливість технології пов'язана з чисельністю населення в єврейській державі порівняно з арабським населенням, яке при необхідності створить високоефективну армію, яку зможе швидко мобілізувати.
- імідж Ізраїлю як ядерної держави, не дивлячись на відсутність офіційно прийнятої ядерної доктрини, залишаючись єдиною у світі країною, ядерне стримування якої засновано на «ядерній двозначності» (ядерна зброя одночасно наявна і одночасно відсутня).

«М'яку силу», як:

- сприйняття Ізраїлю як «супердержави розвідки» з високою здатністю відкривати найбільш збережені секрети своїх ворогів, виконуючи точні атаки по ним;
- надійна національно-патріотична стійкість під час війни з міцним тилом;
- широка підтримка, досягнута ізраїльським консенсусом щодо виправданості та легітимності бойових дій, які проводить ЦАХАЛ, включаючи напади на Ізраїль;
- репутація держави запобіжного удару та перенесення бойових дій на територію противника;
- союзник США з широкою міжнародною підтримкою оборонних операцій у разі нападу на країну.

Стимування має бути специфічним і адаптованим до кожного противника, повинно ґрунтуватися на постійному аналізі характеристик ворога, його міркувань, можливостей, ідентичності та процесу прийняття рішень.

Для кожного ворога стимування має бути:

- без окремого контексту – загального та накопичувального в часі, щоб зберегти поточну ситуацію та сформулювати бажані для Ізраїлю «правила гри»;
- у контексті кризи – конкретне і цілеспрямоване, щоб змусити ворога діяти або уникати дій і зупинити погіршення ситуації та запобігти війні.

У документі також прописані компоненти стримування Ізраїлю.

Реальна загроза екстремальних наступальних дій, які призведуть до дуже великих втрат у разі нападу, заснована на:

- нарощуванні сили, частина якої зрозуміла ворогу та демонструє здатність і готовність завдати йому шкоди;
- психологічних діях, виражених в готовності ЦАХАЛу ризикувати;
- обмежені наступальних дій, щоб сигналізувати про ізраїльську готовність «відступити від правил гри» та ризикнути.

Відповідно до Концепції національної безпеки Ізраїлю виділяють наступні види технологій стримування:

- 1) проактивне стримування;
- 2) спеціальне стримування;
- 3) попередження як стримування;
- 4) кумулятивне стримування;

Проактивне стримування являє собою поєднання динамічної і проактивної реакції, досягається та підтримується за допомогою періодичних епізодів застосування сили – для відплати, зриву та запобігання нарощуванню противника. Застосовується у разі тактичних військових операцій: відповідь на терористичну атаку, зруйнування або знищення стратегічного потенціалу – ядерний реактор.

З моменту проголошення Ізраїлем незалежності, проактивне стримування відбувалося у контексті помсти, як елемент відплати. Шестиденній війні 1967 року (Мільхемет Шешет ха-Ягмім) передував «Період відплатних операцій» (Пеулот хаТагмуль). Обґрунтування цих операцій ґрунтувалося на травмі Шоа (Катастрофі - Голокосту). Ізраїльські військові та політичні лідери в цей період

повторювали, що мирного співіснування з арабами не видно і що Ізраїль повинен продовжувати вести самооборону. Метою операцій було не змінити ситуацію, а знову і знову показати ворогові, що Ізраїль «платить високу ціну за пролиття єврейської крові». Ворог повинен був отримати меседж і усвідомити, що ці дії є лише «присмаком» майбутнього. Ізраїль мав величезний військовий потенціал (не обов'язково нетрадиційний), який він не використовував, але міг би використати. Існують ті військово-політичні ситуації, які змусять Ізраїль розпочати превентивну війну, коли ворог не готовий, як це було під час Шестиденної війни 1967 року (Мільхемет Шешет ha-Ягмім). «Червоні лінії» Ізраїлю не чітко визначені, тобто ворог не може бути проінформований заздалегідь, в якій точці він їх перетнув, доки Ізраїль не відреагує. Ворог повинен триматися від Ізраїлю на достатній відстані.

Це свідчення того, що Ізраїль використовуватиме непропорційну силу за будь-який напад на своїх громадян не реалізується у війні проти тероризму. Не дивлячись на кожні обвинувачення в адресу Ізраїлю під час проведення ним контртерористичних операцій, у порушенні норм міжнародного права, Ізраїль все ж таки дотримується Женевських конвенцій. Використовуючи попереджувальний постріл «стук по даху» для попередження про майбутній удар по будівлі, уникаючи жертв у цивільних районах, де ховаються терористи, ЦАХАЛ таким чином мінімізує цивільні жертви.

Використання Ізраїлем «спеціального стримування», відображено у концепції ядерного аналітика, воєнного експерта, Германа Канна. Необхідність Ізраїлем «спеціального стримування» полягає в тому що: «Єрусалим не обов'язково буде обмежуватися запуском ударів у відповідь із застосуванням лише великої та непропорційної ядерної сили. Своєчасний перехід Ізраїлю від двозначності до розкриття — за умови, що цей доктринальний крок буде відповідним чином нюансованим і впізнавано поступовим — потенційно може покращити перспективи Ізраїлю щодо стримування великомасштабних звичайних атак за допомогою більш свідомо «спеціалізованих» ядерних загроз».

Попереджування як стримування займає ключову роль у Концепції національної безпеки Ізраїлю. В основі попередження правило, яке закріплене у Вавилонському Талмуді, в трактаті Санхедрин, звучить наступним чином: «Той, хто прийшов убити тебе, встань і убий його першим (а-ба леоргеа, ашкеш леорго – להורגו השכם להורגך הבא) [143]. Нанесення Ізраїлем превентивного удару по ворогові, залежить від розміру та довжини кордонів Ізраїлю, розміру та обмежень розгортання постійної армії, та обмеженої спроможності країни нести витрати на мобілізацію резервів і економічного паралічу на тривалі періоди. Аналогічний принцип закладений у технологію стримування ворогами Ізраїлю – представниками сучасного фундаменталістського ісламу з однією відмінністю: демонстрація сили, яка «вселяє страх» у серцях ворогів, але ніяким чином не вказує на те, що ворог усвідомлює оборонні можливості мусульман.

В своїй історії, Ізраїль неодноразово завдавав превентивних ударів по ворогові:

- Синайська війна 1956 року (Мільхемерет Сінай) (проти Єгипту);
- Шестиденна війна 1967 року (Мільхемерет Шешет ха-Ягмім) (проти Єгипту, Йорданії та Сирії);
- «Операція Літані» (Мівца Літані) в Лівані 14-21 березня 1978 року (проти ОВП);
- «Мирна операція в Галілеї» (Мільхемерет шлом ха-Галіль) 6-12 червня 1982 року (поширена назва – Перша ліванська війна проти ОВП);
- Друга ліванська війна (Мільхемерет Леванон хаШнійя) 12 липня – 14 серпня 2006 року (проти Хезболи – проксі Ірану);
- усі три операції проти ХАМАС:
 - «Литий свинець» (Мівца Оферет Йецука) 27 грудня 2008 року – 18 січня 2009 року;
 - «Хмарний стовп» (Мівца Амуд Анан) 14 листопада 2012 року;
 - «Непохитна скеля» (Мівца Цук Ейтан) 7 липня – 26 серпня.

Поєднує ці всі операції одна – арабська сторона конфлікту в усіх випадках недооцінювала, їхні дії спровокують повномасштабну конфронтації збоку Ізраїлю.

В двох військових конфліктах Ізраїль був атакований регулярними військами: Війна за незалежність 1948 року та Війна Йом Кіпур (Мільхемерт Йом haКіпурім) 1973 року (вагання Голди Меїр, прем'єр-міністру Ізраїлю, яка заздалегідь знала про напад на країну в найближчі 24 години, і свідомо відмова вранці 6 жовтня 1973 року нанести превентивний удар задля збереження підтримки Ізраїлю, призвели до війни з великими втратами).

Мета попередження – створити у ворога враження, що Ізраїль має «червоні лінії», з наближенням до яких ворог зможе спрогнозувати дії ЦАХАЛу. Насправді, Ізраїль ніколи не оголошував, що саме може спровокувати використання превентивного удару і в який момент, щоб не допустити таких ворожих дій у бік Ізраїлю [80].

Як згадувалося раніше, принцип «парасольки безпеки», описаний Зеєвом Жаботинським, вказує на активне співробітництво Ізраїлю зі Сполученими Штатами. Стратегічний документ ЦАХАЛу вказує на те, що стратегічні відносини між Ізраїлем і Сполученими Штатами відіграють важливу подвійну роль в ізраїльському стримуванні, можливості Ізраїлю зростають від співпраці з Вашингтоном, гарантуючи Ізраїлю:

- політичні та оперативні маневри у відповідь на агресію проти нього,
- покращення оперативних можливостей Ізраїлю щодо завдання шкоди своїм ворогам за допомогою посиленого нарощування сил;
- загрози втручання Сполучених Штатів на захист Ізраїлю.

Зі зміною гарантій безпеки Сполученими Штатами країнам Близького Сходу, які трансформувалися від двосторонніх в регіональні, застосування перелічених гарантій, для Ізраїлю, наразі є проблемними.

Перша причина – відсутність кардинального покращення офіційних відносин між Ізраїлем та регіональними державами, що мінімізує шанси на

регіональну систему стримування з Ізраїлем. Звісно, підписання «Авраамових угод» дещо покращують становище Ізраїлю в цій ситуації.

Друга причина – підтримка Сполученими Штатами існування комплексної регіональної системи оборони вплине на принцип «якісної військової переваги Ізраїлю» (QME). Сполучені Штати зобов'язуються підтримувати технологічну перевагу Ізраїлю в озброєннях і посилювати стримування Ізраїлю. Більше того, у багатополлярному світі зростає ймовірність конфлікту інтересів між Сполученими Штатами як наддержавою та Ізраїлем, що може зашкодити політичному простору, необхідному Ізраїлю для демонстрації своїх можливостей у реальному часі. Бажання США залучити Іран до боротьби проти «Ісламської держави» є прикладом суперечок між інтересами США у стабілізації регіональної системи та інтересами Ізраїлю не дати Ірану, регіональному ворогу, стати ще сильнішим, ніж він є. Покладення на стару модель стримування без урахування обмежень нової реальності на Близькому Сході може посилити розбіжності Ізраїлю зі Сполученими Штатами та призвести до взаємного розчарування в реальному часі, коли стримування Ізраїлю піддається випробуванню [88]

Для вирішення розбіжностей: Ізраїлю доведеться виробити власні військові та політичні рішення, наприклад, прояснити різні питання, які можуть вказувати на потребу Ізраїлю розробити незалежну військову відповідь на можливий прорив Ірану до ядерної зброї.

Оскільки Ізраїль не є членом жодного офіційного багатонаціонального альянсу, єврейська держава не користується жодними розширеними гарантіями третіх сторін – звичайними чи нетрадиційними. Тим не менш, після Шестиденної війни (Мільхемет Шешет ha-Ягмім) 1967 року та Війни Йом Кіпур (Мільхемет Йом haКіпурім) 1973 року, Ізраїль використовував особливі відносини зі США для стримування. Військова, розвідувальна та політична підтримка, яку Ізраїль отримує від США, розглядається Ізраїлем, і його ворогами, як компонент стримування Ізраїлем. Звісно, це не означає, що вороги Ізраїлю вірять у фізичну участь США в війні на боці Ізраїлю, але очевидна

матеріально-технічна, технологічна та розвідувальна підтримка – надана перевага Ізраїлю під час будь-якого конфлікту.

В основі ізраїльського стримування робиться акцентування на військових засобах, як домінуючому компоненту технологій стримування, що відрізняється від глобальної тенденції стримування, особливо Сполучених Штатів, коли технології стримування розширюються за рахунок невійськових засобів впливу на регіональні системи. Використання «м'яких» інструментів дозволить Ізраїлю впливати на регіональну динаміку, здебільшого розвідувальні можливості для створення спеціальних альянсів («доктрина периферії» (формування альянсів)) у стримуванні спільного ворога. Наприклад, потенційна співпраця в рамках ізраїльсько-саудівських відносинах проти ядерної програми Ірану. Також Ізраїль може здійснювати тиск на Йорданію або Єгипет проти палестинського тероризму з Західного берега або Синайського півострову, навіть якщо це є лише прямими інтересами Ізраїлю [140].

Хоча військовий потенціал дійсно повинен залишатися основою для стримування Ізраїлю, водночас Ізраїль повинен розробити «м'які» інструменти, які дозволять йому впливати на регіональну динаміку, особливо розвідувальні можливості виявлення потенціалу для створення спеціальних альянсів, щоб стримувати спільного ворога, і політичні можливості для використання цих можливостей на практиці. Прикладом такої політики є співпраця з Саудівською Аравією проти іранської ядерної програми. Зрозуміло, що на даний момент ще не дозріли умови для публічної співпраці між Ізраїлем і народами регіону, і таємна співпраця проти спільних ворогів є більш реалістичним варіантом.

Для впливу на формування альянсу, Ізраїль може використовувати енергетичні та водні ресурси, таким чином забезпечуючи власні потреби сусідніх країн за привабливими цінами, реалізуючи власні зовнішньополітичні цілі [98]

Ізраїльська технологія кумулятивного стримування вперше не спрацювала за власних причин, коли 7 жовтня 2023 року стався теракт, здійснений терористами ХАМАС. Ісламістські вороги Ізраїлю, змогли проникнути на

територію єврейської держави, прорвавши бар'єр Ізраїль – Сектор Газа, і не зустріти супротив у перші декілька годин. Військова міць та потенціал Ізраїлю дозволяє перемогти ХАМАС у військовий спосіб, але повалення ХАМАСу підвищує ризик виникнення більш радикальної організації, яка керуватиме Сектором Газа. Технологія стримування у протистоянні з ХАМАСом довгі роки існувала на принципі: достатня кількість сил для утримання ХАМАС від нападу і одночасно така сила, щоб не повалити режим ХАМАСу.

Не дивлячись на глибоко класифіковану діяльність ізраїльської розвідки Моссад, на чому наголошує А. Шуляк у статті «Стратегічні комунікації спецслужб як вектор протидії деструктивним впливам» теракт 7 жовтня 2023 року – це найбільший провал ізраїльської розвідки у XXI столітті [29].

Ізраїль намагався безпосередньо контролювати загрози, зберігаючи значну присутність на територіях Сектору Газа та Лівану. Витрати на підтримку цієї присутності були надто високими. Зі створенням у 1968 році Організації визволення Палестини, ОВП розташувалася на території Лівану. Ізраїль повністю залучився до контролю в 1970-х роках, коли ОВП оселилася там після того, як її вигнали з Йорданії в 1970 році. Територія Лівану використовувалася для проведення рейдів ОВП в Ізраїль, на що Ізраїль час від часу проводив операції на території Лівану, щоб відсунути партизанські бази ОВП далі від власного північного кордону. У 1982 році Ізраїль намагався витіснити ОВП на території Лівану, у чому отримав бажаний результат, та встановити уряд, який би бажав укласти мир з Ізраїлем, що так і не вдалося зробити. На сьогоднішній день дипломатичні відносини між Ізраїлем та Ліваном досі не встановлені, Ліван не визнає Ізраїль як незалежну державу. Тому дії Хезболла, які є проксі Ірану, і здійснюють свою діяльність на території Лівану, проти Ізраїлю, є прямим наслідком цих довготривалих подій.

Мета технологій стримування полягає у зацікавленості в тому, щоб ворог більше не атакував, переконавши його у цьому. Наразі, Ізраїль не зацікавлений у стримуванні ХАМАС, бо технологія стримування «переважно психологічна – ми намагаємося донести до ворога повідомлення про те, що він не повинен

«починати і це б означало, що Ізраїль готовий до подальшого існування загрози з боку ХАМАС, але оголосивши наземну операцію «Залізні мечі» (Харавот Барзель) (назва кожної військової операції Ізраїлю має відсилку до подій, викладених у Торі), Ізраїль ставить собі мету знищити ХАМАС, як військове керівництво, так і політичне, створивши «мапу помсти».

На технологію стримування Ізраїлю також вплинула російсько-українська війна. Професор політології та міжнародного права Луї Рене Берес у статті «Війна росії проти України: вплив на ізраїльську ядерну доктрину та стратегію», аналізує необхідність наявності ядерної зброї у Ізраїлю задля здійснення ядерного стримування, пояснюючи це тим, що: «...очікуванні кризові протистояння між наддержавами можуть виникати частіше та ризикованіше...це означає вищу ймовірність фактичної ядерної війни між росією та Сполученими Штатами (результат, який може спричинити широкомасштабний хаос у світовій системі) або загалом підвищений стан світової системи «тривоги щодо прийняття рішень». У цьому другому результаті Ізраїль та Іран можуть опинитися похідно «занепокоєними» - один про одного - і, отже, з більшою ймовірністю переростуть від політичних криз до відчутної війни. Тут також Ізраїль та Іран можуть ставитися один до одного як до «взаємності», тобто там, де один чи інший супротивник вважатиме раціональним діяти упереджуючим або випереджаючим способом... Визнаючи суттєві обмеження будь-якого «Близькосхідного мирного процесу» у нестабільному регіоні, Ізраїль повинен шукати свою безпеку, принаймні частково, за межами тактичного захисту, запропонованого ядерним стримування, бути готовим до можливих попереджувальних ударів по відповідних військових цілях... Іранська загроза Ізраїлю може виходити з іншого боку. У цьому сценарії наміри Ірану щодо єврейської держави, невинно ворожі і, можливо, навіть потенційно геноцидні, можуть стимулювати прискорений розвиток Тегераном ядерного військового потенціалу... Щодо ядерної зброї, необхідної Ізраїлю для будь-якої реальної ядерної війни, Єрусалим потребував би проміжного варіанту між капітуляцією з

одного боку та оперативним застосуванням багатомегатонної ядерної зброї з іншого. Будь-яке подібне обговорення може здатися неприйнятним для чуйних і чутливих людей. Зрештою, було б більш «мирним» говорити про контроль над ядерною зброєю, стійке ядерне стримування чи навіть попередження, ніж про ядерну війну. Тим не менш, нестабільний Близький Схід залишається особливо небезпечним і потенційно ірраціональним сусідством, і будь-яка стратегічна невдача протистояти найбільш катастрофічним можливостям може швидко завдати найстрашнішої шкоди. У зв'язку з цим те, що відбувається між росією та Україною, може включати різні форми іранської допомоги путіну та – взаємно – різні відчутні форми російської «подяки» Ірану». [49]

«На нестабільному Близькому Сході стратегічне стримування — це «гра», в яку, можливо, доведеться грати розсудливим національним лідерам, але це завжди буде стратегічна гра, а не азартна гра».

Отже, аналізуючи технології стримування як «жорстку силу» у зовнішній політиці Держави Ізраїль, можна зробити наступні висновки.

По-перше, в основі ізраїльської технології стримування закладено принцип, зазначений у Торі, що дозволяє зрозуміти специфіку, яка притаманна лише єврейській державі, адже не дивлячись на те, що у країні існує статус-кво, релігійний вплив наявний у всьому. Технологія стримування напряму пов'язана з національною безпекою Ізраїлю. У випадку застосування сили і врятуватись, але імідж стане гірше або не застосувати, щоб імідж став краще на міжнародній арені, Ізраїль завжди обере жорстку самооборону, бо ціна у вигляді втрат, завелика.

По-друге, в історії держави є приклади успішного використання технології стримування, а саме кумулятивного, коли при взаємодії військових і розвідки, за наявності політичної волі у істеблішменту, Ізраїль першим наносив удар по ворогові, не чекаючи, поки ворог нанесе удар по території Ізраїлю, таким чином мінімізуючи власні жертви і даючи ворогові знак, що далі продовжувати не треба. Але є приклади неуспішного використання, коли, наприклад, під час Війни Йом Кіпур (Йом ha-Кіпурім), піддаючись тиску

союзника, Сполучених Штатів, Ізраїль не використав кумулятивне стримування. Заплативши за це велику ціну: рекордні втрати серед населення.

По-третє, Ізраїль не завжди маючи усі наявні ресурси, використовує на повну міць технологію стримування, оскільки, першочергово, стримування потрібно для того, щоб ворог зрозумів, що цього більше не слід робити. Для ворогів Ізраїлю невідомі «червоні лінії», які у єврейської держави наявні, але жоден ворог не знає, де саме починається межа лінії, щоб у подальшому не спровокувати Ізраїль і мати заздалегідь пропрацьовану стратегій дій. У випадку, коли Ізраїль вважає, що ворог має припинити існувати, як у випадку ХАМАС після теракту 7 жовтня 2023 року, то метод «стук по даху», який використовується тільки Армією Оборони Ізраїлю у світі, більше не працює.

По-четверте, російсько-українська війна змушує керівництво Держави Ізраїль, переглянути власну доктрину ядерного стримування, оскільки технологія стримування, створена у часи «холодної війни» за існування двох наддержав, задля ядерного стримування, зараз дещо змінилася через ризик використання ядерної зброї країнами у разі ядерного стримування.

3.2. Технологія формування альянсів

«Технологія союзницького зв'язування відіграє важливу роль у забезпеченні національної безпеки, реалізуючись через домовленості між державами з метою оборони або нарощування силових можливостей. Технології союзницького зв'язування включають в себе балансування, підтримку, хеджування та зв'язування [138]

У статті «Легітимаційні технології у міжнародних відносинах» О. Висоцький зазначає: «Однією із найбільш всеохоплюючих та ефективних легітимаційних технологій на міжнародній арені є технологія союзницького зв'язування через ініціювання союзно-договірних відносин та багатобічних структур у різноманітних сферах життя міжнародної спільноти у відповідь на наявні або уявні загрози... Технологія союзницького зв'язування виступає фундаментом здійснення будь-яких інших легітимаційних технологій на

міжнародній арені. Пошук та об'єднання союзників у сучасному взаємозалежному світі стає важливою стратегією мобілізації глобальної легітимності як у відношенні певної держави, її суверенітету, політичних та культурних цінностей, окремих громадян, так і у відношенні її політики на міжнародній арені, реалізації її національних інтересів у світовому просторі».

Автор виділяє різні види і форми реалізації технології союзницького зв'язування:

- міждержавний рівень – це укладання двосторонніх та багатосторонніх угод про різні форми співробітництва;
- інституціональний рівень – це створення та підтримка міжнародних організацій, що реалізують спільні інтереси союзників за певною сферою чи проблемою;
- процесуальний – проведення спільних заходів (міжнародних конференцій, святкувань, консультацій, зустрічей лідерів);
- політичний рівень – реальна та ритуальна підтримка лідерів союзницьких країн (надання експертної, гуманітарної та військової допомоги, висловлювання привітань та співчуттів);
- економічний рівень – виділення державної допомоги, кредитів через міжнародні фінансові організації, інвестиції в інфраструктурні проекти [100]

Двома найвидатнішими рисами світової політики є загальне стримування та союзи. Хоча ці два явища чітко пов'язані – альянси часто формуються для зміцнення загального стримування – небагато досліджень розглядають їх разом і лише небагато розглядають їх разом офіційно. Загальним стримуванням є використання погроз у відповідь для запобігання аналітиці, коли «потенційний нападник активно не розглядає застосування сили та не вступає у конфронтацію, що загрожує війною» (Huth 1988, 16). Ці погрози у відповідь можуть надходити або від об'єкта потенційної атаки, у такому випадку загальне стримування є прямим, або від третьої держави, у цьому випадку загальне стримування поширюється. Загальне

стримування передбачає взаємодію можливостей та інтересів не лише потенційного нападника та цілі, а й союзників, потенційних союзників і дружніх, але не союзницьких держав.

Альянс формується лише тоді, коли потенційний союзник не втручався б без нього, а завжди втручався б з ним. Альянси іноді утворюються навіть тоді, коли альянс не вплине на поведінку потенційного союзника. Крім того, загальне стримування через неповну інформацію іноді зазнає невдачі через помилкові переконання потенційного зловмисника щодо ймовірності того, що ціль переможе або потенційно втрутиться.

Тобто, технологія союзницького зв'язування та технологія стримування пов'язані між собою, а отже є проявом «жорсткої сили» у зовнішній політиці Ізраїлю/

З набуттям незалежності, прем'єр-міністр Ізраїлю Давид Бен-Гуріон, не бачив єврейську державу частиною Близького Сходу, а лише як частину Європи. Головною метою було перетворення Ізраїлю на близького союзника Сполучених Штатів серед держав у боротьбі проти міжнародного комунізму та арабського радикалізму. 1 жовтня 1952 року Давид Бен-Гуріон тричі повторив, що хоча Ізраїль розташований на Близькому Сході це є географічною випадковістю. «У нас немає зв'язку з арабами. Наш режим, наша культура, наші відносини, не є плодом цього регіону. Немає ні політичної спорідненості між нами, ні міжнародної солідарності». Прем'єр-міністр також закликав до узгоджених зусиль, щоб переконати США, що Ізраїль може стати стратегічним союзником на Близькому Сході. «Америка повинна знати, що є потенціал для чверті мільйона солдатів, яким судилося воювати і які готові битися, і від цього не слід відмовлятися». Перемога Ізраїлю у Синайській війні (Мільхемет Сінай) 1956 року змінила роль Ізраїлю на Близькому Сході, почавши позиціонуватися як могутня військова держава. Відбулися суттєві зміни і у Близькосхідному регіоні – у Єгипті до влади прийшли радикали на чолі з Гемалем Абдель Насером, який цю війну представляв як «імперіалістично-сіоністську війну проти усього

арабського світу» і розповсюджував арабську націоналістичну ідею – панарабізму [141]

Опинившись в міжнародній ізоляції після війни, Ізраїль шукав потужних союзників серед наддержав. Обрати Радянський Союз не можна було через те, що Радянський Союз активно оснащував ворожі по відношенню до Ізраїлю, режими, що в подальшому призвело до конфліктних ситуацій. У 1957 році прем'єр-міністр продовжив пошуки союзу, в рамках дипломатичної кампанії, звернувшись до НАТО. Метою кампанії не було офіційне членство в НАТО, але співробітництво та координація оборонних планів. Міністр оборони Моше Даян виступив проти такої ініціативи Давида Бен-Гуріона, вважаючи це принизливим для Ізраїлю, ніби просити милостиню, коли тебе не чекають та не пропонують членство. Прем'єр-міністр відрядував Голду Меїр та спеціальних дипломатичних представників для відстоювання ізраїльської позиції у Парижі, Бонні, Гаазі. В грудні 1957 року Рада НАТО під сильним тиском Сполучених Штатів відмовила Ізраїлю в асоціації.

Подальший суттєвий розвиток ізраїльської зовнішньої політики відбувся зі створенням «доктрини периферії». У 1950-х роках Ізраїль розробив стратегію пом'якшення своєї регіональної ізоляції, названої «доктриною периферії», для налагодження відносин з державами, що безпосередньо межують з його ворожим кільцем із арабських держав. «Доктрина периферії» залишається основою зовнішньої політики Ізраїлю.

На момент отримання незалежності, Ізраїль не мав підтримки від наддержав або регіональних союзників. Перед керівництвом країни повстала проблема пошуку союзників, які забезпечили б політичну підтримку, визнання на світовій політичній арені. В той час було важливо встановити дипломатичні відносини з мусульманськими країнами, показавши світові, що немає перешкод для мирного співробітництва єврейської та мусульманської держав. Ізраїлю загрожував панарабізм, ідеологію об'єднання арабських націоналістів, з метою створення єдиної арабської держави під керівництвом арабів, активно підтримував президент Єгипту Гемаль Насер. Гемаль Насер створив з

президентом Сирії Шукрі аль-Куатлі Об'єднану Арабську Республіку. Взаємна ворожість до панарабізму дала можливість Ізраїлю спочатку налагодити відносини з курдами. Починаючи з 1950-х років, єврейська держава прагнула встановити та зміцнити дипломатичні відносини із сусідніми неарабськими державами, насамперед із Туреччиною, Суданом, Ефіопією та Іраном, а також з таким народом як курди, які проживали на території північного Іраку. Але через побоювання перед арабськими країнами, вони обмежили зв'язки з Ізраїлем, зробивши їх більш закритими. Військова співпраця та обміни розвідувальними даними відбувались досить обережно. Військове співробітництво лягло в основу початкової «доктрини периферії».

Принцип «доктрини периферії»: «ворог мого ворога — мій друг». Дві головні цілі – стримування радянського впливу у Близькосхідному регіоні та стримування поширення панарабізму на території Африці та Азії.

Ідея створення «доктрини периферії» виникла після того, як ізраїльському керівництву стало зрозуміло, що за відсутності американських гарантій потрібно шукати інших суб'єктів міжнародних відносин для реалізації технології союзницького зв'язування задля посилення ізраїльської технології стримування і поширення впливу на міжнародній арені.

Союз в рамках «доктрини периферії» був неофіційним, тому що більшість з країн-учасниць не мала встановлених дипломатичних відносин з Ізраїлем. За налагодження контактів відповідав Моссад, проводячи таємні зустрічі, і відповідальність за розвиток «доктрини периферії» покладався саме на Моссад.

Перший голова Моссаду, Реувен Шилоах, розглядав «доктрину периферії» не тільки у політичному вимірі, а й у ідеологічному на відповідь доктрини Гемаля Насера про «три кола», в центрі якого Єгипет і збоку від нього три кола – арабське, мусульманське та африканське. Відповідно до доктрини Гемаля Насера, Єгипет виступав у ролі гегемону на Близькому Сході, а панівною ідеологією був панарабізм.

Реувена Шилоаха на посаді голови Моссаду замінив Іссер Харель, під керівництвом якого відбувалися усі розвідувальні операції помсти того часу.

Розглядаючи Гемаля Насера як небезпечного диктатора, схожого за намірами з Гітлером, розширити свій вплив, який у його стилі прагнув, використовувати своїх закордонних агентів.

«Доктрина периферії» мала певні обмеження, пов'язані з тим, що кожен був слабким по рівню зі зростанням впливу Гемаля Насера. Країни, на яких розповсюджувалася технологія периферії, обмінювалися розвідувальними даними про наміри ідеолога панарабізму та допомагали у постачанні зброї одна одній. Під час громадянської війни в Лівії 1958 року, Ізраїль разом з Іраном через ізраїльську територію допомагав шіїтам у південному Лівані. З метою заохочення шіїтів у підтримці Каміль Шуамана проти його опонента, який належав до насерівського табору [141]

Під час шіїтського повстання в Ємені 1962 року, Ізраїль здійснював непряму допомогу повстанцям у війні проти Гемаля Насера. Позицію Ізраїлю також поділяла Саудівська Аравія. Але альянс, сформований «доктриною периферії», не міг суттєво змінити політичну обстановку у регіоні. Наявності сильного Ізраїлю у союзі по рівню з іншими, було недостатньо, через що союз залишився маргалізованим і слабким.

Поступовий занепад Гемаля Насера почав відбуватися після поразки у Синайській війні (Мільхемет Сінай) 1956 року та нездатність вирішити соціально-економічні проблеми єгиптян, як і нездатність розповсюдити панарабізм в усьому арабському світі. Після поразки у Шестиденній війні (...) 1967 року, відбувся повний занепад насерівської ідеології, метою якої було об'єднати весь арабський світ і нанести поразку Ізраїлю.

Прихід до влади в Єгипті Анвара Садата у 1970-і роки, запровадив офіційно задекларований мир між Ізраїлем та Єгиптом, після Кемп-Девідських угод 1978 року.

Розробляючи «доктрину периферії», ізраїльське керівництво приділяло увагу, зокрема, відносинам з Іраном. Іран був другою мусульманською країною, яка визнала державу Ізраїль після її створення в 1948 році, але в 1953 році після військового перевороту проти уряду прем'єр-міністра Ірану Мохамеда

Моссадика, відносини між двома країнами загострилися. Колишній прем'єр-міністр звинуватив Ізраїль у залежності від американців та британців, які допустили цей військовий переворот. Однак влада шаха Мохаммеда Рези Пахлеві підтримувала добрі стосунки з Ізраїлем. Шахський режим в Ірані дотримувався прозахідної зовнішньої політики та зв'язків з Ізраїлем, вважаючи це за краще, однак, зберігав їх конфіденційно. У 1950-х і 1960-х роках Іран побачив, що йому загрожує поширення панарабського націоналізму, спонсорованого Радянським Союзом. Дві країни підтримували взаємні стратегічні відносини: з одного боку, Ізраїль був зацікавлений у налагодженні відносин з Іраном і неарабськими країнами в рамках великої стратегії, щоб обійти своїх арабських ворогів; з іншого боку, Іран поділяв спільний інтерес з Ізраїлем у протистоянні поширенню панарабізму та затаював невдоволення проти арабських держав через арабські націоналістичні прагнення, втіленням яких стала боротьба арабів за зміну назви «Перської затоки» на «Арабську затоку». Шах Мохаммед Пахлеві, таким чином, сприймав відносини з Ізраїлем як незамінні і як щось, що гарантувало б підтримку США. [136]

Ізраїльсько-іранські відносини характеризувалися багатограним співробітництвом (хоча здебільшого прихованим і часто заперечуваним), що розглядалося двома державами як таке, що дуже сприяє їхнім національним інтересам. Як сказав Бен-Гуріон у Кнесеті в жовтні 1960 року: «Ця дружба [між Ізраїлем та Іраном] існує і є стабільною, тому що вона ґрунтується на взаємних перевагах, які обидві країни отримують від своєї співпраці» [131]

Ці геополітичні міркування були доповнені гострою потребою Ізраїлю в енергоносіях, з одного боку, і бажанням Ірану розширити експорт нафти, з іншого. Позбавлений нафтових ресурсів і підданий загальноарабському економічному бойкоту, Ізраїль був змушений шукати альтернативні джерела енергії, які б відповідали потребам його швидко зростаючого населення, а неарабський Іран став його найкращим варіантом як постачальник нафти. Відносини в цій галузі були встановлені в 1950-х роках, досягнувши свого апогею після Шестиденної війни (...) в червні 1967 року, коли Ізраїль

переконав Іран спільно створити трубопровід Ейлат-Ашкелон, що з'єднує Червоне море і Середземне море, що не тільки полегшило б експорт іранської нафти до Ізраїлю, але і дало б Тегерану доступ до європейських нафтових ринків. В результаті різко зросли продажі іранської нафти як в Ізраїль, так і в Європу, а разом з ними і доходи країни. [122]

У 1948 році Іран дозволив використовувати свою територію як безпечний прохід до Ізраїлю для стародавньої єврейської общини, яка на той час була вигнана з Іраку. У 1960-х і на початку 1970-х років Тегеран дозволив Ізраїлю використовувати свою територію для надання неоціненної військової підтримки курдському повстанню на півночі Іраку, крок, який послужив меті шаха послабити Багдад і затвердити іранське панування через Перську затоку. Виноски³ Шах також розглядав співпрацю з Ізраїлем як сприятливе становище Тегерана у Вашингтоні, з одного боку, і як плацдарм для перетворення Ірану в сучасну, технологічно розвинену і розвинену країну, з іншого. Тому він закликав до встановлення значної присутності в Ірані ізраїльських радників, інструкторів та підрядників у багатьох сферах – від військових справ та питань безпеки до інженерних та будівельних проектів, підтримки сільського господарства та експлуатації водних ресурсів. У 1960-х і 1970-х роках в Тегерані була відкрита івритомовна школа для дітей ізраїльського персоналу, дислокованого в Ірані, і регулярні рейси з'єднували Тель-Авів і Тегеран. Виноски⁴

Тісний зв'язок між Ізраїлем та Іраном змінився після Ісламської революції 1979 року в Ірані, яку очолював аятолла Рухолла Хомейні. У зв'язку з чим зовнішня політика Ірану стала агресивною по відношенню до Ізраїлю. Іншими словами, зміна режиму в Ірані створила нове суперництво в регіоні Близького Сходу після падіння шаха Ірану Мохаммеда Пахлеві, що спричинило новий етап ірано-ізраїльських відносин [115]

Іранська революція аятолли Рухолли Хомейні 1979 року ознаменувала початок драматичної фази у відносинах між політикою та ісламом, оскільки падіння династії Мохаммеда Пахлеві знищило неіламську монархію та

заснувала ісламську республіку, яка діє донині.

Принципи революції Рухолли Хомейні базувалися на експорті ісламської революції проти «відступників» у регіоні та примушуванні до зіткнення цивілізацій із «невірним» Заходом, гегемоністському контролю над ісламським та арабським світом. Зокрема в багатій нафтою Перській затоки та зобов'язання знищити Ізраїль як «маленького сатану», а США як «великого сатани». [111]

Але навіть після Ісламської революції в Ірані стратегічні інтереси двох країн також перетиналися протягом 1980-х років. Цьому є два приклади: по-перше, ірано-іракська війна, під час якої Іран був втягнутий у відкритий конфлікт з Іраком. Для Ізраїлю можливість озброїти ісламський Іран проти Іраку була непереборною. Між 1981 і 1983 роками Ізраїль продав Ірану зброї на суму приблизно 500 мільйонів доларів США, більшість із яких була оплачена нафтою. По-друге, справа «Іран-контрас» (Ірангейт) середини 1980-х була ще одним прикладом, згідно з яким Ізраїль мав продати Ірану свою власну застарілу американську зброю та переказати отримані гроші без комісії революціонерам «контрас» (партизанам). Боротьба проти соціалістичного режиму в Нікарагуа – незважаючи на заборону Конгресу США на допомогу партизанам.

З цих угод, які підтримував Іран на цьому новому етапі, Ізраїль мав на меті покращити свої відносини з Іраном, виходячи з того, що Ірак був серйозною військовою державою та більшою загрозою, водночас сподіваючись, що новий режим в Ірані перегляне свої відносини з Ізраїлем. і визнають вигоду взаємного інтересу. Поки «холодна війна» тривала, Іран, як головне джерело нафти та контролю над доступом до Перської затоки, був важливим союзником США. У цьому плані Іран знайшов спільну справу з Ізраїлем. Однак розпад Радянського Союзу та поразка Саддама Хусейна в 1991 році усунули дві спільні загрози, які дозволяли існувати сильним спільним стратегічним інтересам протягом більше трьох десятиліть [112]

Шах Мохаммед Пахлеві бажав отримати економічну, військову допомогу та підтримку. Спільна загроза з боку арабських країн створила простір інтересів для шахського Ірану та Ізраїлю, що навіть змусило шаха публічно оголосити в 1960 році про визнання Ізраїлю та співпрацю, яка тривала протягом багатьох років після революції. Через кілька років Ірак замінив Єгипет як спільного ворога Ізраїлю та Ірану. Для Ірану «закулісні» відносини між Ізраїлем та Іраном були важливими протягом років війни з Іраком і особливо, коли Ірак отримував американську допомогу та допомогу від країн Перської затоки. Для Ізраїлю військова загроза з боку Іраку, особливо після війни в Перській затоці, зберегла уявлення про те, що звичайна військова загроза з боку арабських країн є головною загрозою, з якою стикається Держава Ізраїль [100].

Тогочасний прем'єр-міністр Ізраїлю Шимон Перес пояснював важливість відносин з Іраном наступним чином: «ми маємо право ретельно перевіряти, чи з'явилося вікно можливостей, і перевіряти, чи є можливість для іншого майбутнього в Ірані». Професор Узі Арад, який у 1990-х роках був політичним радником прем'єр-міністра, стверджує, що в той час в органах безпеки велися дебати стосовно необхідної політики щодо Ірану. Існувало дві абсолютно протилежні думки:

- 1) можливе відновлення приязних відносин з Іраном, оскільки Іран це неарабська країна і веде суперництво з арабським світом, тому Іран не є загрозою для Ізраїлю, наявність ядерної зброї обумовлена законними потребами національної безпеки і у разі чого обмежить ядерну зброю технологією стримування;
- 2) необхідно продовжувати відслідковувати трансформації всередині Ірану і чекати

Одразу після Ісламської революції Тегеран розірвав усі офіційні зв'язки з Ізраїлем, відкривши нову еру в ізраїльсько-іранських відносинах, що характеризуються злісною ворожістю до єврейської держави та відкритими закликами до її знищення, які тривають донині [109]

На початку 2000-х років іранський режим відновив свою гегемоністську регіональну діяльність за допомогою підривної діяльності в арабських сунітських державах та підтримки терористичних організацій у регіоні, зокрема ХАМАСу та Палестинського ісламського джихаду.

Під час десятирічної ірано-іракської війни, Іран займався пошуками ізраїльської ядерної зброї. У перші роки ісламістський режим не був зацікавлений у розвитку ядерної програми, створеної у 1950-х роках, «Атом заради миру», але під час довготривалої війни з Іраком, Іран відновив ядерні зусилля. Наприкінці 2011 року, за каденції президента США Барака Обами, який займався умиротворенням ісламістського режиму, стало відомо про масштаби створення іранської ядерної зброї. [15]

Підписання 24 листопада 2013 року Спільного плану дій (СВПД) (ЖРОА) між Іраном та Францією, Сполученими Штатами, Великобританією, Китаєм, Німеччиною та росією (або P5 + 1) мало б обмежити частину іранської ядерної діяльності терміном на 6 місяців в обмін на 7 мільярдів доларів США у вигляді послаблення санкцій. Прийняття СВПД відбулося лише 14 липня 2015 року, але усі обмеження, які були передбачені в угоді і їх вдалося подолати, не убезпечили від створення Іраном ядерної зброї, що становить екзистенційну загрозу для Ізраїлю. 8 травня 2018 року США вийшли з СВПД.

Протягом 2012-2017 років Ізраїль завдавав сотні авіаударів по конвоях, які доставляли зброю іранському проксі Хезболла, переміщуючись по території Сирії, Іраку, Лівану, де знаходилися склади зброї та заводи з виготовлення високоточних ракет. Таким чином Ізраїль використовував технологію стримування. Протистояння між Ізраїлем та Іраном стало складніше після військової інтервенції росії до Сирії у 2015 році, оскільки ізраїльські політики розраховували на те, що росія стане запобіжником. А росія, підтримуючи режим Асада та ісламістський режим, переслідувала виключно одну ціль – відновлення регіональної влади та впливу з підтримкою режиму Асада для відновлення попереднього статус-кво Сирії. Тегеран прагнув перетворити режим

Асада на ефективного ставлення для зайняття Іраном території, щоб в майбутньому здійснити стратегічне оточення Ізраїлю.

Підписання Ізраїлем «Авраамових угод» з країнами Перської затоки за участі США, визвали занепокоєння в Ірані через ймовірність створенням найближчим часом ізраїльсько-сунітського союзу за підтримки Ер-Ріяду та Сполучених Штатів, для стримування Ірану, що завадить останньому проводити політику експансіонізму у Близькосхідному регіоні, завадивши в реалізації гегемоністських амбіцій.

Тісне співробітництво Ірану та росії становить потенційну загрозу Ізраїлю, враховуючи, що кожна з держав, знаходячись під санкціями, вдається до використання «сірого імпорту». Таким чином, продовжуючи нарощувати озброєння, Іран здійснює терор проти Ізраїлю через свої проксі, а рашистський¹ режим продовжує здійснювати цілеспрямовано воєнні злочини, з порушенням законів та звичаїв ведення війни, проти України.

В основі Ізраїльської технології союзницького зв'язування – «доктрина периферії». Розроблена у 1950-х роках Давидом Бен-Гуріоном та керівництвом Моссад, була покликана знайти союзників, маючи проблеми з легітимізацією у перші роки незалежності, Ізраїль шукав їх серед неарабських держав для протистояння арабському націоналізму. Технологія союзницького зв'язування пов'язана з технологією стримування. Ізраїльське керівництво ставило за мету: знайти у мусульманському світі держави, готові, з тих чи інших причин співпрацювати з Ізраїлем, подолання регіональної ізоляції Ізраїлю, зменшення загрози прямого збройного нападу арабських держав на Ізраїль.

Висновки до Розділу 3

Аналізуючи технології стримування як «жорстку силу» у зовнішній політиці Держави Ізраїль, можна зробити наступні висновки.

По-перше, в основі ізраїльської технології стримування закладено принцип, зазначений у Торі, що дозволяє зрозуміти специфіку, яка притаманна

¹ Постанова ВРУ №3078-ІХ від 02.05.2023 року

лише єврейській державі, адже не дивлячись на те, що у країні існує статус-кво, релігійний вплив наявний у всьому. Технологія стримування напряму пов'язана з національною безпекою Ізраїлю. У випадку застосування сили і врятуватись, але імідж стане гірше або не застосувати, щоб імідж став краще на міжнародній арені, Ізраїль завжди обере жорстку самооборону, бо ціна у вигляді втрат, завелика.

По-друге, в історії держави є приклади успішного використання технології стримування, а саме кумулятивного, коли при взаємодії військових і розвідки, за наявності політичної волі у істеблішменту, Ізраїль першим наносив удар по ворогові, не чекаючи, поки ворог нанесе удар по території Ізраїлю, таким чином мінімізуючи власні жертви і даючи ворогові знак, що далі продовжувати не треба. Але є приклади неуспішного використання, коли, наприклад, під час Війни Йом Кіпур (Йом ha-Кіпурім), піддаючись тиску союзника, Сполучених Штатів, Ізраїль не використав кумулятивне стримування. Заплативши за це велику ціну: рекордні втрати серед населення.

По-третє, Ізраїль не завжди маючи усі наявні ресурси, використовує на повну міць технологію стримування, оскільки, першочергово, стримування потрібно для того, щоб ворог зрозумів, що цього більше не слід робити. Для ворогів Ізраїлю невідомі «червоні лінії», які у єврейської держави наявні, але жоден ворог не знає, де саме починається межа лінії, щоб у подальшому не спровокувати Ізраїль і мати заздалегідь пропрацьовану стратегій дій. У випадку, коли Ізраїль вважає, що ворог має припинити існувати, як у випадку ХАМАС після теракту 7 жовтня 2023 року, то метод «стук по даху», який використовується тільки Армією Оборони Ізраїлю у світі, більше не працює.

По-четверте, російсько-українська війна змушує керівництво Держави Ізраїль, переглянути власну доктрину ядерного стримування, оскільки технологія стримування, створена у часи «холодної війни» за існування двох наддержав, задля ядерного стримування, зараз дещо змінилася через ризик використання ядерної зброї країнами у разі ядерного стримування.

В основі Ізраїльської технології союзницького зв'язування – «доктрина периферії». Розроблена у 1950-х роках Давидом Бен-Гуріоном та керівництвом Моссад, була покликана знайти союзників, маючи проблеми з легітимізацією у перші роки незалежності, Ізраїль шукав їх серед неарабських держав для протистояння арабському націоналізму. Технологія союзницького зв'язування пов'язана з технологією стримування. Ізраїльське керівництво ставило за мету: знайти у мусульманському світі держави, готові, з тих чи інших причин співпрацювати з Ізраїлем, подолання регіональної ізоляції Ізраїлю, зменшення загрози прямого збройного нападу арабських держав на Ізраїль.

ВИСНОВКИ

Використання технологічного підходу відповідно як методологічного інструментарію дозволить нам комплексно дослідити зовнішню політику суб'єктів міжнародних відносин у досягненні встановлених цілей і відповідно пояснити ці дії, наприклад, у контексті підвищення їх результативності. Тобто розгляд участі суб'єкта засобами їх зовнішньої політики у системі міжнародних відносин як застосування певних технологій дозволить нам визначити систему його функціонування, розгляд конкретних технологій сприятиме їх індивідуальній оцінці ефективності, можливості виокремити елементи необхідні до модернізації тощо.

Технологічний підхід дослідження також дозволить надати пояснення окремим зовнішньополітичним діям, тобто зовнішньополітичним технологіям, що застосовуються «центральною» суб'єктами у системі міжнародних відносин та виокремити і пояснити ці технології для «периферійних» суб'єктів і таким чином урівноважити їх участі у системі як регіональних взаємин так і на глобальному рівні.

Логіка технологічного підходу дослідження системи міжнародних відносин пояснюючі дії її суб'єктів сприятиме комплексному поясненню технологій, що ними застосовується, таким чином сприятиме їхньому розумінню і для окремих соціальних елементів, це у свою чергу сприятиме залученню більшої кількості громадян у систему міжнародних взаємин тим самим сприяючи реалізації демократичних інститутів.

Систематизація та аналіз понятійного комплексу сприяв формуванню теоретичних засад дослідження, що мають наметі створення фундаментальної основи дослідження технологій зовнішньої політики Ізраїлю у контексті її формування та реалізації в умовах викликів як регіонального так і міжнародного характеру й відповідного позиціонуванню Ізраїлю у системі міжнародних відносин як рівноправного суб'єкта.

Теоретичне дослідження понять у контексті технологій зовнішньої політики Ізраїлю сприяло виокремленню притаманних їй дефініцій, а саме

Хасбара, цифрова дипломатія, публічна дипломатія, діаспоральна дипломатія, лобіювання, «жорстка» сила, «м'яка» сила, стримування.

Глибинний інформаційних пошук, аналітична діяльність дозволяє скласти адекватне уявлення про теоретико-правові та інституційні засади зовнішньої політики Ізраїлю

Правове та інституційне дослідження Ізраїлю, особливо у рамках зовнішньої політики, викликає дослідницькі труднощі враховуючи високий рівень інформаційної закритості як законодавчої бази держави так і обмеженість доступу до інформації інтернет засобами, а також, зокрема і лінгвістична проблема. Такий характер обмеженості обумовлюється ретроспективою розвитку Ізраїлю і постійною динамічністю конфліктного середовища у якому держава позиціонується.

Фундаментальною правовою основою зовнішньої політики Ізраїлю виступають «основні» закони Кнесету, що окрім усього визначають про демократичність держави, у свою чергу, це може бути використано як зовнішньополітична технологія у рамках інформаційної кампанії з нівелювання пропагандистського впливу на міжнародне позиціонування держави.

До інших теоретико-правових засад зовнішньої політики у раках дослідження віднесено «Основні принципи зовнішньої політики уряду Ізраїлю», «загальні» закони, що містять нормативні положення принципів, характеру, базових технологій (переговори, розширення дипломатичних відносин, участь у міжнародних організаціях) зовнішньої політики Ізраїлю.

У раках теоретичного розуміння зовнішньої політики Ізраїлю присутня догма конфлікту, що здійснює його позиціонування як ретроспективно-конфліктного суб'єкта, відповідно створюючи теоретичну та практичну основу формування та реалізації первинних технологій зовнішньої політики і відповідно, зменшуючи їх ефективність в умовах сучасних міжнародних відносин.

Інституційна система зовнішньої політики Ізраїлю також характеризується ретроспективно обумовленою та сучасною

геополітичною проблематикою, у ній відмічається значний вплив провійськового елемента, а саме активної участі Міністерство стратегічного розвитку та зменшення ролі та повноважень Міністерство закордонних справ Ізраїлю, не нормативне розділення ролі та повноважень Прем'єр-міністра держави та Кнесету, що відповідно до «основних» законів повинен приймати провідну роль у формуванні та реалізації зовнішньої політики Ізраїлю.

Визначено технологію «жорсткої сили» Ізраїлю як симбіоз механізмів технології стримування та технології союзницького зв'язування, що сукупно дозволяють сформувати дієвий, політичний, економічний, військовий вплив на ворожих суб'єктів у рамках системи міжнародних відносин.

Проаналізовано технології «м'якої сили» зовнішньої політики Ізраїлю, до яких відносяться: технологія публічної дипломатії: Хасбара; технологія діаспоральної дипломатії та технологія лобювання.

«М'яка сила», автором концепції якої є американський політолог Джозеф Най, поєднує в собі усі перелічені технології, які поєднані одна з одною, розкриваючи поняття «м'якої сили» на практиці.

Отже, аналізуючи технології публічної дипломатії як «м'яку силу» у зовнішній політиці Ізраїлю, можна зробити декілька загальних висновків.

По-перше, на певних етапах періодизації Хасбара, яка створена для покращення іміджування Держави Ізраїль на міжнародній арені, відбувається трансформація, яка триває з моменту набуття незалежності єврейської державою. Про це свідчать зауваження рекомендаційного характеру, зроблені у щорічному звіті Державного контролера. Вказуються недоліки «Хасбара», першочергово пов'язані з «навантаженою» структурою органів, відповідальних за контроль «Хасбара» у інформуванні світової громадськості. Політичне керівництво Ізраїлю тривалий час недооцінювало «Хасбара» як технологію публічної дипломатії. Перед «Хасбара» повстають нові виклики, які вимагають розробку нового методу швидкого реагування в умовах, коли ворог використовує більш дешеві і комунікаційно швидкі засоби задля інформування. Під час проведення ЦАХАЛом військових операцій у відповідь на терористичні

акти палестинців, «Хасбара», мета якої у роз'ясненні дій Армії оборони Ізраїлю, керується виключно фактами, що потребують часу для проведення аналізу. В протистоянні Ізраїль-ХАМАС ворог не нехтує фейковізацією та фабрикацією подій, створивши «Pallywood». «Хасбара» має пройти чергову трансформацію. Технологія публічної дипломатії Ізраїлю «зам'яка» і потрібно від «роз'яснення» переходити до психологічно-інформаційного впливу на цільову аудиторію. Ізраїльська «Хасбара» ефективна в перші години атаки на Ізраїль, коли громадянська спільнота за кордоном перебуває у шоківому стані і Ізраїль не задіяв військову міць для самооборони. З використанням «жорсткої сили», Ізраїль позиціонується як «агресор» та «окупант». За таких обставин «Хасбара» припиняє роботу, бо делегітимізаційна кампанія проти Ізраїлю грає на емоціях світової спільноти. Таким чином «Хасбара» можна визначити як технологію публічної дипломатії, самостійного елементу системи «м'якої сили» зовнішньої політики Ізраїлю, що здійснює ефективний інформаційний вплив на зовнішнюспільноту у рамках регіональної-кризової державної ситуації та передуює реалізації технології «жорсткої сили» зовнішньої політики Ізраїлю.

По-друге, використання Ізраїлем релігійної «м'якої сили» як компоненти технології публічної дипломатії, сприяє покращенню позиціонування держави на міжнародній арені та посилює процес лобіювання у Сполучених Штатах через групу інтересів осіб різних віросповідань, зокрема християн-євангелістів.

Досліджуючи технологію діаспориальної дипломатії, зроблено висновок, що цей різновид технологій «м'якої сили» активно використовується Ізраїлем при здійсненні зовнішньої політики. Діаспориальне співробітництво між країною перебування та країною походження активно використовуються кожним із суб'єктів зовнішньої політики. Представники єврейської общини активно використовують з'язки, які вибудовують члени діаспори у країні перебування та за її межами, особливо у Сполучених Штатах Америки, де знаходиться найбільша єврейська діаспора у світі. Також, представники діаспори виступають суб'єктами зовнішньої політики і в країнах походження, лобіюючи їх інтереси. Наприклад, як це робить російськомовна єврейська община,

зокрема євреї України задля допомоги у перемозі країни після розпочатої російсько-української повномасштабної війни 24 лютого 2023 року.

Для підтримання тісного зв'язку з діаспоральними євреями, Ізраїль організовує безкоштовні програми для євреїв, які такими є відповідно до Галахи (єврейського закону) або мають єврейське коріння, щоб мати змогу ознайомитися з історією, культурою та релігією власного народу глибше.

Технологія лобіювання може вважатися ефективним інструментом «м'якої сили» зовнішньої політики Ізраїлю. Суб'єкти єврейської держави зустрічаються з очільниками та членами проізраїльських лобістських організацій, відвідуючи заходи AIPAC, J-Street, AJC. За допомогою їх впливу, єврейська держава просуває вирішення нагальних для неї проблем через законодавчу та виконавчу гілку влади. Також на заходах присутні американські політики та майбутні кандидати, щоб виказати підтримку. Проізраїльські лобістські організації сприяють налагодженню миру на Близькому Сході та стабілізації регіону. Участь AJC в підписанні Ізраїлем «Авраамових угод» є проявом «м'якої сили» Ізраїлем, оскільки відповідає створенню альянсу з арабськими державами, на чому наголошував прем'єр-міністр Давид Бен-Гуріон у розробленій ним Концепції національної безпеки Ізраїлю у 1950-х роках.

Діаспоральна дипломатія, у першу чергу, через розповсюдження єврейської діаспори, зокрема у США та країнах Європи, виступає якісною технологією зовнішньої політики Ізраїлю, що здатне виконувати функції інформатизації зовнішньої спільноти, щодо культурних, релігійних особливостей, специфіки політики країни в умовах регіонального конфлікту, а за умови поєднанням з технологією «лобіювання» просувати зовнішньополітичні цілі в іноземних суспільствах та політичних системах.

Проаналізувавши дві ключові технології «жорсткої сили» зовнішньої політики Держави Ізраїль: технологію стримування та технологію союзницького зв'язування, кожна з якої закріплена в Концепції національної безпеки Ізраїлю, можна зробити наступні висновки.

По-перше, в основі ізраїльської технології стримування закладено принцип, зазначений у Торі, що дозволяє зрозуміти специфіку, яка притаманна лише єврейській державі, адже не дивлячись на те, що у країні існує статус-кво, релігійний вплив наявний у всьому. Технологія стримування напряду пов'язана з національною безпекою Ізраїлю. У випадку застосувати силу і врятуватись, але імідж стане гірше або не застосувати, щоб імідж став краще на міжнародній арені, Ізраїль завжди обере жорстку самооборону, бо ціна у вигляді втрат, завелика.

По-друге, в історії держави є приклади успішного використання технології стримування, а саме кумулятивного, коли при взаємодії військових і розвідки, за наявності політичної волі у істеблішменту, Ізраїль першим наносив удар по ворогові, не чекаючи, поки ворог нанесе удар по території Ізраїлю, таким чином мінімізуючи власні жертви і даючи ворогові знак, що далі продовжувати не треба. Але є приклади неуспішного використання, коли, наприклад, під час Війни ЙомКіпур (Йомха-Кіпурім), піддаючись тиску союзника, Сполучених Штатів, Ізраїль не використав кумулятивне стримування. Заплативши за це велику ціну: рекордні втрати серед населення.

По-третє, Ізраїль не завжди маючи усі наявні ресурси, використовує на повну міць технологію стримування, оскільки, першочергово, стримування потрібно для того, щоб ворог зрозумів, що цього більше не слід робити. Для ворогів Ізраїлю невідомі «червоні лінії», які у єврейської держави наявні, але жоден ворог не знає, де саме починається межа лінії, щоб у подальшому не спровокувати Ізраїль і мати заздалегідь пропрацьовану стратегій дій. У випадку, коли Ізраїль вважає, що ворог має припинити існувати, як у випадку ХАМАС після теракту 7 жовтня 2023 року, то метод «стук по даху», який використовується тільки Армією Оборони Ізраїлю у світі, більше не працює.

По-четверте, російсько-українська війна змушує керівництво Держави Ізраїль, переглянути власну доктрину ядерного стримування, оскільки технологія стримування, створена у часи «холодної війни» за існування двох

наддержав, задля ядерного стримування, зараз дещо змінилася через ризик використання ядерної зброї країнами у разі ядерного стримування.

В основі ізраїльської технології союзницького зв'язування – «доктрина периферії». Розроблена у 1950-х роках Давидом Бен-Гуріоном та керівництвом Моссад, ця технологія була покликана знайти союзників, маючи проблеми з легітимізацією у перші роки незалежності, Ізраїль шукав їх серед неарабських держав для протистояння арабському націоналізму. Технологія союзницького зв'язування пов'язана з технологією стримування. Ізраїльське керівництво ставило за мету: знайти у мусульманському світі держави, готові, з тих чи інших причин співпрацювати з Ізраїлем, подолати регіональну ізоляцію, зменшити загрози прямого збройного нападу арабських держав на Ізраїль

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алієва М. Різні тлумачення терміну «діаспора». Етнічна історія народів Європи, вип. 24, с. 63-68
2. Белоусова Н. М'яка сила як потенціал зовнішньополітичного впливу держави, Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2012, 107 (I), ст. 148-151 (20.12.2020)
3. Висоцький О. Технології легітимації політичної влади: теорія і практика: монографія. – Дніпропетровськ: Пороги, 2010. – 318 с. // Практична філософія. - №4. – К., 2011. – С.147-156 (Дата звернення 29.11.2020)
4. Запорізька І. Африканська політика Ізраїлю: м'яка сила, технології і боротьба за визнання. ADASTRA. 2021. URL: <https://adastra.org.ua/blog/afrikanska-politika-izrayilyu-myaka-sila-tehnologiyi-i-borotba-za-viznannya> (Дата звернення: 29.11.2021)
5. Іщенко І., Башкеева О. Комунікативні практики публічної дипломатії Ізраїлю: досвід для реалізації в Україні. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, 2023, № 3(17), с. 260-278 (25.11.2023)
6. Іщенко І. Практика реалізації технологій м'якої сили, публічної дипломатії у двосторонніх відносинах Ізраїлю та КНР. Філософія та політологія в контексті сучасної культури, 2023, 15 (Спецвипуск), с. 10-18 (Дата звернення: 25.11.2023)
7. Ключковська І. Держава-діаспора у світових реаліях. Інститут досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара, с. 8-19 (Дата звернення: 15.11. 2021)
8. Козерод О. Висвітлення проблем єврейської ідентичності у світі: сучасна англійська історіографія. Наукові записки, вип. 4(60) (Дата звернення: 15.11. 2021)
9. Колдомасов А. Супермаркет пропаганди: Ізраїль та Палестина. ADASTRA. 2020. URL: <https://adastra.org.ua/blog/supermarket-propagandi-izrayil-ta-palestina> (Дата звернення: 14.11.2020)

10. Кривошеїн В. Технології публічної дипломатії як інструмент «м'якої сили»: особливості впровадження в сучасній Україні та досвід Ізраїлю. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, 2023, № 3 (17), с. 63-83 (Дата звернення: 25.11.2023)
11. Кривошеїн В., Котов І. Технології публічної дипломатії Держави Ізраїль: досвід Хасбари. Регіональні студії Державного Ужгородського національного університету, 2023, вип. 32, с. 180-186 (Дата звернення: 13.06.2023) Негіна В. Р., Висоцький О. Ю. Латиноамериканський вектор зовнішньої політики Ізраїлю: технологічний вимір. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. №12 (2) (2020). Ст. 94-103.
12. Негіна В. Р., Висоцький О. Ю. Африканський вектор зовнішньої політики Ізраїлю: технологічний вимір. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. – 13 (1) (2021). Ст. 130-139
13. Негіна В. Р., Висоцький О. Ю. Реалізація технологій зовнішньої політики Ізраїлю через проізраїльське лобі у США. Політологічний вісник. Вип. №84 (2020). Ст. 203-217.
14. Негіна В. Р., Висоцький О. Ю. Технології двосторонніх ізраїльсько-китайських відносин. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. №14 (2) (2022). Ст. 141-151.
15. Негіна В. Р., Висоцький О. Ю. Технологія периферії як інструмент зовнішньої політики Ізраїлю. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. №13 (2) (2021). Ст. 95-107.
16. Негіна В. Р. «Авраамові угоди»: Ізраїль та країни Перської затоки після підписання. Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. 04 грудня 2020 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНУ» ДОР». / Наук. ред. О.Є. Висоцька. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2020. – 176-179 с.гіна В. Р. Відновлення трансатлантичного співробітництва: наслідки для Ізраїлю. Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку. Матеріали III Міжнародної наукової

- конференції. 26-27 березня 2021 р. м. Дніпро. Частина II. / Наук. ред. О. Ю. Висоцький. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2021. – 368 с.
17. Негіна В. Р. Ізраїльсько-українське співробітництво в оборонній сфері. Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. 03-04 грудня 2021 р., Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР». / Наук. ред. О.Є. Висоцька. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2021. – 191-192 с.
18. Негіна В. Р. Вплив китайсько-іранських відносин на Ізраїль. Філософсько-світоглядні та культурологічні контексти неперервної освіти: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції. 29-30 квітня 2021 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР». / Наук. ред. О.Є. Висоцька. - Дніпро: СПД «Охотнік», 2021. - 212 с.
19. Петров П. Особливості формування зовнішньополітичного іміджу Ізраїлю. Філософія та політологія в контексті сучасної культури, 2023, 15 (Спецвипуск), 36-42 (Дата звернення: 11.11.2023)
20. Перфільєва А. Брендингові технології у зовнішній політиці Ізраїлю. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, 2023, №3(17), с. 83-98 (Дата звернення: 25.11.2023)
21. Перфільєва А. Технології діаспоральної дипломатії у зовнішній політиці Ізраїлю. Регіональні студії Державного Ужгородського національного університету, 2023, вип. 34, с. 218-222 (Дата звернення: 13.09.2023)
22. Перфільєва А. Стратегічний вимір інформаційно-аналітичних технологій зовнішньої політики Ізраїлю. Філософія та політологія в контексті сучасної культури, 2023, 15 (Спецвипуск), с. 29-35 (Дата звернення: 11.11.2023)
23. Савон К. Вплив політики «м'якої сили» на імідж держави, Актуальні проблеми політики, вип. 66, ст. 112-117 (Дата звернення: 25.11.2022)

24. Слісаренко І. Теорія і практика «м'якої сили» в міжнародних відносинах, Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації, 2008, №1-2 (Дата звернення: 21.12.2020)
25. Соколова Н. Глобальні проблеми людства і проблеми міжнародної співпраці. 2021. Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Нові виклики та актуальні проблеми розвитку світового господарства».
26. Ткач О., Ткач А. М'яка сила як інструмент непрямого управління міжнародними процесами, Американська історія і політика: науковий журнал, 2017, ст.252-258 (Дата звернення: 21.12.2020)
27. Цюрупа М. Поняття м'якої сили держави та особливості її застосування в сучасній світовій політиці, Наукові записки, вип. 36, ст. 47-59 (Дата звернення: 20.06.2022)
28. Шуляк А., Фесик О. «М'яка» та «тверда» сили Держави Ізраїль як зовнішньополітичний вектор іміджування. Філософія та політологія в контексті сучасної культури, 2023, 15 (Спецвипуск), с. 51-61 (Дата звернення: 11.11.2023)
29. Шуляк А., Єлова Т. Стратегічні комунікації спецслужб як вектор протидії деструктивним впливам. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, 2023, №3(17), с. 203-215 (Дата звернення: 25.11.2023)
30. Юрченко О. Стратегічна культура Ізраїлю: травма і тріумф. ADASTRA. 2020. URL: <https://adastra.org.ua/blog/strategichna-kultura-izrayilyu-travma-i-triumf> (Дата звернення: 01.02.2021)
31. AJC's 2023 Great Debate: Should Diaspora Jews Have a Say in Israeli Affairs? 2023. URL: <https://www.ajc.org/news/ajcs-2023-great-debate-should-diaspora-jews-have-a-say-in-israeli-affairs>
32. Aleskerova S. T. Jewish lobby as an overlooked power which leads to political transformations in US foreign policy. pp.117-121 URL: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-4.18>
33. Ali M. U.S.-Israel Special Aid Relationship Dynamics and Implications for Pakistan. URL: doi:10.13169/polipers.13.2.0109

34. Amidror Y. The Logic of Israel's Actions To Contain Iranian Syria And Lebanon. URL: <https://jiss.org.il/en/amidror-the-logic-of-israels-actions-to-contain-iran-in-syria-and-lebanon/>
35. Amidror Y. Israel's National Security Doctrine. Jerusalem Institute for Strategy and Security. 2021. <https://jiss.org.il/en/amidror-israels-national-security-doctrine/>
36. Antebi L. The Technology Arena: Maintaining the Regional Qualitative. INSS. 2022. URL: <https://www.inss.org.il/publication/technology-2022/>
37. Alterman J. Israel could lose URL: <https://www.csis.org/analysis/israel-could-lose>
38. Aouragh M. Hasbara 2.0: Israel's Public Diplomacy in the Digital Age. URL: doi:10.1080/19436149.2016.1179432
39. AIPAC Memo, 'Congress Must Act to Ensure Iranian Compliance' <http://www.aipac.org/media/Publications/PolicyandPolitics/AIPACAnalyses/IssueMemos/2014/AIPACMemo-CongressMusActoEnsureIranianCompliance.pdf>.
40. AIPAC underscores commitment to two-state solution URL: <https://www.timesofisrael.com/aipac-underscores-commitment-to-two-state-solution/>
41. A Two-state Solution Is Possible&Necessary URL: <https://jstreet.org/two-state-solution-possible-necessary/>
42. Bayati A. Employing digital diplomacy in foreign policy: Israel as a model. 2021. URL: doi:10.7176/IAGS/90-05
43. Baruch P., Siman-Tov D., Efron S. Global Challenges: Formative Trends. INSS. 2023. URL: <https://www.inss.org.il/publication/diplomacy-2023/>
44. Bialer U. Israeli Foreign Policy: A People Shall Not Dwell. Contemporary Review of the Middle East. 2020. URL: doi:10.1177/23477989211054580
45. Baumgart-Ochse C. Israel's Religious Soft Power: Within and Beyond Judaism. 2023. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780197605806.003.0012>
46. Bar Sh. Israeli strategic deterrence doctrine and practice URL: doi.org/10.1080/01495933.2020.1772624

47. Baron I. Z. The contradictions of Diaspora: A reflexive critique of the Jewish Diaspora's relationship with Israel
URL: <https://doi.org/10.1177/1755088217741322>
48. Baruch P., Siman-Tov D., Efron S. Global Challenges: Formative Trends. INSS. 2023. URL: <https://www.inss.org.il/publication/diplomacy-2023/>
49. Beres L. N. Russia's War Against Ukraine - Impacts on Israeli Nuclear Doctrine and Strategy. 2023, URL: <https://besacenter.org/russias-war-against-ukraine-impacts-on-israeli-nuclear-doctrine-and-strategy/>
50. Bialer U. Israeli Foreign Policy: A People Shall Not Dwell. Contemporary Review of the Middle East. 2020. URL: doi:10.1177/23477989211054580
51. Bloor K. Theories of Global Politics URL: https://www.e-ir.info/2022/05/15/theories-of-global-politics/#google_vignette
52. Black E. _Israel's Tourism Triumph URL: <https://besacenter.org/israel-tourism-bds/>
53. Basic Foreign Policy Principles of the Government of Israel
<https://www.gov.il/en/Departments/General/11-basic-foreign-policy-principles-of-the-government-of-israel-15-december-1969>
54. Basic Law URL: <https://www.britannica.com/topic/basic-law-Israel>
55. Bykowicz, J., N. Andrews 'Pro-Israel Group Lobbies for U.S. Aid, Funds Congressional Trips' URL: <https://www.wsj.com/articles/pro-israelgroup-lobbies-for-u-s-aid-funds-congressional-trips-11550174834>.
56. Crilley R. The Mediatisation of Ministries of Foreign Affairs: Diplomacy in the New Media Ecology URL: doi.org/10.1163/9789004505889_014
57. Cull N. Diasporas and Public Diplomacy: From History to Policy Nicholas J. URL: doi/10.4324/9781003031468-3
58. Cull N. Public Diplomacy: Lessons from the Past. URL: <http://kamudiplomasisi.org/pdf/kitaplar/PDPerspectivesLessons.pdf> Cull N. Diasporas and Public Diplomacy: From History to Policy Nicholas J. URL: doi/10.4324/9781003031468-3

59. Cull N. Public Diplomacy: Lessons from the Past. URL: <http://kamudiplomasisi.org/pdf/kitaplar/PDPerspectivesLessons.pdf>
60. Cull N. Diasporas and Public Diplomacy: From History to Policy Nicholas J. URL: doi/10.4324/9781003031468-3
61. Cull N. Public Diplomacy: Lessons from the Past. URL: <http://kamudiplomasisi.org/pdf/kitaplar/PDPerspectivesLessons.pdf>
62. Cull N. Diasporas and Public Diplomacy: From History to Policy Nicholas J. URL: doi/10.4324/9781003031468-3
63. Cankara P. Ö. Israel Defense Forces' Public Diplomacy Activities in the Age of Digital Technology: The Case of IDF Tweets. 2022. URL: dx.doi.org/10.12658/M0654
64. Compound Containment: A Reigning Power's Military-Economic Countermeasures Against a Challenging Power <https://onlinebooks.library.upenn.edu/webbin/book/lookupid?key=olbp95051>
65. Chahine J. Public diplomacy: a conceptual framework URL: [https://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/public_diplomacy/Public_Diplomacy - A Conceptual Framework - Joumane Chahine.pdf](https://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/public_diplomacy/Public_Diplomacy_-_A_Conceptual_Framework_-_Joumane_Chahine.pdf)
66. Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements (Oslo Accords) URL: <https://peacemaker.un.org/israelopt-osloaccord93>
67. Center for Responsive Politics. 'Pro-Israel: Long-Term Contribution Trends OpenSecrets' URL: <https://www.opensecrets.org/industries/totals.php?cycle=All&ind=Q05>
68. Dacin M. T., Oliver Ch., Roy J.-P. The Legitimacy of Strategic Alliances: An Institutional Perspective. SMS. 2006. URL: doi:10.1002/smj.577
69. Deterrence in the Twenty-first Century URL: https://media.defense.gov/2017/Apr/05/2001727306/-1/-1/0/B_0118_DETERRENCE_TWENTYFIRST_CENTURY.PDF
70. Dowty A. Israeli Foreign Policy and the Jewish Question https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/meria/meria99_dowty01.html

71. Dr. Eman Z. The 'Israeli Deterrence' Theory Between 'Yom Kippur' and 'Al-Aqsa Flood' URL: <https://south24.net/news/newse.php?nid=3609>
<https://south24.net/news/newse.php?nid=3609>
72. Elazar J. A. The Jewish People as the Classic Diaspora: A Political Analysis URL: <https://www.jcpa.org/dje/articles2/classicdias.html>
73. Eran O., Stein Sh. Israel's Foreign Policy in the Test of 2020 URL: https://www.inss.org.il/strategic_assessment/israels-foreign-policy-in-the-test-of-2020/
74. Evron Y. An Israel-Iran Balance of Nuclear Deterrence: Seeds of Instability URL: <https://www.jstor.org/stable/resrep08946.6?seq=1>
75. Fischer M. The Concept of Deterrence and Its Applicability in the Cyber Domain URL: <https://www.jstor.org/stable/26948850>
76. Freilich C. Israel is soft on "soft power" URL: <https://www.miryaminstitute.org/commentary-blog/israel-is-soft-on-soft-power>
77. Fried Y. Military, Civilian, or Both: David Ben-Gurion's Perception of National Security After the War of Independence Contemporary Review of the Middle East. 2020. URL: doi.org/10.1177/2347798920901866
78. Furlan M. Israeli-Iranian relations: past friendship, current hostility URL: [doi: 10.1080/13537121.2022.2041304](https://doi.org/10.1080/13537121.2022.2041304)
79. Gaddis J. Strategies of Containment, Past and Future <https://www.hoover.org/research/strategies-containment-past-and-future>
80. Ganem-Rosen M. Deterrence and Proportionality in Israeli Military Doctrine: The Second Lebanon War URL: doi.org/10.48617/etd.811
81. Gilboa E. Public Diplomacy: The Missing Component in Israel's Foreign Policy. Israel Affairs. 2006. pp. 715-747 URL: <https://doi.org/10.1080/13533310600890067> (Last accessed:)
82. Gilboa E. Public diplomacy. The international encyclopedia of political communication. Wiley-Blackwell. 2016. Vol. 3, pp. 129–306.

83. Gilboa E. Public diplomacy. Oxford bibliographies in communication. Oxford University Press. 2019. pp. 1–17
84. Gilboa E. Theorising Diaspora Diplomacy. Routledge International Handbook of Diaspora Diplomacy. 2021. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003031468-36/theorising-diaspora-diplomacy-eytan-gilboa> (Last accessed: 2023. 336 pp.
85. Gilboa E. A Research Agenda for Public Diplomacy. Elgar Research Agendas. 2023. 336 pp.
86. Gilboa E. (2008). Searching for a theory of public diplomacy. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 2008. 616(1). pp. 55–77.
87. Gilboa E. & Shai N. Rebuilding Public Diplomacy: The Case of Israel. doi.org/10.1163/ej.9789004179400.i-309.12
-
88. Gilboa E. American Contributions to Israel's National Security. *Strategic Assessment. A Multidisciplinary Journal on National Security*. V. 23. No. 3. 2020. URL: https://www.researchgate.net/profile/Strategic-Assessment/publication/346025626_Strategic_Assessment_-_No_3_Volume_23_July_2020/links/5fb6a9d3299bf104cf5c711c/Strategic-Assessment-No-3-Volume-23-July-2020.pdf#page=20
89. Greenfield S. Israeli Hasbara: Myths and Facts. Molad, the center for the renewal of Israeli Democracy. 2012. URL: <http://www.molad.org/en/researches/israeli-hasbara-myths-and-facts>
90. Goodman H. Operation Cast Lead: The Test of Public Diplomacy. URL: https://www.inss.org.il/wp-content/uploads/systemfiles/adkanENG11_4%20corrected_Goodman.pdf
91. Guiding Principles for a New Israeli Foreign Policy Paradigm <https://mitvim.org.il/en/publication/guiding-principles-for-a-new-israeli-foreign-policy-paradigm-2/>
92. Guzansky Y. Israel's Periphery Doctrines: Then and Now URL: <https://doi.org/10.1111/mepo.12579>

-
93. Hoffman R. Israel's Foreign Policy under Benjamin Netanyahu. 2019. URL: <https://www.fpri.org/wp-content/uploads/2019/07/hoffman.pdf>
94. Horowitz D. The Israeli Concept of National Security URL: DOI:[10.1007/978-1-349-17282-5_4](https://doi.org/10.1007/978-1-349-17282-5_4)
95. Hedley B. URL: https://openresearch-repository.anu.edu.au/bitstream/1885/222387/1/01_Kerr_Bull%252C_Hedley_%25281932-1985%2529_2018.pdf
96. IDF. Gaza Hospital Blast: Initial IDF Al-Ahli Report. <https://www.idf.il/en/mini-sites/hamas-israel-war-23/all-articles/al-ahli-al-mamadani-hospital-initial-idf-aftermath-report-october-18-2023/#initial>
97. Jędrzejewska K. Hasbara: public diplomacy with Israeli characteristics. *Torun International Studies*. 2020. pp. 105-118 doi.org/10.12775/TIS.2020.008 (Last accessed:
98. Jerusalem Embassy Act Of 1995 URL: <https://www.congress.gov/104/plaws/publ45/PLAW-104publ45.pdf>
99. J-Street policy principles on the Global BDS Movement and boycotts, divestment and sanctions URL: <https://jstreet.org/policy/boycott-divestment-and-sanctions-bds> (Late accessed:
100. Karsh E. The Oslo disaster 30 years on URL: doi: 10.1080/13537121.2023.2247637
101. Koinova M. Sending States and Diaspora Positionality in International Relations. *International Political Sociology*. Vol. 12. Is. 2. 2018. Pp. 190-210 URL: doi:10.1093/IPS/OLY008
-
102. Klymchuk I. Institutional dimension of Israel public diplomavy URL: doi.org/10.30970/PPS.2022.42.29
103. Krampf A. The Netanyahu Doctrine. 2022. URL: <https://jstribune.com/krampf-the-netanyahu-doctrine/>
104. L. E. Ho & McConnell F. Conceptualizing 'diaspora diplomacy': Territory and populations betwixt the domestic and foreign. *Sage Journals*. 2017. doi.org/10.1177/0309132517740217

-
105. Lane A. What is technology? URL: <https://www.open.edu/openlearn/science-maths-technology/engineering-technology/what-technology>
106. Lipstadt D. E. The Genius of Golda Meir. 2023. URL: <https://www.hadassahmagazine.org/2023/08/22/the-genius-of-golda-meir/>
107. Lobbying vs. diplomacy in the EU URL: <https://lobbyromania.ro/lobbying-vs-diplomacy-in-the-eu/>
108. Mazarr M.J. Understanding Deterrence URL: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/perspectives/PE200/PE295/RAND_PE295.pdf
109. Mallik A. Role of technology in international relations. URL: https://idsa.in/system/files/book/book_role-technology-international.pdf
110. Mearsheimers J. The Tragedy of Great Power Politics URL: samuelbhfauredotcom.files.wordpress.com/2015/10/s2-mearsheimer-2001.pdf
111. Mounk Y. Identity Trap and What It Means for Jews. Tikvah. 2023. URL: <https://tikvahfund.org/library/yascha-mounk-on-the-identity-trap-and-what-it-means-for-jews/> (*Date accsees*)
112. Mazarr M.J. Understanding Deterrence URL: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/perspectives/PE200/PE295/RAND_PE295.pdf
113. Meron M. Israel Midwife: Golda Meir in the Closing Years of the British Mandate. Israel Affairs. Vol. 14. 2008. URL: doi.org/10.1080/13537120802127663
114. Melissen J. The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations. Palgrave Macmillan. URL: https://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf
115. Nye J. Public diplomacy and soft power. Annals of the American Academy of Political and Social Science. 2008. 616(1). pp. 94–109.

-
116. Nye J. Soft power and public diplomacy revisited. *The Hague Journal of Diplomacy*. 2019. 14(1–2). pp. 7–20.
117. Nye J.S Smart Power Needs Smart Public Diplomacy URL: <https://www.belfercenter.org/publication/smart-power-needs-smart-public-diplomacy>
118. Nye J. Dilemmas of Deterrence URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/american-dilemmas-of-deterrence-in-north-korea-taiwan-strait-by-joseph-s-nye-2023-05>
119. Newlove-Eriksson L., Eriksson J. Theorizing Technology and International Relations: Prevailing Perspectives and New Horizons URL: DOI:10.4337/9781788976077.00007
120. Orkaby Ami H. Hasbara's Pallywood challenge is a war in and of itself. *Israelhayom*. 2023. URL: <https://www.israelhayom.com/opinions/when-wars-and-pallywood-join-forces/>
121. Paul D.M. Ethnic Lobbies and US Foreign Policy. Game theory models of peace and war. URL: [doi.org/10.1016/S1574-0005\(05\)80061-X](https://doi.org/10.1016/S1574-0005(05)80061-X)
122. Podvorna O. How War in Israel Affects Russia's War Against Ukraine. 2023. URL: <https://blog.prif.org/2023/11/27/how-war-in-israel-affects-russias-war-against-ukraine/>
123. Pogrebin L.C. Golda Meir URL: <https://jwa.org/encyclopedia/article/meir-golda#pid-1200>
124. PRC Jewish Americans in 2020 URL: <https://www.pewresearch.org/religion/2021/05/11/jewish-americans-in-2020/>
125. Rabbi E. M. Torah Guidelines for National Security. *Israel national news*. 2014. URL: <https://www.israelnationalnews.com/news/344777>
126. Real Meaning of "Hasbarah" (and Hasbarah) URL: <https://mosaicmagazine.com/observation/israel-zionism/2019/05/the-real-meaning-of-hasbarah-and-hasbarah>

127. Relations and the question of agency. 2019. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780429463143-1/talk-technology-matthias-leese-marijn-hoijtink>
128. Robel R. US-Israel Relation: How Constructivism Works. URL: https://www.academia.edu/18872281/US_Israel_Relation_How_Constructivism_Works
129. Romm B. Key Elements of Israel's Foreign Policy Paradigms. 2014. URL: https://mitvim.org.il/wp-content/uploads/Key_Elements_of_Israels_Foreign_Policy_Paradigms_-_Benziman_and_Romm.pdf
130. Rubin U. Missile Defense and Israel's Deterrence against a Nuclear Iran URL: <https://www.jstor.org/stable/resrep08946.7>
131. Soft Power, Hard Power and Public Diplomacy: Deputy Chief of Mission Robert B. Hilton's Remarks at BIDTI <https://lk.usembassy.gov/soft-power-hard-power-and-public-diplomacy-deputy-chief-of-mission-robert-b-hiltons-remarks-at-bidti/>
132. Shabtai S. Updating the 'Security Concept' URL: <https://www.militarystrategymagazine.com/article/updating-the-security-concept/>
133. Statement by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy on the terrorist attack on Israel URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/zayava-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-shodo-terror-86165>
134. Steinberg G.M. The Evolution of Israeli Military Strategy: Asymmetry, Vulnerability, Pre-emption and Deterrence URL: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/isdf/text/steinberg.pdf>
135. Tenenbaum Y. Diplomacy Is the Art of Enhancing Power URL: https://www.e-ir.info/2017/02/22/diplomacy-is-the-art-of-enhancing-power/#google_vignette
136. U.S. Security Cooperation with Israel <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-israel> URL: doi.org/10.30970/PPS.2022.42.29

137. U.S. Jews' political views URL:
<https://www.pewresearch.org/religion/2021/05/11/u-s-jews-political-views/>
138. Vysotskyi O. National Security Technologies in the Domestic and Foreign Policy of the State. URL: doi.org/10.15421/172358
139. Zielińska K. Israel's Periphery Doctrine: Prospects for Defining and Studying a Foreign Policy Practice URL:
https://www.academia.edu/43458000/Israel_s_Periphery_Doctrine_Prospects_for_Defining_and_Studying_a_Foreign_Policy_Practice
140. "ל"צה אסטרטגיית" לפי הישראלית ההרתעה גולוב אבנר URL:
<https://www.inss.org.il/he/publication/%D7%A8%D7%AA%D7%A2%D7%94-%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%AA-%D7%9C%D7%A4%D7%99-%D7%90%D7%A1%D7%98%D7%A8%D7%98%D7%92%D7%99%D7%99%D7%AA-%D7%A6%D7%94%D7%9C/>
141. אותם להפעיל ביכולת אלא - טנקים או מטוסים במספר מסתכמת אינה הרתעה איציק רונן URL: <https://www.israeldefense.co.il/node/60027>
142. הלאומי בביטחון לאומי מה הכהן גרשון URL: <https://www.national-security.org.il/>
143. סנהדרין תלמוד URL: <https://www.sefaria.org.il/Sanhedrin.72a.1-72b.19?lang=he>
144. בתקופה היהודית התפוצה רומית-ההלניסטית URL:
<https://humanities.tau.ac.il/jstudies/Teuda-vol-12>
145. קם מתיה צור יעל השני הבית בתקופת התפוצות יהדות URL:
<https://tarbutil.cet.ac.il/lexicon/%D7%99%D7%94%D7%93%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%AA%D7%A4%D7%95%D7%A6%D7%95%D7%AA-%D7%91%D7%AA%D7%A7%D7%95%D7%A4%D7%AA-%D7%94%D7%91%D7%99%D7%AA-%D7%94%D7%A9%D7%A0%D7%99/>

-
146. הציבורית הדיפלומטיה בתחומי המשרד פעילות
<https://www.mevaker.gov.il/sites/DigitalLibrary/Pages/Reports/623-30.aspx?AspxAutoDetectCookieSupport=1>
147. URL: לציון והכמיהה הגולה יהדות, 1240-1840, מורגנשטרן אריה
<https://shalem.ac.il/content-channel/longing-for-zion/>
-